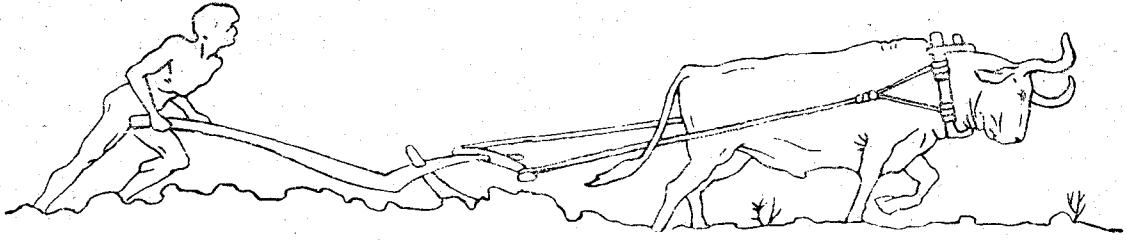

ΣΤΑΧΟΛΟΓΗΤΡΕΣ

ΥΠΟ Ι. Φ. ΜΙΛΛΕ

ΠΑΝΔΘΗΝΑΙΔ

ΕΤΟΣ Ι' 30 Α-
ΠΡΙΔΙΟΥ 1910

Ο ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗΣ

«Ο Καλλιτέχνης» είναι έργον του Περικλῆ Γιαννοπούλου, που ό, ίδιος πρὶν μᾶς ἀφῆσῃ, τὸ κατέστρεψε. Εἶχε μείνει δύος ἔνα ἀτόστασμα εἰς τὸ γραφεῖον μας, καὶ σήμερα τὸ δημοσιεύμεν εἰς μνημόσυνον τοῦ ἐκλεκτοῦ καὶ ἀγαπητοῦ. Τὸ ψευδώνυμον ΘΑΝΑΤΟΣ είναι ἐκείνο που περισσότερον ἀγαποῦσε.

§ 1.—Η πρώτη πρώτη ἐρώτησις τὴν δόπιαν ἔχεις νὰ ὑποβάλῃς εἰς τὸν ἑαυτόν σου, φύλατε Νέες, εἰνε: Εἶμαι Καλλιτέχνης; Δηλαδὴ ἔχω κλίσιν ἀληθινὴν καὶ δυνατωτάτην διὰ τὴν Τέχνην εἰς τὴν δόπιαν θέλω νὰ ἐπιδοθῶ; Ἀγαπῶ τὴν Τέχνην αὐτήν, χωρὶς νὰ γνωρίζω διατί, μὲ τόσον πάθος ὥστε εἴμαι ἔτοιμος νὰ θυσίσω τὸ πᾶν δὶ αὐτήν, μόνον καὶ μόνον διὰ τὴν ἀπόλαυσιν τῆς ἔξασκήσεώς της; Ὁφείλεις νὰ εἰπῆς εἰς τὸν ἑαυτόν σου. Νὰ ἐμπρός μου Χρήματα, Θέσεις, Ἀξιώματα, Ἐπιτυχία. Αἰσθάνομαι μίαν δύναμιν, μίαν θέλησιν ἐντός μου, ἀκούνω μίαν φωνὴν διαυγεστάτην, κατηγορηματικωτάτην, αὐθωρεί, χωρὶς κανένα δισταγμὸν νὰ μοῦ ἀπαντῇ; Ὁχι. Λακτίζω τὰ πάντα. Τὰ πάντα μοῦ είνε ἀδιάφορα, σαχλά, δινυπόφορα.

Καὶ νὰ ἐμπρός μου ἡ ἀνέχεια, τὰ σχισμένα διοῦχα, ἡ στυγνὴ δυστυχία, τὸ κρύον, ἡ πείνα, ἡ μόνωσις, ὁ ἀποπνιγμός, ὁ ἀέναος θανάσιμος ἄγων καὶ ταυτοχόνως δῆλοι οἱ κόποι καὶ μόχθοι τῆς συνεχοῦς γονιμότητος, ἡ ἐντελεστάτη παραγνώρισις τῆς ὀξείας μου, ἡ ἐντελεστάτη ἄγνοια τοῦ ἔργου μου ἔως τὴν τελευταίαν στιγμὴν τοῦ θανάτου μου, χωρὶς γονεῖς, χωρὶς συγγενεῖς, χωρὶς φίλους, χωρὶς ὑπηρέτας, χωρὶς οὔτε σκυλί διὰ νὰ μοῦ θωπεύσῃ τὸ χέρι, χωρὶς οὔτε φῶς διὰ νὰ βλέπω τὰ χέρια μου νὰ κοκκαλώνουν. Τρελλὸς καὶ μισητὸς ἐν τῇ ζωῇ, καὶ μετὰ θάνατον ἔργον χαμένον, ἀνθρωπος καὶ ἔργον πεταγμένον εἰς τὰ σαρίδια, ἀνθρωπος καὶ ἔργον μηδέν, μηδέν, μηδέν. Σκέψου ὅρας, ἡμέρας, μῆνας δλοκλήρους τὰς ἐνθαρρυντικὰς καὶ πιθανωτάτας αὐτὰς εἰκόνας μέχρις ὅτου τὰς ἰδῆς πραγματι-

κωτάτας, τὰς φαντασθῆς, τὰς ξήσης. Αἰσθάνεσαι, ἀκούεις μίαν ἐνδόμυχον φωνὴν νὰ ἀπαντᾷ ἀγερώχως, ἀπαθῶς, ἀδιστάτως: Προτιμῶ ἑκατομμυριόπις κάθε κατακλυσμὸν καὶ κάθε καταποντισμὸν παρὰ νὰ μὴν ἀκολουθήσω τὴν τέχνην ποὺ ἀγαπῶ, χάριν μόνον τῆς εὐδαιμονίας τῆς ἔξασκήσεως της. Δὲν αἰσθάνεσαι, δὲν ἀκούεις τίποτε; Ἀμφιβάλλεις; Δειλιάζεις; Τότε παράγειλε ἀμέσως μίαν λαμπροτάτην στολὴν εἰς τὸν μεγαλείτερον ράπτην τοῦ Λονδίνου καὶ γίνου λακές εἰς τὸ Ξενοδοχεῖον τῆς Μεγάλης Βρετανίας ἢ ἀκόλουθος εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν — ἔνα καὶ τὸ αὐτὸν είνε — ἢ ἀνοίξε ἔνα Μπακάλικο Ἀρονβώ περὶ τὴν Πλατείαν τοῦ Συντάγματος. Ὅλοι θὰ χειροκροτήσουν τὸ μεγαλοφυές πρακτικόν σου πνεῦμα, καὶ σὺ θὰ δύνασαι νὰ καλλιτεχνῆς θαυμάσια κατὰ τὰς ὥρας τῆς σχολῆς σου ὥν συγχρόνως καὶ εὐτυχέστατος. Ἀκούεις κατηγορηματικάτατα τὴν ἐνδόμυχον φωνὴν; Τότε προχώρησε εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν γραμμῶν σὲ ἐνδιαφέρουν. Δι᾽ ἐσὲ είνε γραμμέναι. Δι᾽ ἐσὲ τοιοῦτον δύντα καὶ μόνον καὶ ἀποκλειστικῶς δι᾽ ἐσὲ τὸν τοιοῦτον. Οὔτε μία σελίς, οὔτε μία γραμμή, οὔτε μία φράσις δὲν ἀφορᾶ ἄλλον, μὴ ἀποκλειστικῶς τοιοῦτον. Ἀλλος τις ἀντίλον ἐπιχειρήματα λαμβάνων δῆλα ἐντεῦθεν δὲν κάμνει ἄλλο τί παρὰ νὰ παρεξηγῇ, οἰκειοποιῆται καὶ πλέπτη πράγματα ἀσχετα καὶ ξένα καὶ ἀνάρμοστα δι᾽ αὐτόν, δπως συμβαίνει διαρκῶς δ καθεὶς νὰ φορῇ δι, τι φόρεμα τοῦ κατεβῆ καὶ νὰ ὑποκρίνεται κάθε εἰδούς δόλον εἰς τὴν ζωήν. Ἀλλ᾽ ἀν εἰσαὶ τοιοῦτος, φύλατε NEE, προχωρήσωμεν. Διότι ἔδω πρόκειται διὰ τὸν ἀληθινὸν Καλλιτέχνην — δὲν λέγω τὸν Μεγαλοφυᾶ — καὶ εἰς τὸν Ἀληθινὸν Καλλιτέχνην οἰασδήποτε δυνάμεως ὑπάρχει πάντοτε ἡ ξύμη ἐντελοῦς Ἀνθρώπου, Ἀνθρώπου Ἀνωτέρου Τύπου, ἡ ούσια, ἡ πιθανότης καὶ δυνατότης σημαντικῶν, γενναίων, σπουδαίων Ἐργων.

§ 2.— Θέλεις νὰ ἐπιδοθῆς σοβαρὰ εἰς μίαν Τέχνην;

Ἄναγκη νὰ καρφώσῃς ἀμέσως εἰς τὸ κεφάλι σου διτὶ ἡ ζωὴ σου δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ εἴνε δμοία πρὸς τὴν ζωὴν ὅλου τοῦ Κόσμου, τὴν Κοινὴν Ζωῆν. Ἡ Τέχνη εἶνε ἔνας Κόσμος ἔχωριστός, ἔνας Κόσμος ἄλλος. Συνεπῶς ἔχεις νὰ δημιουργήσῃς καὶ ἀκολουθήσῃς ζωὴν ἐντελῶς διαφορετικήν, τὴν κατάλληλον πρὸς τὸν σκοπὸν διὰ τὸν ὅποιον ζῆς ὅτι εἴνε χρήσιμον καὶ ὀφέλιμον δι᾽ ἔνα ἐπάγγελμα, εἴνε ἀχρηστὸν καὶ ἀσχετον δι᾽ ἔνα ἄλλο. Καὶ δὲν εἴνε δυνατὸν νὰ θέλῃς νὰ γίνης Ναύαρχος καθήμενος εἰς τὸ βουνὸν καὶ ἀστρονόμος διαβιῶν εἰς μεταλλεῖα.

§ 3.— Κάρφωσε δυνατὰ εἰς τὸ κεφάλι σου διτὶ τὸ πρώτιστον ζῆτημα δὲν εἴνε νὰ μάθῃς τὴν Τέχνην. "Οχι! ὅχι! χιλιάκις ὅχι. Πάρε αὐτὸν τὸ ὅχι καὶ ζῆσε μαζύ του ἔνα μῆνα καὶ λέγε το νυχθμερόν, καὶ εἰς ὅτι βλέπεις, εἰς ὅτι ἀκούεις, εἰς ὅτι σὲ ἐρωτοῦν, σὺ λέγε: "Οχι! Τὸ πρώτιστον ζῆτημα είνε ἄλλο. Είνε: Νὰ καταλάβῃς Καλὰ τὸν ἑαυτόν σου, νὰ ἔννοήσῃς Καλά, νὰ γνωρίσῃς Καλὰ τὴν θέσιν σου, τὰς ἰδιότητάς σου, τὰς κλίσεις σου, νὰ αὐξήσῃς καὶ ὀδηγήσῃς δλας σου τὰς δυνάμεις, νὰ εὔρῃς, νὰ δημιουργήσῃς καὶ διοργανώσῃς ἔνα τρόπον Ζωῆς καὶ Ἐργασίας. Καὶ ταῦτα δλα σύμφωνα πρὸς τὴν ὁργανικήν σου Κατασκευήν, πρὸς τὴν Ἰδιοφυΐαν σου. Σύμφωνα πρὸς αὐτὰ καὶ περιφρονητικῶς ἀδιαφορώτατα πρὸς δλας τὰς Ἰδέας, δλας τὰς θεωρίας, δλας τὰς φιλοσοφίας, δλας τὰς Ιατρικὰς καὶ δλας τὰς Θεραπευτικὰς τοῦ Κόσμου ὀλοκλήρου, καὶ τοῦ ψόφιου καὶ τοῦ ζωντανοῦ. "Εκαμες, ἐκαπόρθωσες αὐτό, δὲν σοῦ μένει παρὰ νὰ ἐργασθῆς, νὰ ἐργασθῆς, νὰ ἐργασθῆς. Μὲ τελείαν γαλήνην καὶ χωρὶς Καμίαν ἀνησυχίαν, ἀνυπομονήσιαν, θυμὸν ἥ παραπονον ἐργαζόμενος δύνασαι νὰ περιμένῃς ἡσυχώτατα καὶ ἀσφαλέστατα διτὶ θὰ φθάσῃς εἰς τὸ ἀκρότατον σημείον εἰς τὸ ὅποιον . . . αἱ ὁργανικαί σου δυνάμεις καὶ καλλιτεχνικαὶ ἴδιοτητες ἐπιτρέπουν.

Ο εἰσερχόμενος εἰς μίαν Τέχνην χωρὶς νὰ σκεψῇ νὰ διοργανώσῃ ἑαυτὸν συμφώνως πρὸς ἑαυτὸν καὶ νὰ διοργανώσῃ τὴν ζωὴν του συμφώνως πρὸς τὴν Φύσιν του καὶ τὴν Τέχνην του, διτὶ πράτιων αὐτὸν ἀρχῆθεν, διὰ τὰς σπουδάς του ἀρχῆς τὸν ἐκδηλοῦνται, διὰ τέλων τὸν φθάσῃ ἀμέσως τὴν ἐπαύριον, διὰ τέρων τοὺς πυρετούς του καὶ τὰς ἀνυπομονήσιας του εἰς τὴν Τέχνην, είνε ἔνας Τυφλὸς ὅστις δὲν θὰ ἔννοησῃ ποτέ του οὗτε τὶ δύναται, οὗτε τὶ θέλει, οὗτε πρὸς τὶ εἴνε ικανός, δὲν θὰ ἔννοησῃ ποτέ του τὶ εἴνε Τέχνη, δὲν θὰ κάμῃ ποτέ του τίποτε διαρκές καὶ θὰ εἴνε εἰς δλιν του τὴν ζωὴν τὸ διλοφισμένον παίγνιον τῆς Τύχης, τοῦ περι-

βάλλοντος τοῦ ἔξωτερικοῦ κόσμου, θὰ ἀγεται καὶ θὰ φέρεται μετὰ τῶν πολλῶν ἀπὸ τὸ κάθε τι, χωρὶς νὰ δύναται νὰ ἀντιτάξῃ τὴν παραμικροτέραν ἀντίστασιν. Καὶ δὲν θὰ κατορθώσῃς, φίλε μου, νὰ δημιουργήσῃς ποτέ σου ἔνα δλόκηληρον Κόσμον Ἰδιόν σου, οὗτε ποτὲ νὰ ἐκφράσῃς ἔνα φυσικὸν σύνολον. Καὶ δὲν περιστέρεον ἀληθινὸς Καλλιτέχνης εἰσαι τόσον περιστέρεον θὰ εἰσαι ἔνα διόρθωστον εἰς δλην σου τὴν ζωὴν καὶ ἔνα δὲν δυστυχέστατον, διότι θὰ διαισθάνεσαι καὶ θὰ διαβλέπῃς θαμπότατα καὶ ἀπώτατα ἔνα Κόσμον διμιχλώδη πρὸς τὸν ὅποιον οὐδέποτε θὰ δυνηθῆς νὰ διευθυνθῆς, οὗτε πόθεν νὰ βαδίσῃς θὰ ιδῆς, τὸν ὅποιον οὐδέποτε οὗτε νὰ πλησιάσῃς, οὗτε εἰς τὸν Νοῦν σου νὰ παραστήσῃς, καὶ διπλόν σου καὶ ἥ ἀρρώστια σου καὶ ἥ δυστυχία σου θὰ εἴνε ἀνάλογος τῆς ἀποστάσεως καὶ τῆς διμιχλότητος ἀπὸ τὸν Κόσμον σου αὐτὸν τὸ: Ἰδανικόν σου.

§ 4.— Η πρωτίστη φροντίς σου, Καλλιτέχνα, είνε τὸ Σῶμα σου. Ἄναγκη νὰ ἔχῃς Σῶμα "Υγιές, Στερεόν, Δυνατόν, Φαιδρόν. Ἐχεις ἥ δὲν έχεις τοιοῦτον, ἀνάγκη νὰ προσπαθήσῃς νὰ τὸ κάμης τοιοῦτον, δι᾽ ὅλων τῶν ἔξασησεων τοῦ ὑπαιθρίου βίου, τοῦ φωτός, τοῦ ἀέρος, τοῦ ὕδατος, δι᾽ ὅλων τῶν εἰδῶν τῶν γυμναστικῶν καὶ σκληραγωγιῶν. Ἐάν ἔχῃς, ἀνάγκη κάθε φροντίδος πρὸς διατήρησιν καὶ αὐξήσιν τῶν δυνάμεων του. "Ολων τῶν Ζωϊκῶν Δυνάμεων. Ζῆν, ἐστὶ δαπάνη δυνάμεων, πρὸς ἀναπνοήν, πρὸς κίνησιν μελῶν, πρὸς αἰσθησιν, πρὸς ἀπορρόφησιν τροφῶν, πρὸς Ἦδονήν, πρὸς Πόνον. Συνεπῶς ἀνάγκη ἀποκτήσεως καὶ διατηρήσεως ἐπιμελεστάτης μεγάλου κεφαλαίου Ζωϊκῆς Δυνάμεως, διὰ νὰ εἰσαι ἐλεύθερος, διὰ νὰ δύνασαι νὰ θέλῃς καὶ νὰ ἀκολουθῇς τὴν θέλησίν σου. Κάθε Σωματικὴ Ἀτονία συνεπιφέρει ταυτοστιγμὲν γενικὴν ταυτοδύναμον ἀτονίαν Μυῆνην, Νεύφικήν, Ἐνεργητικήν, Ἐπφραστικήν καὶ συνεπῶς ἀτονίαν εἰς τὴν ἔκδηλωσιν τῆς Τέχνης. Ο πρῶτος δρος τῆς Ζωῆς, λέγει ἔνας Ἀμερικανὸς λακωνικῶς, είνε νὰ εἰσαι: «"Ἐνα Ζῶον πρῶτης ποιότητος.» Καὶ ἥ Τέχνη είνε ἔνα λαμπρὸν Ἀνθός. Ἄναγκη λοιπὸν νὰ εἰσαι σὰν δενδρὸν δυνατόκορμον ἔαρινῶς θαλερὸν διὰ νὰ δώσῃς ὠραῖον Ἀνθός.

§ 5.— Καλλιτέχνα, ἔάν εἰσαι ἀρρώστος, μὴ θίγε τὴν Τέχνην. "Οσονδήποτε μέγας καὶ ἀν εἴνε διότος σου, Καλλιτέχνα ἀρρώστε, μὴ θίγε τὴν Τέχνην. Θίγων αὐτὴν κακουργεῖς δμοια μὲ τὸν φθισικὸν τὸν προσπαθῶντα νὰ μεταδώῃ τὸ νόσημά του. Ἡ Τέχνη είνε Ἀνθός, καὶ Ἀνθός λαμπρόν. Δὲν είνε σάπιον διδάκτιον. Καὶ είνε Ἀνθός Δυναμογόνον, Ωραιογόνον καὶ ὅχι Νεκρογόνον. "Οτι διένθωπαίος ηγέθη, καθιέρωσε,

ἔνομοθέτησε μὲ τὰ ἔργα του καὶ τὰς θεωρίας του τὴν ἀρρώστια εἰς τὴν Τέχνην, αὐτὸν μὴ σὲ φοβίζει διόλουν. Γέλα. "Η μπάλα αὐτὴ ποὺ κατοικεῖ διάνθρωπος, ζῆ ἔκατομμάρια χρόνια. Καὶ νομοθέται χθεσινοὶ καὶ τρισιθαρβάρωται δὲν ἔχουν κῦρος παρὰ διὰ τὸν χαζούς. Καὶ ἀπὸ τὰ ἔργα των καὶ τὰ νομοθετήματά των δὲν ἐπέρχοσαν οἱ Αἰῶνες. Καὶ δι τελικὸς Κοιτής δι Χρόνος δὲν ἔβαλε τὴν υπογραφήν του. "Ο Εὐρωπαῖος οὗτε ἀπέθανε καὶ ζῆ καὶ φωνάζει καὶ χαλᾷ τὸν κόσμον· οὗτε καὶ ἔκριθη ποτὲ ἀπὸ ἄλλους λαούς μόνος του είνε καὶ δημιουργός καὶ φωνασκός κριτής καὶ ὑμητής τοῦ ιδεατοῦ του. Φανερὸν διτὶ κάθε ιδέα σοβαροῦ κύρους είνε δημιουργός. Καὶ πιθανώτατον νὰ πεθάνῃς. Αὐτὸν δὲν σημαίνει τίποτε καὶ δὲν ἔνδιαφέρει Κανένα. Κανεὶς καὶ οὗτε ἥ Τέχνη ἔνδιαφέρεται δι' Ἀτομα.

§ 7.— Η Τέχνη είναι περιγραφὴ τῆς ὑπερτάτης Λεπτότητος ὅλων τῶν Ἐκδηλώσεων τοῦ Ἀνθρώπου. Συνεπῶς δι Καλλιτέχνης διφέύλει νὰ ἀποφύγῃ τὴν Ἀποζώσιν καὶ τὴν Ἀποκτήνωσιν ἐν εσυτῷ: Τροφὰς βαρείας καὶ χονδροειδεῖς, δικνηροίαν, διαβίωσιν κλειστήν, καφφενεῖα, καπνούς, κρασὶα βαρειά, κύκλους καφφεναίους, ἀγοραίους, χυδαίους, οἰκειότητας καὶ συμβιώσεις μὲ Σώματα χονδροειδῆ κακόγραμμα, μὲ πνεύματα ποταπά, μὲ αἰσθήματα χονδρά, βάναυσανὰ ἀποφεύγῃ δμοίως διμίλιας ἀπονιστικάς, ἀποθαρρυντικάς καὶ Σαριδώδεις δσον καὶ Ἀναγνώσεις, ἀκοδοσίες, δράσεις τοιαύτας. Αἱ ιδέαι μας καὶ τὰ Συναισθήματά μας δὲν είνε τίποτε ὅλο παρὰ προϊόντα τῆς Ὁργανικῆς μας Μηχανῆς. Φανερὸν διτεν διτὶ έξαρτωνται ἐκ τῆς ποιότητος αὐτῆς. Καὶ ἥ ποιότης αὐτῆς έξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ποιότητα τῶν εἰσαγομένων τροφῶν καὶ τῶν δλων λεπτοτάτας ταυτοστιγμῶν. "Απὸ τὴν ποιότητα τῶν ἀφομοιούμενων τροφῶν έξαρτᾶται ἡ ποιότης τοῦ αἰματός μας, διότες, διὰ τὴν ποιότητα τῶν Συναισθήματας μας δὲν είνε τίποτε ὅλο παρὰ προϊόντα τῆς Οργανικῆς μας Μηχανῆς. Φανερὸν διτεν διτὶ έξαρτωνται ἐκ τῆς ποιότητος αὐτῆς. Καὶ ἥ ποιότης αὐτῆς έξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ποιότητα τῶν εἰσαγομένων τροφῶν καὶ τῶν δλων λεπτοτάτας ταυτοστιγμῶν. "Απὸ τὴν ποιότητα τῶν ἀφομοιούμενων τροφῶν έξαρτᾶται ἡ ποιότης τοῦ αἰματός μας, διότες, διὰ τὴν ποιότητα τῶν Συναισθήματας μας δὲν είνε τίποτε ὅλο παρὰ προϊόντα τῆς Οργανικῆς μας Μηχανῆς. Φανερὸν διτεν διτὶ έξαρτωνται ἐκ τῆς ποιότητος αὐτῆς. Καὶ ἥ ποιότης αὐτῆς έξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ποιότητα τῶν εἰσαγομένων τροφῶν καὶ τῶν δλων λεπτοτάτας ταυτοστιγμῶν. "Απὸ τὴν ποιότητα τῶν ἀφομοιούμενων τροφῶν έξαρτᾶται ἡ ποιότης τοῦ αἰματός μας, διότες, διὰ τὴν ποιότητα τῶν Συναισθήματας μας δὲν είνε τίποτε ὅλο παρὰ προϊόντα τῆς Οργανικῆς μας Μηχανῆς. Φανερὸν διτεν διτὶ έξαρτωνται ἐκ τῆς ποιότητος αὐτῆς. Καὶ ἥ ποιότης αὐτῆς έξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ποιότητα τῶν εἰσαγομένων τροφῶν καὶ τῶν δλων λεπτοτάτας ταυτοστιγμῶν. "Απὸ τὴν ποιότητα τῶν ἀφομοιούμενων τροφῶν έξαρτᾶται ἡ ποιότης τοῦ αἰματός μας, διότες, διὰ τὴν ποιότητα τῶν Συναισθήματας μας δὲν είνε τίποτε ὅλο παρὰ προϊόντα τῆς Οργανικῆς μας Μηχανῆς. Φανερὸν διτεν διτὶ έξαρτωνται ἐκ τῆς ποιότητος αὐτῆς. Καὶ ἥ ποιότης αὐτῆς έξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ποιότητα τῶν εἰσαγομένων τροφῶν καὶ τῶν δλων λεπτοτάτας ταυτοστιγμῶν. "Απὸ τὴν ποιότητα τῶν ἀφομοιούμενων τροφῶν έξαρτᾶται ἡ ποιότης τοῦ αἰματός μας, διότες, διὰ τὴν ποιότητα τῶν Συναισθήματας μας δὲν είνε τίποτε ὅλο παρὰ προϊόντα τῆς Οργανικῆς μας Μηχανῆς. Φανερὸν διτεν διτὶ έξαρτωνται ἐκ τῆς ποιότητος αὐτῆς. Καὶ ἥ ποιότης αὐτῆς έξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ποιότητα τῶν εἰσαγομένων τροφῶν καὶ τῶν δλων λεπτοτάτας ταυτοστιγμῶν. "Απὸ τὴν ποιότητα τῶν ἀφομοιούμενων τροφῶν έξαρτᾶται ἡ ποιότης τοῦ αἰματός μας, διότες, διὰ τὴν ποιότητα τῶν Συναισθήματας μας δὲν είνε τίποτε ὅλο παρὰ προϊόντα τῆς Οργανικῆς μας Μηχανῆς. Φανερὸν διτεν διτὶ έξαρτωνται ἐκ τῆς ποιότητος αὐτῆς. Καὶ ἥ ποιότης αὐτῆς έξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ποιότητα τῶν εἰσαγομένων τροφῶν καὶ τῶν δλων λεπτοτάτας ταυτοστιγμῶν. "Απὸ τὴν ποιότητα τῶν ἀφομοιούμενων τροφῶν έξαρτᾶται ἡ ποιότης τοῦ αἰματός μας, διότες, διὰ τὴν ποιότητα τῶν Συναισθήματας μας δὲν είνε τίποτε ὅλο παρὰ προϊόντα τῆς Οργανικῆς μας Μηχανῆς. Φανερὸν διτεν διτὶ έξαρτωνται ἐκ τῆς ποιότητος αὐτῆς. Καὶ ἥ ποιότης αὐτῆς έξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ποιότητα τῶν εἰσαγομένων τροφῶν καὶ τῶν δλων λεπτοτάτας ταυτοστιγμῶν. "Απὸ τὴν ποιότητα τῶν ἀφομοιούμενων τροφῶν έξαρτᾶται ἡ ποιότης τοῦ αἰματός μας, διότες, διὰ τὴν ποιότητα τῶν Συναισθήματας μας δὲν είνε τίποτε ὅλο παρὰ προϊόντα τῆς Οργανικῆς μας Μηχανῆς. Φανερὸν διτεν διτὶ έξαρτωνται ἐκ τῆς ποιότητος αὐτῆς. Καὶ ἥ ποιότης αὐτῆς έξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ποιότητα τῶν εἰσαγομένων τροφῶν καὶ τῶν δλων λεπτοτάτας ταυτοστιγμῶν. "Απὸ τὴν ποιότητα τῶν ἀφομοιούμενων τροφῶν έξαρτᾶται ἡ ποιότης τοῦ αἰματός μας, διότες, διὰ τὴν ποιότητα τῶν Συναισθήματας μας δὲν είνε τίποτε ὅλο παρὰ προϊόντα τῆς Οργανικῆς μας Μηχανῆς. Φανερὸν διτεν διτὶ έξαρτωνται ἐκ τῆς ποιότητος αὐτῆς. Καὶ ἥ ποιότης αὐτῆς έξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ποιότητα τῶν εἰσαγομένων τροφῶν καὶ τῶν δλων λεπτοτάτας ταυτοστιγμῶν. "Απὸ τὴν ποιότητα τῶν ἀφομοιούμενων τροφῶν έξαρτᾶται ἡ ποιότης τοῦ αἰματός μας, διότες, διὰ τὴν ποιότητα τῶν Συναισθήματας μας δὲν είνε τίποτε ὅλο παρὰ προϊόντα τῆς Οργανικῆς μας Μηχανῆς. Φανερὸν διτεν διτὶ έξαρτωνται ἐκ τῆς ποιότητος αὐτῆς. Καὶ ἥ ποιότης αὐτῆς έξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ποιότητα τῶν εἰσαγομένων τροφῶν καὶ τῶν δλων λεπτοτάτας ταυτοστιγμῶν. "Απὸ τὴν ποιότητα τῶν ἀφομοιούμενων τροφῶν έξαρτᾶται ἡ ποιότης τοῦ αἰματός μας, διότες, διὰ τὴν ποιότητα τῶν Συναισθήματας μας δὲν είνε τίποτε ὅλο παρὰ προϊόντα τῆς Οργανικῆς μας Μηχανῆς. Φανερὸν διτεν διτὶ έξαρτωνται ἐκ τῆς ποιότητος αὐτῆς. Καὶ ἥ ποιότης αὐτῆς έξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ποιότητα τῶν εἰσαγομένων τροφῶν καὶ τῶν δλων λεπτοτάτας ταυτοστιγμῶν. "Απὸ τὴν ποιότητα τῶν ἀφομοιούμενων τροφῶν έξαρτᾶται ἡ ποιότης τοῦ αἰματός μας, διότες, διὰ τ

Η ΕΛΛΗΝΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ *

KOPINNA

Η Κόριννα ἔξησε κατὰ τὸν 5ον Ἑλληνικὸν αἰώνα, ἔνα ἀπὸ τοὺς πλέον ἔξαιρετικοὺς καὶ πλέον φωτεινοὺς αἰώνας τῆς ἀνθρωπίνης ἴστορίας. Περὶ τῆς γεννήσεως αὐτῆς δὲν ὑπάρχουν βεβαιωμέναι πληροφορίαι. Μερικοὶ ὑποθέτουν δτὶ ἐγεννήθη εἰς τὰς Θήβας, οἱ περισσότεροι δμως ἀναφέρουν ὡς πατρίδα της τὴν Τανάγραν τῆς Βοιωτίας. Διὸ τὴν Βοιωτίαν οἱ ἀρχαῖοι εἶχον περιφρονητικὴν γνώμην, καὶ ἡ γνωστὴ παροιμία «Βοιωτὸς ὅς» φανερώνει τὸν βαθμὸν τῆς περιφρονήσεως: χοῖρος τῆς Βοιωτίας: δηλαδὴ ἄνθρωπος καλοθρεψμένος καὶ ὄλικός, χωρὶς καμίαν πνευματικὴν ροπήν.

Ομως ή γνώμη αυτή διὰ τὴν Βοιωτίαν δὲν ἔμποδίζει τὴν μικρὸν πόλιν αὐτῆς Τανάγραν νὰ εἴνει εὐχάριστος, ὡραία καὶ κομψὴ διαμονή, τὴν δύτοιαν ἔξωράμζον, ἐστόλιζον καὶ σχεδὸν ἔξιδα-
νικευν οἱ χλοεραὶ καὶ ἀνθοσπαρμέναι κοιλάδες ποὺ φιλόστοργα τὴν ἐπεριστούχζον. Τὰς πλου-
σίας βλαστήσεις, μὲ τὰ δροσερὰ καὶ ζωντανὰ χρώματα, τὰς διατηροῦσαν καὶ τὰς ζωογονοῦσαν τ' ὅρκετὰ καὶ διαυγῆ νάματα τῶν δύο βοιωτι-
κῶν ποταμῶν: τοῦ ὁφιοειδοῦς Ἀσπαποῦ καὶ τοῦ πολυμόρφου Θερμώδοντος. Καὶ τὴν ἴδανι-
κὴν ὥραιότητα τῆς Τανάγρας ἔσυμπλήρωνεν ἡ μαντευτικὴ πηγή, ποὺ ἀνέβλυζεν εἰς τὰ περί-
χωρα, ἡ δηνομαζομένη «Πηγὴ Ἄγανίπη», ἀκόμη καὶ ὁ Ἑλικών, τὸ δηνομαστὸν καὶ μυστη-
ριοφρούριον ὅρος τῆς Τέχνης, καὶ τὰ Ἱερά
δάση, τῶν Μουσῶν, ποὺ τὰ δένδρα τους, δλιγώ-
τερα τώρα, στολίζουν ἀκόμη τὴν ράχιν τοῦ βιουνοῦ μὲ τοὺς καλλίτεχνα γυροτοὺς κλάδους των καὶ τὴν βαρεῖαν σκιάν. Ὅστε θὰ ἔλεγε μανεῖς ὅτι ἔκει ἡταν ὁ τόπος ἵκανος νὰ χαρίσῃ τὴν ἥλαρὰν ἔμπνευσιν καὶ τὴν ἀγαστὴν λεπτό-
τητα τῶν ὥραιών αἰσθημάτων.

Οι κάτοικοι της, ψυχολογούντες τὴν τάσιν τῆς φύσεως γύρω των, κατεγίνοντο μὲ ἀφοσίωσιν εἰς τὰς κομψὰς ἐφημέρους τέχνας, τῶν ὅποιων ἀπομεινάρια μόνον ἐσώθησαν μέχρις ήμων. Ἄλλα καὶ αὐτὰ εἶνε τόσον καλά, ὥστε εἶνε ἀρκετὰ νὰ μᾶς παρουσιάσουν θαυμαστὴν τὴν τέχνην τῆς Τανάγρας. Ἀλήθεια! Τί ξωτανὸν φανέρωμα τέχνης αἱ Ταναγραῖαι κόραι! Ποῖος τὰς εἶδε καὶ δὲν τὰς ἔθαυμασε; Τὰ πήλινα ἔκεινα μικρὰ ἀγαλμάτια μὲ τὴν θαυμασίαν ἐλληνικὴν γραμμήν, μὲ τὴν ἀρθραστὸν πλαστικότητα καὶ τὴν ἀρμονίαν ἔως εἰς τὰ λεπτότερα χαρακτηριστικά, ποῖον τάχα ὡραῖον ἐφήμερον δὲν ἴστοροοῦν;

Ἐκεὶ ἔγεννήθη ἡ Κόριννα. Μέσα εἰς τὰς φαιδρὰς καὶ φευγαλέας εἰκόνας τῆς γαλανῆς Ἑλληνικῆς φύσεως. Κοντά εἰς τὰς καθαρὰς γραμμὰς τῆς Ἑλληνικῆς Τέχνης. Μέσα εἰς τὴν πλήρωμαραν τῶν ζωτικῶν ἀρωμάτων καὶ τῶν χρωμάτων τῶν μαγικῶν, ἀτμοσφαιρικας ζυμωμένης μὲν ἀναθυμιάσεις ιερῶν θυσιῶν καὶ μὲν ἀρμονίας μελῳδικῶν προσευχῶν πρὸς τοὺς ὁραίους θεούς.

Ἐτοι τὸ φῶς χειμαρρώδους καὶ ἀκρατήτου
φυσιολατρείας ἔδιδε τόλμην εἰς τὸν νοῦν διὰ νὰ
προχωρῆ γοργὰ καὶ μὲ ἄλματα πάποτε πρὸς τὴν
ὑπερετάτην τελειοπόλισιν, ὅστε, χωρὶς ὑπερβολὴν
ἐνθουσιασμοῦ, νὰ δύναται κάνεις νὰ εἴπῃ ὅτι
μόνον οἱ ἀρχαῖοι Ἑλληνες ἐγνώριζον νάναβοῦν
γρήγορα τὰς βαθμίδας τῆς Γράσεως καὶ τῆς
Τέχνης: τόσον γρήγορα μάλιστα, ὅστε νὰ μὴ
ἔχουν εἰς τοῦτο ἀντιπάλους οὐδὲ μιμητὰς εἰς τὸν
παγκόσμιον αὐλκον τῆς ἀντιληπτικῆς καὶ ἔξελι-
πτικῆς των δυνάμεως.

Ἡ Κρίσιννα, καλόμοιρον ἄνθρος, ποὺ ἥνοιγε
ἀλλά πέταλά του μέσα εἰς τὴν μυριόμορφην αὐτῆν
τεῦκην εὐλογίαν, πῶς νὰ μὴ ἀποδώσῃ εἰς τὴν
ρύσιν ἐκφραστικότητα ἀρώματος; Καὶ πῶς νὰ
μὴ φανερωθῇ εἰς ὑπέροχον τέχνην ὁ ποιητικὸς
οὐνὸς τῆς Κρίσιννης μέσα εἰς τὸν ὄρατον ἀρχαῖον
ἴσθιμον;

Ἐγεννήθη πιθανῶς τὸ 470 π. Χ., ὥστε ἦτο
ιεγαλειτέρα τοῦ Πινδάρου. Υπῆρξεν ὅμως συμ-
ιαθήτριά του εἰς τὴν σχολὴν τῆς Μύρτιδος, ὁνο-
ιαστῆς ποιητρίας ἐλεγείων. Ἡ Μύρτις, μὲ τολ-
ηρόν διὰ τὴν τέχνην της καινοτομίαν, ἦθελησε
ἀσυναγωνισθῆναι μὲ τὸν Πίνδαρον εἰς τὴν λυρι-
κὴν ποίησιν. Ἀλλ' ὁ ποιητὴς τῶν ὑπερόχων
ἵμνων εὐκολα φαίνεται τὴν ἔνίκησε. Καὶ ἡ
Κόριννα ἐπικρίνασα τὴν διδάσκαλόν της ἔγρα-
ψεν ἔμμετρον κριτικήν, εἰς τὴν διποίαν μεταξὺ¹
ἴλλων λέγει :

Τὴν Μύριδα, ποὺ ἔχει γλυκεὰ φωνή, πρέπει
ἀκατηγορήσα, γιατὶ στὸ Στίβο εὑρέθηκε θέ-
οντας τὸν Πίνδαρο νὰ πολεμήσῃ.

“Ομως ἀργότερα ἔγινεν αὐτῇ ἀντίπαλος τοῦ εγάλου λυρικοῦ μὲ πολλὴν ἐπιτυχίαν. Καὶ τὸ πτύχαμμα τοῦ τάφου της λέγει διτὶ πολλάκις τὸν νίκησε.

“Η μεγάλη των ἀντιζηλία χρονολογεῖται ἀπὸ ίαν εἰλικρίνειαν τῆς Κορίνης, ποὺ μᾶς φανεώνει τὸν ἀπροσπόίητον χαρακτῆρα τῆς, ἐνῷ υνάμα χαρακτηρίζει τὴν κλίσιν τοῦ Πινδάρου όρος τὴν κολακείαν. Εἶνε δὲ γνωστόν, ὅτι ὁ μέ-ας λυρικὸς εἶχε δοπήν εἰς τὸ νὰ κολακεύῃ κάπως ἀς πόλεις καὶ τοὺς νικητὰς δόσους ὑμνησε, καθὼς αἱ γνωστὸν ἐπίσης εἶνε, ὅτι ἔκεινος ποὺ τείνει ἡ κολακεύῃ, ἀγαπᾷ καὶ νὰ κολακεύεται.

^οἘνθουσιασμένος δὲ Πίνδαρος κάποτε ἐπῆγεν

εἰς τὴν ἐκλεκτὴν συνάδελφον του διὰ νὰ τῆς ἀναγνώσῃ ποίημα, ποὺ ἄρχιζε μὲ πολλὰς μυθι-
κὰς παραδόσεις καὶ ἔλεγεν:

«Ἄς ὑμνήσωμεν τὸν ποταμὸν Ἰσμηνόν, ὃπου
»ἡ χρυσηλάκατος Μηλία νύμφη,— ὃπου δὲ Κάδ-
»μος καὶ τὸ ιερὸν γένος τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων,
»τῶν γεννηθέντων σπαρτῶν,— ὃπου ἡ κυανό-
»κομος νύμφη Θήβη,— ὃπου ἡ πάντοιλμος τοῦ
»Ἡρακλέους δύναμις,— ὃπου ἡ δόξα καὶ αἱ
»τιμαὶ τοῦ ἀπολαυστικοῦ Βάκχου,— ὃπου τῆς
»λευκωλένου ἅρμονίας οἵ γάμοι...»
καὶ ἄλλα πολλά. Η Κόριννα ἀκούσασα δλους
αὐτοὺς τοὺς μύθους στρατολογημένους, ἐμειδί-
ασε καὶ ἀπήντησε διὰ τῶν λόγων τούτων, τοὺς
δποίους παραβέτω κατὰ μετάφορας:

„Ἐλαβες, ὁ Πίνδαρε, σάκκον γεμάτον μὲ
σπόρου διὰ νὰ σπείρῃς εἰς ἀγρόν, καὶ ἀντὶ νὰ
σπείρῃς διὰ τῆς χειρός, ἐκένωσες δόλον τὸν σάκ-
κον εὐθὺς ἀπὸ τοῦ πρώτου σου βήματος».

Ο Πίνδαρος δὲν ἔδειχθη εὐγάριστα τὴν ἀλήθειαν. Ὡργίσθη καὶ μάλιστα ἀργότερο, δτε πεντάκις ἐνικήθη εἰς ποιητικὸν ἄγωνα ὑπὸ τῆς Κορίννης, ἡ ὁργή του λέγεται δτι ἔφθασεν εἰς ἔχθραν.

“Η Κόριννα ἔγραψεν ὡδάς, ἐπιγράμματα, ποιήματα ἐπικά, μεταξὺ τῶν δύοιών «τοὺς ἔπτε
ἔπι Θήβας», ἄσματα καὶ μεταμορφώσεις. Δηλαδὴ
5 δόλωληρα βιβλία, ἀπὸ τὰ δυοῖς σώζονται ἀπο-
σπάσματα μόνον εἰς τὴν Ἀνθολογίαν. Ἐκεὶ τὴν
δονομάζουν ἀλληθινὰ καὶ δίκαια Μοῦσαν. Ὁ θά-
νατός της ἐλύπησε πολὺ τοὺς συμπολίτας της,
οἱ δύοι διαλέξαν τὸν ἐκλεκτότερον χῶρον τῆς
Τανάγρας διὰ νὰ στήσουν εἰς αὐτὴν μνημεῖον
θαυμαστὸν καὶ ἄγαλμα στεφανωμένον μὲ πέντε
στεφάνους. Τοιουτοτρόπως ἥθιέλησαν νἀπαθα-
νατίσουν τὴν πενταπλῆν αὐτῆς νίκην κατὰ τοῦ
πανελλήνιον ποιητοῦ Πινδάρου, διαιωνίζοντες
εἰς τὸ τεχνικὰ λαξευμένον μάρμαρον τὴν ἔνδει-
ξιν τοῦ θαυμασμοῦ πρὸς τὴν μεγάλην ποιήτριαν.

ΑΣΠΑΣΙΑ

Καὶ τώρα, υπεροχα ἀπὸ τὴν Ἐλπινίκην, τὴν χήραν τοῦ πλουσίου Καλλίου, τὴν ἄλλην Ἡγεοίαν ποὺ κοντά της ἐξῆτούσσεν ἔμπνευσιν ὁ Πολύγνωτος. — ὁ Ραφαέλο αὐτὸς τῆς Ἑλληνικῆς ζωγραφικῆς, — ἀπαντῶμεν ἀμέσως ἄλλην γυναικα ὑπερτέραν καὶ θαυμαστήν.

Είς τὸ λαμπρότερον σημεῖον τοῦ Χρυσοῦ Αἰῶνος τῆς Ἑλληνικῆς Ζωῆς, εἰς τοὺς χρόνους πού: "Ἡ ὁραιογραφία, ἐπιτακτικὴ καθὼς ἀνάγκη τῆς ζωῆς, ἔδιμε διὰ τὸ πάντοτε τὸν Παρθενῶνα, — Καὶ ἡ αἰσθησις τοῦ ὑψηλοῦ καλοῦ, ἀκράτητος ὥσπαν ἔνοτικτον, ἔφερε τὰς Μούσας ἐμπρὸς εἰς τὴν θυμέλην θεραπαινίδος τῶν ἐμπνευσμένων, διὰ ν' ἄντιλαλήσῃ ἡ Διονυσιακὴ Κόγχη ἀπὸ τὰς μελῳδίας τῆς Ἐξάρσεως, τοῦ Κόλλους καὶ τοῦ Πάθους τῶν Τοιῶν Τοαιγικῶν, —

καὶ ἡ ἀντέλημψ τῶν ἐγκοσμίων ροπᾶν, αὐθόρ-
ητος κανδάς ὀργανικὴ αἰσθησίς, ἔδημιούργει
ἀς θεωρίας τοῦ φυματιστοῦ Νοῦ καὶ τῶν Ἀτό-
ων τῆς ὑλῆς διὰ νὰ ἐμφανισθῇ κατόπιν ὡς
θικὴ γνῶσις εἰς τὸν Σωκρατισμόν,—

Εἰς τοὺς χρόνους ἐκείνους, πού ἔξαιρετικὸς ργασμὸς τῆς αἰσθήσεως καὶ μοναδικὴ σπαργῆ ἡς σκέψεως ἐγέννησαν τὸν ζωταγὸν δραματισμὸν κάθε προόδου, τὴν δποίαν θὰ εἶχεν δινθρωπος διὰ πολλὰς χιλιετήριδας, τίς οὖδε καὶ ν ὅχι μέχρι συντελείας του, εἰς τὸ μέλλον,—

Εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Υλικοῦ, τοῦ Αἰσθητοῦ καὶ τοῦ Πνευματικοῦ ὅλβου τῆς Ἑλληνικῆς ζωῆς, ἐφάνη καὶ διεκδίθη, ἀποκτήσασα βίσταν δέεται τιμῶν καὶ τιμών τοῦ Ἀστερία-

και τιμην και φημινη η Ασπασια.
Και η προσπάθεια μου αύτη δια να εἰκονίσω
τη περιβάλλον μέσα εἰς τὸ δόποιον ἐπεβλήθη ἡ
εριφρημός ἔταιρα, ἀπέβλεπεν εἰς τὸ νὰ δειχθῇ
όσον θα ήτον ὑπέροχος μεταξὺ τῶν ὑπερόχων
στε τόσον νὰ διακριθῇ.

Προκειμένου δημιουργώντας νέα δημιουργία σε πάση την Ελλάδα, είναι απαραίτητη η δημιουργία μιας νέας πολιτικής κοινωνίας, η οποία θα αναπτύξει την Ελλάδα σε έναν πραγματικό πολιτισμό της γνώσης, της φιλοσοφίας, της τέχνης, της πολιτικής, της οικονομίας, της πολιτιστικής και πολιτικής παραδοσιας.

“Η Ἀσπασία ἐλέγετο ἑταῖρα. Ἀλλὰ τί ἔφα-
έρωνεν ἢ λέξις αὐτὴ τότε; Γυναικα κοινήν,
ηγητελισμένην, ἀμαθῆ καὶ ἀνήθικον δύως ση-
ερον;” Οὐχ. Ἀλλὰ γυναικα, ποὺ ενδίσκετο ἔξω
ἥς οἰκογενειακῆς ἀναγνωρίσεως, δὲν συνέτεινεν
τὴν αὐληρονομικὴν διαδοχὴν τοῦ γένους, ἀλλ’
μως χωρὶς περιορισμούς ἔζουσε παρανόμως
εἰς ἀνδρα ζωὴν πίστεως καὶ ἀγάπης. Αὐταὶ ήσαν
ἱ επιφανεῖς ἑταῖραι, ἐκτραχηλισμὸς δὲ αὐτῶν
ἱ ἑταῖραι τοῦ Κεοαιμεικοῦ.

Καὶ ἐνῷ ἔζων αἱ νόμιμοι σύζυγοι φυλακι-
μέναι εἰς τὸν γυναικωνίτην μὲ τοὺς περιορι-
μούσ τῶν ἀνδρικῶν ἴδιοτροπιῶν, παραπλεύρως
ὑπὲτῶν ἔζων αἱ παράνομοι σύζυγοι, ἐλεύθεραι,
ἐ ἴδικήν των προσωπικότητα, μὲ τιμάς, μὲ

* Συνέχεια: «Παναθήναια» 31 Μαρτίου, σ. 344.

γάμου. Κ' ἐπειδὴ αἱ πλεῖσται τῶν ἔταιρῶν, καθὼς εἴπομεν, ἡσαν γυναῖκες μεγάλης δέξυνοίας καὶ ἀναπτύξεως, συχνὰ ἡ γνώμη των καὶ ἡ θέλησις των ἤκουότεο ἐπὶ τῶν κοινῶν πραγμάτων καὶ ἐπὶ τῶν πολιτικῶν ὑποθέσεων.

Ἄλλος δικαῖος δικαῖον, δύσον καὶ ἀνείναιον εἰνε τρινομενικῶς ὠραιότερον, δὲν ἥμπορει νὰ διαιρέσῃ πολὺ εἰς τὸν εὐρυθμὸν αὐτὸν κόσμον, τοῦ δποίου κοινωνικὴ βάσις εἶνε ἡ διαδοχὴ τοῦ γένους καὶ συνεπῶς ἡ Ἡδική. Διὰ τοῦτο καὶ σύντομα ἡρχισε νὰ καταπίτῃ ἡ κοινωνικὴ ὑπόστασις τῶν ἔταιρῶν. Θεσμὸς κοινωνικός, ποὺ ἐστηρίζετο μᾶλλον εἰς καλλιτεχνικὴν ἀντίληψιν καὶ ὑφίστατο αὐθαιρέτως καὶ ἀνεξέλεγκτως μέσα εἰς τὴν αὐτηράν οἰκογενειακὴν ζωήν, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ διαιρέσῃ. Καὶ κατέρρευσε, συμπαρασύρας ἀρκετά εἰς τὸν κατηφόρον τῆς παρακμῆς τὸν πολιτικὸν καὶ κοινωνικὸν βίον.

Ἐκρινα χρήσιμον τὴν εἰσήγησιν αὐτὴν προκειμένου νὰ γίνη λόγος περὶ ὁραιῶν ἔταιρῶν. Ὁχι ὡς θελτικῶν καὶ ὠραιῶν. Περὶ αὐτοῦ διμιλητὰ τοῦ ἄλλου φύλου θὰ ἥδυναντο νὰ διμιλήσουν καλήτερα παρὰ ἔγω, ποὺ πιστεύω ὅτι ἡ καθαυτὸ ἀξία τῆς γυναικὸς ἔγκειται εἰς τὸ αἴσθημα, καὶ τῆς ὑπερόχου γυναικὸς εἰς τὸν νοῦν αὐτῆς. Ἀλλὰ περὶ τῶν γυναικῶν ἔκείνων, ποὺ ἔζησαν εἰς τὸν κόσμον τῆς ἀνωτέρας σκέψεως, καὶ ποὺ ἐκαλλιέργησαν εἰς τὸν ἀνθῶνα τῆς καλλιτεχνικῆς δημιουργίας ἀνθη ὠραιᾶ καὶ μυροβόλα. Περὶ τῶν γυναικῶν ἔκείνων ποὺ ἐπότισαν τὰ ἐδάφη τῆς τέχνης διὰ τοῦ ἰδρῶτος τῆς μαθήσεως. Καὶ ἔδειξαν τρόπους συναρτήσεως τῶν ἰδεῶν εἰς καλλιτεχνικὰ σύνολα. Καὶ ἐδούλευσαν διὰ νὰ λοξεύσουν ἰδεολογικοὺς κρίκους, συνδετικοὺς ὠραιῶν αἰσθημάτων. Καὶ συναρμολόγησαν κάποτε ἀπὸ λείφαντα προγενεστέρων σκέψεων κοινωνικὸς καὶ ἥθικος κώδικας. Καὶ ἔταξινόμησαν ἀπὸ τὰ ὑψη τῆς πνευματικῆς των παρατηρήσεως τὰ καθήκοντα διαιρόων τάσεων καὶ ροπῶν διὰ νὰ ἐμψυχώνεται τὸ σύνολον τῆς ζωῆς ἀπὸ κάποιαν σχετικὴν ἀρμονίαν.

Ὄπως ἡ Σαπφώ, ἡ Κόριννα, ἡ Ἀσπασία ἐκ Φωκαίας, ἡ Ὑπατία καὶ ἄλλαι γυναικὲς ὑπέρτεραι, ποὺ τὸ φῶς τοῦ ἔργου αὐτῶν εἶνε τόσον, ὥστε νὰ θαμβώνῃ ἔκείνους δσοι θέλουν νὰ τὸ καταδεῖξουν.

Μετιέντον εὐρίσκεται ἡ ἐκ Μιλήτου Ἀσπασία, μὲ τὴν ὑπερβάλλουσαν δύναμιν τοῦ φωσφορίζοντος πνεύματος τῆς, ποὺ καθυπέταξεν ἔνα Περικλῆ.

Ἡλινεν ἐνωρὶς εἰς τὰς Ἀθήνας, δπο ἀνετράφη καὶ ἀνεπιτύχη. Ἔζησεν ἐπιφανῆς πρὸ τοῦ Περικλέους, ἐπὶ τῆς ἐποκῆς του καὶ μετ' αὐτὸν. Διὰ τοῦτο συμπεραίνεται ὅτι ὑδάπεδαν εἰς βαθὺ γῆρας.

Περὶ αὐτῆς διάσημος Γάλλος συγγραφεὺς

λέγει: «Ἀν, πλησίον τοῦ ἀνδρός, τὸν δποῖον οἱ σύγχρονοί του ὠνόμαζαν Ὀλύμπιον, εὔρισκωμεν κάποιον δδηγητὴν αὐτοῦ, κάποιαν νύμφην Ἡγερίαν αὐτοῦ, δὲν πρέπει τάχα νὰ τὴν ὀνομάσωμεν μεγάλην δπως ἔκεινον; Καὶ δὲν ἔπειτεν ἵνα μὴ λέγωμεν ἀπλῶς αἰών τοῦ Περικλέους, ἀλλὰ τοῦ Περικλέους καὶ τῆς Ἀσπασίας;»

Τὸ κάλλος τῆς μορφῆς της, ἡ λεπτότης τοῦ λόγου, ἡ καλλιτεχνικὴ ἀντίληψις καὶ ἡ φιλοσοφικὴ μορφωσίς τοῦ πνεύματος τῆς ἔγιναν ἀφορμὴ νὰ ἐνθουσιασθοῦν δι' αὐτὴν πολλοὶ τῶν ἐπιφανῶν Ἀθηναίων.

«Ἄγνωστον εἶνε ποία ἦτο ἡ μορφὴ της.

Οἱ ἀρχαῖοι ποιηταὶ δὲν ἥσχολοῦντο πολὺ μὲ τὰς ἔξωτερικὰς ὠραιότητας εἰς τὰς λεπτομερείας των. Ἰσως διότι εδοισκαν μεγαλειτέρας τὰς ἔσωτερικὰς καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν τοὺς ἔκαμναν αἱ ἔξωτερικαὶ μοναδικὴν ἐντύπωσιν. Ἰσως διότι ἔζων περισσότερον μὲ τὰς πνευματικὰς ἀπολαύσεις. Ἐνα εἶνε βέβαιον. «Οτι δ' Ὁμηρος λέγει ἀπλῶς: «Ἡ Ἐλένη ἦτο ὠραιά». Καὶ δι Βιργίλιος: «Ἡ Διδώ ἦτο πολὺ ὠραιά». Τίποτε περιστέρεον.

Καὶ τοιουτορόπως ἔμεναν ἥσυχα τὰ ρόδα καὶ τὰ κρῖνα εἰς τὸν κήπους, οἱ ἀστέρες εἰς τὸν οὐρανόν, οἱ μαργαρῖται καὶ τὰ κοράλλια εἰς τὸν βυθὸν τῆς θαλάσσης, ἐνῷ τώρα διαιρώντες μετατοπίζονται διὰ νὰ τεθοῦν εἰς τοὺς δφθαλμούς, εἰς τὰς παρειὰς καὶ εἰς τὰ χείλη τῆς μιᾶς καὶ τῆς ἄλλης ἐπαίνουμένης.

Λοιπὸν ἡ Ἀσπασία ἦτο ὠραιά. Διὰ νὰ γίνη δμως γνωστὴ δὲν ἐσύνχνασεν εἰς τὸν Κεραμεικόν, διὸ διποῖος ἦτον δ τακτικὸς περίπατος τῶν συνήθων ἔταιρῶν, συχναζόμενος καὶ ἀπὸ νεαροὺς ἀνδρας καὶ φιλοσόφους. Ἐπερίμενε τοὺς σοφοὺς νὰ ἔλθουν πρὸς αὐτὴν ὡς φίλοι τῆς σκέψεως, διότι εἶχεν ἔμφυτον τὴν ἀξιορέπειαν. Καὶ ἔτσι συνέβη· δ ὀίκος αὐτῆς, μόλις ἀντελήφθησαν τὰ πνευματικὰ θέλγητρά της, ἔγινεν ἐντευκτήριον τῶν ὑπερόχων τῆς ἐποχῆς μεταξὺ τῶν δποίων ἦτο καὶ αὐτὸς δ Σωκράτης. «Ωστε συχνὰ ἡσαν ἔκει συναθροισμένοι δλοὶ οἱ ἀνδρες, ἐπὶ τῶν δποίων ἐστηρίζετο ὑπερηφάνως μίᾳ δλόκληρος μεγάλῃ ἐποχῇ, ἀσχολούμενοι νὰ συζητοῦν καλλιτεχνικὰ καὶ φιλοσοφικὰ σκέψεις μεταξὺ των καὶ μὲ τὴν Ἀσπασίαν. Διότι αὐτὴ ἐσκέπτετο καὶ δώμιλει θαυμασίως, τοῦτο δὲ τὸ προτερημά της ἔξησησεν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Περικλῆ τὴν μεγαλειτέραν γοητείαν. Διότι γυνὴ δμιοῦσα μὲ φαντασίαν, ἐμπνευσμένη δχι μόνον ἀπὸ δσα εἶδε καὶ ἐμελέτησεν, ἀλλὰ ἀπὸ δσα αἰσθάνεται καὶ ἀνακαλύπτει μέσα εἰς τὴν ψυχὴν της, εἶνε ὑπερβολικὴ γοητευτική. Καὶ εἰς τοιαύτας στιγμὰς ψυχικῆς ἀποκαλύψεως, ὥστε νὰ φανερωθοῦν δλαι αἱ βαθεῖαι όζαι τῶν ἀρετῶν της, ποὺ τὰς ἐγιγάντωσεν εἰς παραδόξως ευάσθητον δργανισμὸν ἡ ὀνειρευτὴ καὶ ὑπερούσιος φλόγα τῶν

αἰσθημάτων της καὶ ἡ ὑπερούσιος καὶ δυνατὴ αὔρα τῶν ἐμπνεύσεών της, ἐκυρίευσε τὴν ψυχὴν τοῦ Περικλέους ἡ Ἀσπασία. Καὶ τὴν ἥγαπτησεν αὐτὸς πολύ, δπως ἥμπορει νὰ ἀγαπήσῃ ἔνας ὑπερούσιος μίαν γυναικὰ ποὺ τὸν ἔννοει εἰς τὰς ἰδεᾶς καὶ τὸν προλαμβάνει εἰς τὰς σκέψεις. Τίποτε ὠραιότερον καὶ μακαριώτερον ἀπὸ αὐτό. Καὶ ἐὰν ἐγνώριζεν δ ἀνθρώπως δτι τόσον κοντά του εἶνε τὸ μυστικὸν τῆς ἐπιτάφιον τῶν νεκρῶν αὐτῶν. Εἶχε μάλιη πῶς οἱ Ἀθηναῖοι ἐπρόκειτο νὰ ἐκλέξουν κάποιον διὰ νὰ ἀπαγγείλῃ ἔνα τοιοῦτον λόγον. Σινέθεσεν ἐκ τοῦ προσχείδου ἔνα μέρος τοῦ λόγου. Τὸ ἄλλο μέρος πιστεύω πῶς τὸ ἐτοίμασε καὶ ἰδίαν, διότι αὐτὴ ἐκάμεν ὀλόκληρον τὸν ἐπιτάφιον, ποὺ ἀπήγγειλεν δ Περικλῆς.

Καὶ συνεδρήσαν οἱ δύο αὐτοὶ ὑπέροχοι σφικτά καὶ δ ἔνας ἐστηρίχθη ἐπὶ τοῦ ἄλλου, διὰ νὰ πετάξουν ἀπὸ ἐπάνω τους τὴν μεγάλην κούρασιν τῶν μονωμένων ἐτῶν τῆς ζωῆς καὶ νὰ ἀντλήσουν δύναμιν διὰ νέαν ἐργασίαν, — τελειοτέραν τώρα ἀπὸ κάθε ἄλλην φρούριον.

Διότι θέλει ίσορροπησιν κάθε μεγάλη κίνησις εἰς τὴν ζωήν, — δμοια μὲ τὰς ὑπαγορεύσεις τοῦ νόμου τῆς φύσεως, ποὺ μετὰ τὴν ἥμερον ἔχεται νύκτα, καὶ ὑστερα ἀπὸ τὴν ενχαρίστησιν γοργοσκεπάζει δ πόνος τὴν ψυχήν.

Καὶ θέλει κάποιαν ἔχωριστην βοήθειαν ἀπὸ τὴν βοήθειαν τῆς δυνάμεως του, διὰ νὰ σηκωθῇ δ ἀνεμος τῆς σκέψεως, ποὺ τόσον σπάνια ἀνανεώνει τὴν ἀτμοσφαίραν τοῦ καθεστῶτος τῆς Τέχνης καὶ τῆς Ἐπιστήμης, — καὶ λέγετε δσον θέλετε σεῖς, ἀσκηταὶ τῆς ἰδεᾶς καὶ τοῦ αἰσθημάτος.

Ο Περικλῆς ἔχωρίσθη τὴν γυναικὰ του, ἡ δποία ἦτο καὶ συγγενής του, καὶ ἀργότερα, καθὼς λέγεται, ἐνυμφεύθη τὴν Ἀσπασίαν. Ἡ ἐγκαταλειφθεῖσα σύζυγος, μᾶς λέγει δ Πλούταρχος, ἐπαρηγορήθη ταχέως, — ίσως διότι δὲν ἐνέδησε ποτὲ τί ἔχασεν.

«Ἔκτοτε δ' Ἀσπασία ἦτον δ γλυκὺς καὶ ἀκούραστος τοῦ Περικλέους.

Τὸν ἐνεψύχωνεν εἰς τὸν κατὰ τοῦ Ἀρείου Πάγου δγνα, τὸν δποίον αὐτοθελήτως εἶχεν ἐκεῖνος ἀναλάβη ὑπὲρ τοῦ λαοῦ. Τὸν ἐπαρηγόρει διὰ τὰς συκοφαντίας καὶ τὰς ἀδίκους ἐπιθέσεις τῶν ἐχθρῶν της, καὶ δέ τοι εἶνε ἀμφισβήτη καὶ δ μέγας ὑποστηρικτής τῆς ζωῆς της, δ Περικλῆς, ποὺ δ' ἀγάπητη της ἐδάκρυσεν, δς λέγεται, πρὸ τῶν δικαστῶν.

«Ἐν τούτοις μετὰ τὸν δάνατον αὐτοῦ δ' Ἀσπασία, ἡ λικιωμένη πλέον, κατώρθωσε νὰ συνδεθῇ καὶ μὲ ἄλλον, πολιτικὸν ἄνδρα, τὸν Λυσικέα.

Τοῦτο δὲ καὶ εἶνε ἀμαυρόδονα τῆς ζωῆς της. Καὶ ἀπέθανεν δ' Ἀσπασία γραῖα, δχι πλέον εἰς τὸ διπόγειον τῆς δόξης αὐτῆς, ἀλλὰ πάντοτε μεγάλη καὶ περίφημος καὶ ἴσχυρά, κατὰ τὸν δνωμάλους ἐκείνους χρόνους, ποὺ ἀρχισαν νὰ φαίνωνται εἰς τὸν γαλανὸν καὶ ζωντανοφώτιστον Ἀθηναϊκὸν δρζοντα τὰ πρῶτα σύγνεφα τῆς παρακμῆς

λόγου, σημειώνεται εἰς τὸν Πλατωνικὸν διάλογον «Μενέενος» ὃς γραμμένος ἀπὸ τὴν Ἀσπασίαν, τοῦ δποίον τὸ σχετικὸν χωρίον παραθέτει κατὰ παράφρασιν.

ΜΕΝΕΕΝΟΣ. — Τί ἥθελες εἰπῆ ἀν εἰχες ἀναλάβη τὴν ὑποχρέωσιν νὰ διμιλήσῃς;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ. — Ισως θὰ εὑρισκόμοντον πολὺ περιπλεγμένος. Ἀλλὰ γθες ἀκούσατο τὴν Ἀσπασίαν νὰ ἀπαγγέλῃ τὸν ἐπιτάφιον τῶν νεκρῶν αὐτῶν. Εἶχε μάλιη πῶς οἱ Ἀθηναῖοι ἐπρόκειτο νὰ ἐκλέξουν κάποιον διὰ νὰ ἀπαγγείλῃ ἔνα τοιοῦτον λόγον. Σινέθεσεν ἐκ τοῦ προσχείδου ἔνα μέρος τοῦ λόγου. Τὸ ἄλλο μέρος πιστεύω πῶς τὸ ἐτοίμασε καὶ ἰδίαν, διότι αὐτὴ ἐκάμεν ὀλόκληρον τὸν ἐπιτάφιον, ποὺ ἀπήγγειλεν δ Περικλῆς.

Καὶ περιτέρω τοῦ διαλόγου, ἀφού ἀπήγγειλεν δ Σωκράτης πρὸς τὸν Μενέενον δλον τὸν ἐπιτάφιον δπως τὸν είχεν ἀποστημένηση, προσθέτει μὲ ἐλαφρὸν εἰρωνείαν: Αὐτὸς εἶνε — δ Μενέενε — δ λόγος τῆς Ἀσπασίας τῆς Μιλησίας. Ἀλλὰ μὲ προδώσης δς εἰπόντα καὶ δύναμαι νὰ σοῦ γνωρίσω πολλοὺς ἄλλους ἀπὸ τὸν λόγονς αὐτῆς ἐπὶ τῶν πολιτικῶν πραγμάτων».

Τέλος ἀναφέρεται ἀκόμη δτι συνέγραψεν δ Ασπασία δύο βιβλία. Πεζὸν καὶ ἔμμετρον, τὰ δποῖα δμως ἀμφισβητεῖ δ κοιτική.

«Ἡρόσκετο ὑπερβολικὰ νὰ συζητῇ μετὰ τῶν καλλιτεχνῶν καὶ πρὸ παντὸς τοῦ Φειδίου, τοῦ δποίου την τέχνην ἐγνώριζε λεπτομερῶς δς συνεργάτης του. Κάποτε κατηγορήθη ἐπὶ ἐλευθέρα δ σκέψει καὶ ἀθεῖδ, ὑπερήσπισεν δημητρίη μὲ τόσην εὐγλωττίαν καὶ πειστικὴν δύναμιν τὸν δικαστῶν δέ τοι εἶχασεν.

«Ἔκτοτε δ' Ἀσπασία γλυκὺς καὶ ἀκούραστος τοῦ Περικλέους.

ΕΙΡΗΝΗ ΠΟΔ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΣΤΟ ΕΡΗΜΟΚΛΗΣΙ ΤΟΥ ΒΟΥΝΟΥ

Εἰς τὸν ποιητὴν Α. Προβελέγγιον

Τὸ μονοπάτι σου θὰ πάρω νὰ ὑψωθῶ
Ως τὴ λευκὴ γαλήνη τῆς κορφῆς σου,
Νὰ προσκυνήσω τοὺς Βυζαντινοὺς Ἀγίους σου,
Κ' ὑπερα μέσα στὴ σιωπῆ σου,

“Ολόρδη, μ' ἀπλωμένα τὰ μαλλιά,
Μ' ἀνυψωμένα χέρια πρὸς τὴ δύση,
Στὴν ἀγκαλιά μου νὰ δεχτῶ τὰ ἡλιόρροδα,
Ποὺν ὑάχη ὁ Γήλιος ἔφερυλλίση.

Κι' ὅταν μὲ πάρῃ ἡ Νύχτα ἐδῶ ψηλά,
Κι' ὡς τὴν ψυχὴν μου τὸ σκοτάδι φτάσῃ,
Νὰ δῶ κι' ἀν πάλι μὲ τὸ ἴδιο χρῶμα βάφεται,
Οπως στὰ περασμένα χρόνια, ἡ Πλάση.

“Αν βγαίνουν πάλι τ' ἀστρα σιωπῆ,
Νὰ μοῦ χαμογελοῦν ἀπ' τὸν Υμηττοῦ τὴ ράχη,
Κι' ἀκόμη ἀν ὄνειρεύωνται δύως πρὸν
Αντικρυστὰ στὴ δύση οἱ βράχοι.

Καὶ μὲ τὴν πίστη τῶν Ἀπλῶν νὰ κοιμηθῶ
Στὰ κάτασπρά σου, Ἐρημοκλῆσι, σκαλοπάτια,
Νὰ δῶ ἀν μὲ φέρουν ὃς τὸν οὐρανὸν
Πάλι τοῦ ὄνειρου μου τὰ μονοπάτια.

ΑΙΜΥΛΙΑ ΚΟΥΡΤΕΛΗ

“ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΖΩΗΣ,, — Η ΙΣΤΟΡΙΑ *

B'

Τὸ πρῶτον ζήτημα εἶναι, ἀν ἡ ἀνθρωπίνη ζωὴ δύναται νὰ ἀποσπασθῇ κατά τινα τρόπον ἀπὸ τὴν ἰστορίαν καὶ νὰ σταθῇ αὐτοτελῆς ἀπέναντι τῆς. Ἡ ἀπάντησις δύμας εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο ἔξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἀντίληψιν τοῦ συνόλου τῆς ζωῆς, περιέχει κατ' ἀνάγκην τὴν διολογίαν περὶ τοῦ τί θεωρεῖται ὡς πυρήνη τοῦ δλου. Ἔαν δὲ ἀνθρωπος ἀνήκῃ δλῶς διόλου εἰς τὴν φύσιν — ὅτι κατὰ μέγα μέρος ἀνήκει εἰς αὐτήν, εἶναι ἀναμφισβήτητον — τότε μένει χωρὶς ἐλπίδα σωτηρίας παραδομένος εἰς τὸ ρεῦμα τοῦ χρόνου καὶ δὲν ἥμπορεῖ ποτὲ νὰ φθάσῃ εἰς ἴδικήν του ζωὴν. Ἔαν δὲ πάλιν δὲ ἀνθρωπος ὑπερβαίνῃ μὲν τὴν φύσιν, ἀλλὰ μόνον εἰς μεμονωμένας τινὰς ἴδιότητάς του, αἱ δοποῖαι δὲν εἶναι θεμελιωμέναι ἐν τῇ ὀλότητι τῆς ζωῆς καὶ τῆς ὑπάρξεως, τότε ἥμπορεῖ μὲν νὰ προχωρήσῃ κατά τι, ἀλλὰ ποτὲ δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ ἀπελευ-

θερωθῇ τελείως ἀπὸ τὸ πρόσκαιρον. Μόνη ἡ ὑπαρξίας καὶ ἡ ἀναγνώρισις αὐτοτελοῦς νοητικοῦ κόσμου ἔξασφαλτεῖ τὴν δυνατότητα ἐκείνην, διότι μόνον εἰς τὸν νοητικὸν βίον εἶναι οὐσιώδης καὶ ἀπαραίτητος ἡ ἀνύψωσις ὑπεράνω τοῦ χρόνου καὶ ἡ δρᾶσις ἐξ ἀρχόντος τινὸς διατάξεως. Ἐν τῷ νοητικῷ βίῳ δὲ ἀνθρωπος γνεικῶς τείνει πρὸς τὸ ὑπεράνω παντὸς χρόνου ἰσχῦν, ἡ ἐντὸς τῆς περιοχῆς τῆς ἰστορίας δρᾶσις καὶ ἀναγνώρισις οὐδέποτε θεμελιώνει ἐδῶ τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ δίκαιον, ἀλλὰ ἡ ἀλήθεια πρέπει νὰ ἐκπηγάζῃ ἀπὸ αὐτῆς τὴν πηγὴν τῆς ζωῆς. Διὰ τοῦτο ἐν τῷ νοητικῷ βίῳ οὐδέποτε τὸ παρελθόν ἥμπορεῖ νὰ ἀντικαταστήσῃ τὸ παρόν, καὶ οὐδέποτε τὸ σήμερον νὰ ὀριμάσῃ ἀπὸ τὸ χθὲς ὃς καρπὸς ἀπὸ τὸ ἀνθρο. Διότι ἡ νοητικὴ ζωὴ τὴν δοποῖαν ἔπλασαν χρόνοι περασμένοι, δὲν ἔξαικολουθεῖ νὰ διαρκεῖαν μόνον καὶ μόνον, διότι μίαν φοράν ὑπῆρξε. Ἔδω δὲν ἰσχύει δὲ φυσικὸς νόμος τῆς ἀδρανείας τῆς ὑλῆς, κατὰ τὸν δοποῖον ἔκαστον

πόθον τῆς πρὸς ζωὴν καὶ κάλλος, δὲ διαφωτισμὸς ἔξειίμα ἐν αὐτῷ, καὶ δὲν τὴν ἔξειίμα, κυρίως τὴν σαφήνειαν ἐν τῇ ἐκφράσει καὶ τὴν πρακτικότητα, δὲ γερμανικὸς ἀνθρωπισμὸς κατέφευγε εἰς αὐτὴν ἀπὸ τὴν ἀμηχανίαν τοῦ νεωτέρου βίου ὡς πρὸς ἀγνοτέραν, ἀπλῆν καὶ μεγάλην φύσιν. Οὗτος ἀπεκάλυψεν ἡ ἀρχαιότης εἰς τὸν καθένα καὶ ἀλλην πλευράν της, ὅτι πᾶσα πνευματικὴ ζωὴ πρέπει νὰ πηγάζῃ ἀπὸ τὸ ἀμεσον παρόν, καὶ δὲν πᾶσα ἐπισκότισις τῆς ἀρχῆς ταύτης ἔπιφρέρει ἔξασθενησιν τοῦ σπουδαιοτάτου διακριτικοῦ τῆς γνωρίσματος.

Καὶ ἡ ἀνθρωπίνη δὲ ἐμπειρία δομίως κάμνει φανερόν, ὅτι μᾶλλον τὸ παρόν δεσπόζει τοῦ παρελθόντος ἡ τάναταλιν, καὶ δὲν ἐπομένως ἀναλόγως πρὸς τὴν πνευματικὴν κατάστασιν τοῦ παρόντος μεταβάλλεται ἀδιακόπως καὶ ἡ εἰκὼν τοῦ παρελθόντος.

Πόσον διαφροδετικὰ πρόγραμματα εἶδον καὶ ἐτίμησαν οἱ ἀνθρωποι ὡς πρὸς τὴν κλασικὴν ἀρχαιότητα ἔκαστοτε ἀναλόγως τῶν προβλημάτων καὶ τῶν ἀναγκῶν τῆς ἱδίας τῆς ζωῆς! Ἡ σχολαστικὴ φιλοσοφία ἀνεξήγετε ἐν αὐτῇ ἔνα κοσμικὸν πολιτισμὸν ὃς συμπλήρωμα τῆς θρησκευτικῆς ζωῆς, ἡ ἀναγέννησις στήριγμα διὰ τὸν

ΘΗΜΩΝΙΑΣΜΑ

* Συνέχεια: «Παναθήναια» 31 Μαρτίου, σελ. 339.

ηπήρχε αἰώνια τις τάξις ὡς ἀλλο εἶδος πραγματικότητος καὶ ἀν αὐτῇ δὲν ἦτο παροῦσα καθ' οἰονδήποτέ τινα τρόπον καὶ εἰς τὸ βασίλειον τῆς Ἰδικῆς μας ζωῆς. Διότι τί θὰ μᾶς ὀφέλει ἔκεινη ἡ τάξις, ἐάν δὲν δεικνύῃ τὴν ἐνέργειάν της καὶ μεταξύν ἥμῶν; "Ανευ τούτου λοιπὸν δὲν ὑπάρχει ἀπολύτως αἴτιος τὴν ἴστορίαν, καὶ μόνον αὐτὸν ἡμιτορεῖ νὰ μᾶς δώσῃ ἀσφαλῆ βάσιν ἀπέναντι αὐτῆς. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἔρευνα δὲν δύναται προβλημάτων τοῦ ἀνθρωπίνου βίου μᾶς ἔφερεν ἀναγκαίως εἰς τὴν ἀναγνώσιν ἐνδὲ τοιούτου αὐθυπάρκτου νοητικοῦ κόσμου, ἡ ἀπαίτησις τοιαύτης ἀναγνωρίσεως καὶ ἀπέναντι τῆς ἴστορίας δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἐπιλήξῃ. Συγχρόνως παρουσιάζεται εἰς τὸν ἀνθρωπόν νέα μεγάλη ἀπορία. Τὸ πνεῦμα ἔκεινο, εἰς τὸ διποῖον πρέπει τέλος καθ' ἓνα οἰονδήποτε τρόπον νὰ διζοθολήσῃ, ενδύσκεται παρ' αὐτῷ εἰς δέξιαν ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἀμεσον ὑπάρξιν του. "Ο νοητικὸς βίος εἰναι πρὸ παντὸς ἐν δόλον, πᾶσα ποικιλία φαινομένων ὑπάγεται ὑπ' αὐτοῦ εἰς περιεκτικὰς ἔνότητας, ἐν ᾧ ἡ ἀνθρωπίνη ζωὴ καταμερίζεται εἰς ἀτομικοὺς κύκλους, μέσα εἰς τοὺς διποίους στροφοδινοῦνται δόλα τὰ φαινόμενα ἀναμίξ. "Εκεὶ ἡ δρᾶσις ἐμψυχώνεται ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴν δύναμιν καὶ τὴν χαρὰν ἡ δόπια πηγάζει ἀπὸ τὸ πρᾶγμα, ἐν ᾧ ἐδῶ βασιλεύει ἡ φυσικὴ αὐτοσυντηρησία, ἡ ὁποία δταν ἔλλη εἰς ἐπαφὴν καὶ μὲ πνευματικὰς δυνάμεις εὐκόλως κορυφώνεται εἰς ἀπεριόριστον ἐγωισμόν. "Ο ἀνθρωπός εἰναι πολὺ ἵσχυρὰ προσδεδεμένος μὲ τὸν χρόνον, τὰ ἀτομα κάνονται ταχέως, δόλα τὰ φανερώματα τῆς ζωῆς ενδύσκονται εἰς ἀδιάκοπον δόον, δόλα αὐτὰ ἀντιφάσκουν πρὸς τὴν αἰώνιότητα, τὴν δόπιαν ἀπαιτεῖ δ βίος δ νοητικός. "Ἐν αὐτῷ δ κόσμος ἀνευρίσκει τὸ εἰναί του καὶ διαμορφώνεται εἰς βασίλειον τῆς αὐθυπαρξίας, ἐν ᾧ δ ἀνθρωπός ἀπέναντι τοῦ ἀπέιδον φαίνεται ἀνυπεράσπιτος καὶ πνευματικῶς κενός. Πῶς ἡμπορεῖ νὰ ὑπερνικήῃ ἐν τόσον βαθὺ κάσμα; Τὸ πρῶτον μέσον βεβαίως εἰναι ἡ ἐσωτερικὴ ἔκεινη ἀντιστροφὴ τῆς ζωῆς, ἡ ἀνύψωσις ὑπεράνω τοῦ ἀπλῶς ἀνθρωπίνου, ἡ μετάθεσίς μας εἰς τὴν σφαῖραν τοῦ νοητικοῦ. Τοῦτο πράτει ἀληθῶς κάθε ἐργασία ή δόπια ἀποβλέπει εἰς τὸ δόλον καὶ ἐπιδρᾷ ἐπὶ τοῦ δόλου ἀνθρώπου. Πρὸς τοῦτο χρειάζεται νὰ ἔννοιη ὡς σύνολον καὶ μὲ πλήρη ἐνέργειαν νὰ ἀναληφθῇ, ἔκεινο τὸ δόπιον μὲ χιλίων εἰδῶν ἐπιδράσεις διαπερφῆ δλην τὴν ζωήν μας. Ἀλλὰ καὶ ἡ τοιαύτη μεταστροφὴ καὶ ἡ νέα βάσις τῆς ζωῆς δὲν φέρει αὐτὴν εἰς τελείαν ἀνάπτυξιν. "Ἔτο ὑπερτίμησις τῆς ἱκανότητος τοῦ ἀνθρώπου, τὸ δτι ἡθέλησάν τινες ἀμέσως ἐκ τοῦ σημείου τούτου μὲ ὑπερέντασιν τῶν δυνάμεων των νὰ δημιουργήσουν κάθε πνευματικότητα. "Η ὑπερτίμησις αὐτῇ ἔξεδικήθη μὲ τὴν χροτάτην καὶ σκιώδη μορφὴν τῆς ἀντιλήψεως

τοῦ κόσμου, ἡ δοπία ἐξ αὐτῆς ἐπήγασε. Ἀφ' οὗ δὲ εἴδομεν ἀρκετά σαφῶς τὰ δρια τῆς ἀνθρωπίνης δυνάμεως, δὲν θὰ δοκιμάσωμεν καὶ ἄλλην μίαν φρούριαν νὰ συνθέσωμεν τὴν πραγματικότητα ἀπὸ μίαν μετέωρον ἐνεργητικότητα. Οὕτως ἡ τάσις μας πρὸς ἀνάπτυξιν μιᾶς νοητικότητος ὀχρόνου ἔχει ἀνάγκην στηρίγματος ἰσχυροῦ. Καὶ τοιαύτην ὑποστήριξιν παρέχει εἰς αὐτήν ἡ ἴστορία. "Οχι βέβαια ἡ ἴστορία, δπως μᾶς παρουσιάζεται ως δλον ἀμέριστον. Διότι παρητήθημεν πλέον ἀπὸ τὴν ίδεαν τοῦ νὰ ἀντιλαμβανώμεθα τὸ δλον τοῦτο ὡς τὸ βασίλειον τοῦ καθαροῦ λόγου, ὡς γνησίαν ἔξελιξιν τοῦ νοητικοῦ βίου. Ἀλλὰ αὐτὸ δὲν ἀποκλείει τὸ νὰ συντελῆται ἐν τῇ ἴστορίᾳ κατά τινα τρόπον ἀποκάλυψις τις τοῦ νοητικοῦ βίου, καὶ νὰ διακρίνεται ἀπὸ τὴν ἔξιτερικήν καποια ἐσωτερική ἴστορία, ἴστορία τοῦ πνεύματος καὶ ὅχι ἀπλῶς ἀνθρωπίνη. Καὶ εἶναι δυνατὸν ἀκόμη νὰ φανερώνεται ἐκεὶ καποια αὐτοτελής νοητική ζωή, ἡ δοπία νὰ λέγῃ καὶ εἰς ἡμᾶς κάτι διὰ μέσου δλων τῶν μεταβολῶν τῶν καιρῶν καὶ νὰ προάγῃ καὶ τὴν ίδιαν μας τάσιν. Ἐπαισθητότατα φανερώνεται τοιαύτη νοητική ζωὴ εἰς μερικὰς κορυφάς, αἱ δοπίαι καλοῦνται κλασικά, διότι ἐν αὐταῖς ἡ δημιουργία εἶναι ὑπερτέρα τοῦ καιροῦ καὶ τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ ἀληθινὰ μεγάλον ἐν αὐταῖς δὲν εἶναι αἱ μεμονωμέναι σκέψεις ἢ τάσεις, ἀλλὰ τὸ νέον εἶδος τῆς ζωῆς ἀπέναντι τῶν σκοπῶν καὶ φρονημάτων τοῦ καθημέραν. Ἐκεῖ συνετελέσθη ἡ ἀντιστροφὴ τῆς ζωῆς, ἐκεὶ ἥνοικησαν αἱ νοητικαὶ πηγαὶ, δυνάμεις καὶ ἀνάγκαι τοῦ νοῦ, ἀπολύτρωσις τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸ ἀπλῶς ἀνθρώπινον. Βέβαια αὐτὸ δὲν ἔγινεν δλως διόλου ἀσχέτως μὲ τὴν ἄλλην ζωήν, καὶ χωρὶς πολλαπλῆν προετοιμασίαν καὶ στενήν συνάφειαν πρὸς τὴν ἴστορικήν κατάστασιν, ἀλλὰ ποτέ, ποτὲ δὲν ὑπῆρξε τὸ κλασικὸν ἐκεῖνο μὲ δλον τὸ εἶναι του ἀπλοῦν ἀθροισμα καὶ ἐπεξεργασία στοιχείων προϋπαρχόντων. Μᾶλλον ἐν αὐτῷ ἔγινετο πάντοτε ὅρκος πρὸς τὸ παρελθόν, ἀντιστροφή, μετάθεσις εἰς νέαν βάσιν, κέρδος νέου πεδίου ζωῆς, δημιουργία πνευματικῆς πραγματικότητος. Διὰ τοῦτο δ δρόμος του ἥνοικη συνήθως μὲ ἰσχυροὺς κλονισμούς, καὶ ἡ νίκη του ἦτο πάντοτε ἀποτέλεσμα ἀγώνων καὶ πόνων, οἱ πρωταγωνισταί του ἔγιναν μάρτυρες καὶ ἐκεὶ ἀκόμη δπου τὸ μαρτύριον δὲν ἐσφραγίσθη μὲ αἷμα. Ἀκόμη δὲ ἡ ἔξιτερική ἀναγνώρισις, τὴν δοπίαν εἰς τὸ τέλος εὑρίσκει συνήθως τὸ μέγα, δὲν σημαίνει καθόλου νίκην τελείαν καὶ ἐπομένως μεταμόρφωσιν τῆς ἀνθρωπίνης καταστάσεως.

ἀλλὰ μερικὰ ἀποτελέσματά του. Τοιουτορόπως δὲν αἰρεται κατὰ βάθος ἡ ἀντίθεσις, ἀλλὰ μόνον συγκαλύπτεται, παραμένοντας δὲ καθ' ὅλην τὴν ιστορίαν εἰς δεινὸν ἀγῶνα ἀναμετεῖξυ των ἡ γνησία νοητικότητος καὶ ὁ ἀπλῶς ἀνθρώπινος τρόπος τοῦ ζῆν.

“Η αὐθύπαρκτος δῆμος νοητική ζωὴ δὲν ἔμ-
φανίζεται μόνον εἰς μεμονωμένα σημεῖα, ἀλλὰ
τὰ σημεῖα ταῦτα ἐπιζητοῦν μίαν ἀλληλουχίαν
καὶ θὰ ἥθελαν τέλος νὰ συνδεθοῦν πρὸς συν-
απαρτισμὸν ἐνὸς περιεκτικοῦ τῶν ὅλων βασιλείου
Τότε δῆμος γεννᾶνται ἀληθῶς δύσκολοι περιπλο-
καὶ καὶ δειναὶ συγκρούσεις. Υπὸ τὰς ἀνθρωπί-
νους συνιθῆκας κάθε ἐμφάνισις τοῦ νοητικοῦ βίου
ἔχει μετρημένα δρια: Ἐπειδὴ ἐπιλαμβάνεται τοῦ
προβλήματος μόνον εἰς ὁρίσμενον τι σημεῖον
καὶ μόνον πρὸς ὁρίσμενην διεύθυνσιν λύει αὐτό,
διὰ τοῦτο δὲν ἥμπορει νὰ ἱκανοποιήσῃ τελείωση
τὸ ὅλον τοῦ νοητικοῦ βίου. Τέλος θὰ γεννηθῇ
νέα κίνησις ἀντίθετος καὶ θὰ προκαλέσῃ νέας
ἀναπτύξεις. Καὶ πάλιν τοῦτο φέρει ὅχι μόνον
νέας ἀπόψεις καὶ τάσεις, ἀλλὰ καὶ πλάτος καὶ
βάθος τῆς ζωῆς λειτουργίας. Ή ἐνέργεια τῆς
ζωῆς καὶ μαζὶ μὲ αὐτὴν ἡ νοητικὴ πραγματικό-
της αὐξάνονται δόλονεν μὲ τὴν κίνησιν τῶν χιλιε-
τρούδων. Αὕτη φέρει τὰς ἀποκαλύψεις τῆς νοη-
τικῆς ζωῆς, αἱ ὄποιαι δὲν εἶναι ἀπλὰ προϊόντα
τῆς σκέψεως, ἀλλὰ δύμιλοιν μὲ τὴν δύναμιν τῆς
πραγματικότητος, ἀληθῶς πραγματικότητος πνευ-
ματικῆς, δηλαδὴ τοιαύτης, τὴν ὄποιαν μόνον
δι’ αὐτενεργείας ἥμπορει κανεὶς νὰ τὴν κάμψῃ
ἰδικήν του. Τὸ φανέρωμα τοῦτο τῆς πνευματι-
κῆς ζωῆς πιθανὸν νὰ μὴ καταλαμβάνῃ ὅλον τὸ
πλάτος τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρχεως, ἔξασκετ ὅμως
μεγίστην δύναμιν ἐπὶ τῆς πνευματικῆς ἐργασίας
καὶ προβάλλει εἰς αὐτὴν ὡς ὅριον ἐν ὑψῷ, εἰς
τὸ ὄποιον ἔὰν δὲν φθάσῃ δὲν ἥμπορει νὰ φέρῃ
ἀληθῆ πρόσοδον καὶ ἱκανοποίησιν. Οἱ τι εἴναι
κατώτερον τοῦ κοσμοϊστορικοῦ τούτου σταθμοῦ
πιθανὸν ἐνίστεται νὰ διεγείρῃ καὶ νὰ προάγῃ τοὺς
ἀνθρώπους, εἰς τὸ τέλος δῆμος θὰ προσκρούσῃ
εἰς ὑπερτέρων ἀντίστασιν καὶ θὰ φανῇ ἀνεπαρ-
κές. Ο κοσμοϊστορικὸς ἐκεῖνος σταθμὸς ἐνεργείες
ἀφ’ ἐνὸς μὲν ἀρνητικῶς, ἀπορρίπτων ὡς ἀνεπαρ-
κεῖς μερικὰς λύσεις τῶν προβλημάτων τῆς ζωῆς
ἀφ’ ἑτέρου δὲ θετικῶς, ὁρίζων αὐτὸς τὰ πρό-
βλήματα καὶ διεγείρων πρὸς λύσιν των. Διὰ
τοῦτο δὲν δύναται νὰ ἱκανοποιήσῃ τὸ ὅλον τῆς
ἀνθρωπότητος καμία μορφὴ τῆς ζωῆς, ἡ ὄποια
νὰ μὴ περιέχῃ ἐν ἕαυτῇ τὸ ψυχικὸν βάθος καὶ
τὴν ἥθικήν σοβαρότητα τὴν ὄποιαν ἔθηκεν ὡς
ἰδεῶδες δὲ χριστιανισμός, καὶ καμία πάλιν, ἡ
ὄποια νὰ καταφρονῇ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἀτόμου
καὶ τὴν κατάκτησιν τοῦ ἐσωτερικοῦ ἀπείδουν, τὴν
ὄποιαν ἐπέτυχον οἱ νέοι χρόνοι. Κατὰ ταῦτα
ἡ ἴστορία, ὑπὸ νοητικὴν ἔποιψιν, περιέχει ὑπό-
δεξεῖς, παρορμήσεις, πιθανότητας. Διὰ τὰ γύρουν

ανται δι' ἡμᾶς πλήρης πραγματικότης, πρέπει νὰ τὰς οἰκειοποιηθῶμεν καὶ νὰ τὰς ἀγαζῆσωμεν.⁹ Άλλὰ τοῦτο εἶναι δύνατὸν μόνον καθ' ὅσον τὸ νοητικὸν περιεχόμενόν των, ἢν καὶ ἐφερον αὐτὸν εἰς τὴν ζωὴν αἱ ἰδιαίτεραι· τῶν καιρῶν ἀνάγκαι, εἶναι ἀληθῶς ἔξω τοῦ χρόνου καὶ ἐπομένως αἰώνιον. Πρέπει μόνον τὸ ἔξω τοῦ χρόνου τοῦτο νὰ τὸ συλλάβωμεν μὲ τὴν δύναμιν του καὶ τὴν ἰδιορρυθμίαν του, καὶ τότε δύναται νὰ γίνῃ δι' ἡμᾶς ζωντανὸν παρόν, τότε ἡ ἴστορία δὲν εἶναι πλέον ἀπλῇ διαδοχῇ γεγονότων καὶ τὸ πρὸν ὅχι ἀπλῇ προετοιμασία τοῦ ἔπειτα, ἀλλὰ κάθε τι μέγα ἔχει ἰδικήν του ἀξίαν καὶ ἀλήθειαν ἄφθαρτον, καὶ τότε δυνάμεθα νὰ ἀναζητῶμεν ἐν δόλον πέραν τῆς πολλότητος τῶν φαινομένων. Ἐὰν λοιπὸν κατ'¹⁰ αὐτὸν τὸν τρόπον ἡ ἴστορία ἀπὸ ἀπλῆς ὁνῆς γεγονότων θεωρηθῇ ὡς βαθμιαία ἀποκαλύψις τοῦ νοητικοῦ κόσμου, καὶ κατάκτησις ὑπεροχόνου παρόντος, τότε δύναται ὁ πόθος τῶν ἀνθρώπων πρὸς κάποιον πλήρη νοητικὸν βίον νὰ εündῃ ἴσχυρότατον στήριγμα ἐν αὐτῇ. Πρέπει μόνον ἀπὸ τὸ πρόσωπαιρον νὰ εἰσδύσωμεν εἰς τὸ αἰώνιον, καὶ ἀπὸ τὸ δεδομένον χάος νὰ ἔξαγάγωμεν μίαν ἴστορίαν τοῦ νοῦ.

Τοῦτο δῆμως ἔχει τοὺς σταθερούς του ὄφους·
Ἄπαιτεῖται, ἐν πρώτοις, νὰ ἐπιδρᾷ κάποιον
βάθος τῆς ζωῆς πέραν τῆς ἀμέσου ὑπάρξεως,
καὶ ἐν ὅλον πέραν τῶν κατὰ μέρος λειτουργιῶν.
Διότι μόνον οὕτω δύναται νὰ φανερωθῶσιν
ἀπὸ τὰ κινήματα τῆς παγκοσμίου ἰστορίας
χαρακτηριστικοὶ τύποι ζωῆς, ἵσχυντα
ζωῆς, τὰ ὅποια δὲν ἔξαρτῶνται μόνον ἀπὸ τὴν
ἴδιαζουσαν φανερὰν πηγὴν των, καὶ ἐπενεργοῦ-
σιν ἀνεξαρτήτως καὶ πέραν αὐτῆς ἐπὶ τοῦ ὅλου,
ἐπενεργοῦσι μὲ τρόπον ἔντονον καὶ ὅχι μὲ ἀδρι-
στον γενικότητα.

Μόνον οὕτω ἡμπορεῖ νὰ ἀναγνωρισθῇ ἢ ἐνότης ἐν τῇ αἰώνιᾳ μεταβολῇ τῶν φαινομένων καὶ νὰ μεταβιβασθῇ εἰς τὸ παρόν.

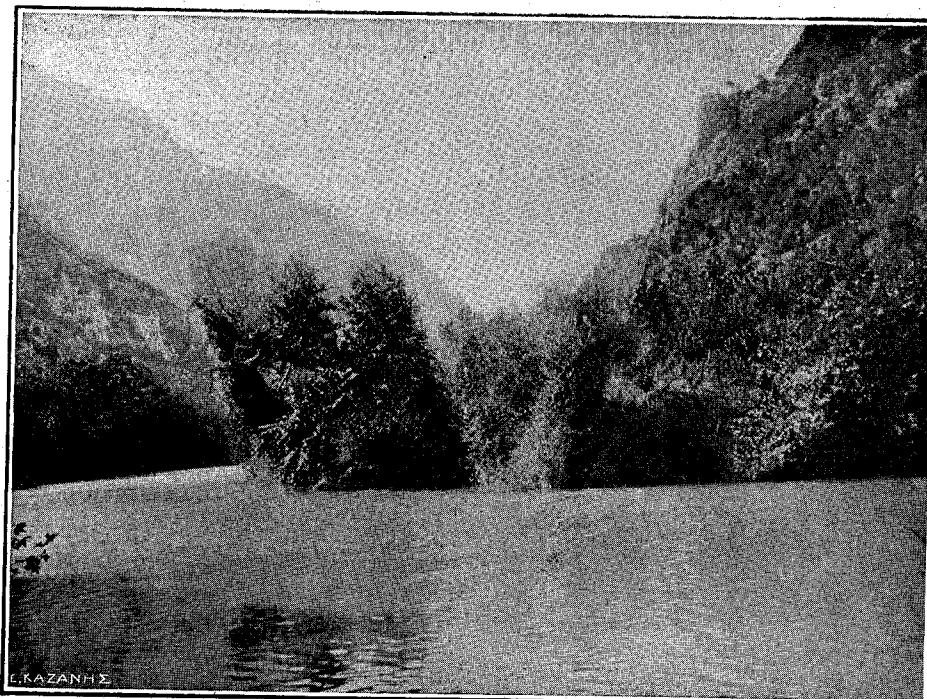
Πρὸς τοιαύτην δύναμιν μεταφορὰν καὶ ἰδιοποίησιν ἀπαιτεῖται ἀκόμη νὰ ἀναπτύξῃ ἡ κάθε ἔποχῇ αὐτοτελῆ πνευματικὸν βίον. Καὶ διὰ τοῦτο εἶναι ἀνάγκη νὰ συγκεντρωθῇ εἰς τὸν ἑαυτόν της ἴσχυρῶς, νὰ καταλάβῃ τὴν ἰδικήν της κοσμοϊστορικὴν ἀποστολήν, τὸν κύριον σκοπόν τῶν τάσεών της, νὰ ἀναπτύξῃ μὲν ἐνεργητικότητα ὅ,τι ἥμπιορει νὰ δώσῃ πνευματικᾶς αὐθυπόστατον καὶ ὑπεράνω τοῦ χρόνου, καὶ νὰ ὑψωθῇ ὑπεράνω τῆς ἀπλῆς μεταβολῆς τῶν φαινομένων. Πρῶτον πρέπει νὰ λάβωμεν συνείδησιν τοῦ ἑαυτοῦ μας, διὰ νὰ παρατηρήσωμεν κατί τι ἴδιαίτερον καὶ εἰς τοὺς ἄλλους, μέσα εἰς τὸν ἑαυτόν μας νὰ ἀνακαλύψωμεν κατί αἰώνιον, διὰ νὰ ἀνεύρωμεν καὶ εἰς ἄλλους καιροὺς καὶ τὸ ὅλον τῆς ἴστορίας τὴν αἰώνιότητα. Πρὸς παντὸς ἐδῶ εἰς ἐκεῖνον μόνον δίδεται, ὁ δρόποιος ἔχει, καὶ ἐδῶ εἶναι πρὸ

πάντων φανερόν, διτὶ τὸ παρελθὸν ἡμπορεῖ μὲν νὰ ἔξυψώσῃ τὸ παρόν, νὰ τὸ ἀντικαταστήσῃ δύμως ποτέ.

Καθ' ὅσον λοιπὸν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐν τῇ ἴστορικῇ κινήσει ἀνακαλύπτεται εἰς σκοπός, καὶ διὰ μέσου δλῶν τῶν μεταβολῶν τῶν χρόνων προβαίνομεν πρὸς τὴν ἄχρονον ἀλήθειαν, ἀλλάζει συγχρόνως καὶ ἡ δλὴ ἀποψίς τῆς ζωῆς. Τῷρα πλέον δὲν παρασυρόμεθα ἀνυπεράσπιστοι ἀπὸ τὸ δεῦμα τοῦ χρόνου, ἀλλὰ δυνάμεθα μετέχοντες τῆς αἰώνιου ἀληθείας νὰ κερδίσωμεν γαλήνην καὶ εὐστάθειαν ἀπέναντί του.

Ἡ λειτουργία τῆς ζωῆς ἐνισχυομένη ἀπὸ τὴν ἴστορικὴν ἐμπειρίαν θὰ διαπλάττεται πάντοτε οὐσιαστικάτερα καὶ πλέον συγκεκριμένα, ἡ νοητικὴ ζωὴ θὰ παρίσταται πολὺ ἐναργεστέρα πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μας, τῆς ἀνθρωπότητος ἡ δέσις θὰ διαφωτισθῇ, καὶ μὲ δλα ταῦτα θὰ ἀναπτυχθῇ κάποιος χαρακτηριστικὸς τύπος καὶ εἰς μόνιμος τρόπος τῆς πνευματικῆς μας ὑπάρξεως. Ἡ στοιχεότης, τὴν ὅποιαν οὕτῳ ἀποκτῖ ἡ ἀνθρωπίνη ζωὴ, τὴν κάμνει πολὺ ὑπερτέραν ἀπὸ τὴν ἀπλῆν κίνησιν. Ἀκόμη καὶ ἐν τῇ μεταβολῇ ἡ ζωὴ θὰ ξῇ πρὸ παντὸς διὰ τὸν ἔαυτὸν τῆς, καὶ θὰ γίνεται δλονὲν ἰσχυροτέρα. Ἱσως οἱ ἴστορικοὶ κλονισμοὶ νὰ συγκλονίζουν πάντοτε καὶ ἐκ νέου καὶ αὐτὰς τὰς βάσεις τῆς ζωῆς, καὶ νὰ μεταβάλλουν αἰώνιως εἰς προβληματικὸν

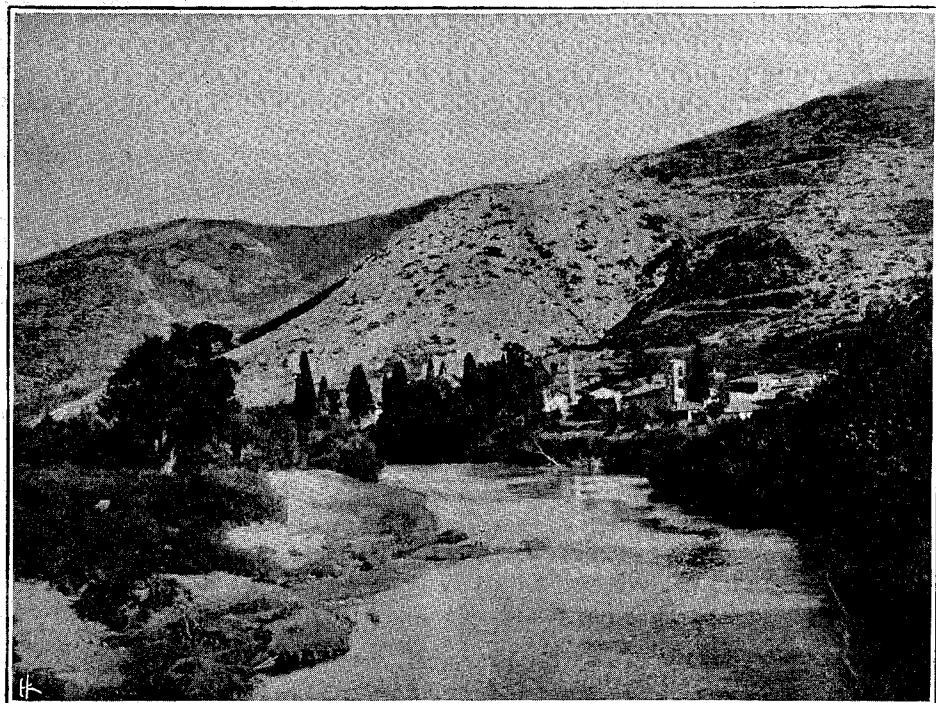
ὅτι ἔφαίνετο ἡδη ἔξησφαλισμένον, ἵσως νὰ εἶναι ἀνάγκη, ὅτι αἰώνιον φανερώνεται εἰς ἡμᾶς, νὰ περιβάλλεται τὸν ἴδιαίτερον τύπον τῆς ἐποχῆς καὶ ἀναλόγως πρὸς αὐτὸν νὰ διαμορφώνεται. Μόλις ταῦτα θὰ εἶναι θεμελιωδεστάτη μεταστροφὴ τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, ἐὰν διὰ τῆς συμμετοχῆς εἰς τινα ὑπεράνω τοῦ χρόνου κείμενον νοητικὸν κόσμον ἔξασφαλισθῇ κατὶ αἰώνιον μέσα εἰς τὸν πυρῷνα τῆς ζωῆς μας καὶ θεωρηθῇ πρὸ παντὸς ὡς σκοπός, τὸ αἰώνιον τοῦτο νὰ ἀναλάβωμεν εἰς τὸν κύκλον τῆς ἐνεργείας μας, καὶ νὰ κάμωμεν τέλειον κτῆμα μας ἔκεινο, τὸ δοποῖον μᾶς ὑποδεικνύει ἡ πνευματικὴ μας ὑπαρξία. Διότι τότε μόνον θὰ εἶναι δυνατὴ ἡ τάσις τοῦ νὰ χωρίσωμεν ἐν τῇ ἴστορίᾳ τὸ παροδικὸν ἀπὸ τὸ μὴ παροδικὸν καὶ νὰ τῆς ἀποσπάσωμεν ἐν αἰώνιον πνευματικὸν παρόν. Καὶ τότε δὲν θὰ εἶναι πλέον ἡ ἴστορία τὸ σύνολον τὸ περιέχον ἐν ἔαυτῷ τὸν σκοπόν του, ἀλλὰ θὰ εἶναι ἀπλοῦν μέρος τῆς ζωῆς καὶ τοῦ εἶναι, τὸ δοποῖον μόνον ἐὰν ἀναχθῇ εἰς μίαν ἄχρονον τάξιν κερδίζει πνευματικὴν δύναμιν καὶ κάποιον νόημα. Κατόπιν τούτου οὐδέποτε πλέον εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὸν παλαιότερον ἔκεινον τρόπον τοῦ σκεπτούμενοι, δοποῖος ἐπίστευεν, διτὶ ἡδύνατο διὰ μᾶς νὰ συλλάβῃ τὸ αἰώνιον καὶ τελείως νὰ τὸ διαμορφώσῃ. Ἡ κατὰ τοιοῦτον τρόπον κερδίζομένη γαλήνη εἰς ἡμᾶς φαίνεται ὡς στασιμότης,

ΕΚΑΖΑΝΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΟΠΙΑ

ΤΕΜΠΗ, φωτογρ. έρασιτέχνου

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΟΠΙΑ

ΤΕΜΠΗ — ΜΠΑΜΠΑ, φωτογρ. έρασιτέχνου

ἀπάρνησις τοῦ ζωτανοῦ παρόντος χάριν νεκροῦ παρελθόντος. Ἀλλὰ διὰ τοῦτο δὲν εἶναι καθόλου ἀνάγκη νὰ περιπέσωμεν εἰς τὴν νεωτεριστικὴν διάλισιν πάσης μονιμότητος καὶ νὰ κομματίσωμεν τὴν ζωὴν εἰς στιγμαίας ἐντυπώσεις καὶ τοιουτορόπως νὰ ἐγκαταλείψωμεν πᾶσαν ἐσωτερικὴν ἀλληλουχίαν καὶ πᾶσαν ὑπερτέραν ἐνότητα.

Ἡ ἐπιστήμη μὲ τοιαύτην πεποιθήσιν πρέπει νὰ ἀναπτύξῃ ἴδιαίτερον τρόπον πραγματείας τῶν ἴστορικῶν φαινομένων, δοποῖος νὰ ἀναζητῇ εἰς τὸ πρόσκαιρον τὸ αἰώνιον, εἰς τὸ κατὰ μέρος τὸ δλον. Οὕτως γίνεται π. χ. εἰς τὸ μέγα ἔργον τοῦ Jhering περὶ τοῦ πνεύματος τοῦ διωματικοῦ δικαίου καὶ μάλιστα μὲ πλήρη συνειδήσιν καὶ διαύγειαν ὡς πρὸς τὸ εἶδος τῆς μεθόδου. Ἡ γίρεννα ἐδῶ ἀποβλέπει «ὅχι τὸ διωματικόν, ἀλλ' αὐτὸς τὸ δίκαιον ἔξεταζόμενον καὶ ἐποπτεύόμενον ἐν τῷ διωματικῷ» (3 ἔκδ., σελ. IX) καὶ ἐπομένως θέμα τοῦ βιβλίου γίνεται «ὅ χωρισμὸς τοῦ προσκαίρου καὶ καθαρῶς διωματικοῦ ἀπὸ τὸ αἰώνιον καὶ γενικόν» (I, 15). Βεβαίως τοιαύτη φιλοσοφικὴ πραγματεία δύναται νὰ εἶναι μόνον τὸ τελικὸν σημεῖον μακρᾶς ἐπιστημονικῆς ἐργασίας, ἀλλ' εἰς ἐκεῖνον, δοποῖος ἐνεκα μικροψύχου δισταγμοῦ πρὸ τῶν κινδύνων τῆς θατὸς ἥθελε νὰ τὴν ἀποκρούσῃ, θὰ ἐφημορύζετο ἡ γνωστὴ φράσις τοῦ Hegel περὶ τῆς Μεταφυσικῆς «θέλει νὰ κτίσῃ ναὸν χωρὶς θεόν».

Ἀκόμη καὶ εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἀτόμων ἐπεκ-

τείνεται ὁ νέος τρόπος καὶ προσδίδει εἰς αὐτὴν νέον φωτισμόν. Καὶ διὰ τὸν καθένα ἀνθρωπον χωριστὰ ἐπὶ τοσοῦτον μόνον εἶναι ἡ ζωὴ ἀδιάκοπον ἐδῆμα φαινομένων, ἐφ' ὅσον λείπει ἀπὸ αὐτὸν ἡ αὐτοτελῆς ἐσωτερικὴ ζωὴ καὶ δὲν κατορθώνει καθ' ἕνα οἰονδήποτε τρόπον νὰ φθάσῃ εἰς κάποιον σύνολον προσωπικοῦ εἶναι καὶ πνευματικῆς ἀτομικότητος. Διότι δῆπον τοῦτο συμβάνει καὶ δοποῖος κατορθώνει νὰ μεταβάλῃ τὰ ἀπλᾶ περιστατικὰ εἰς οὕτους ζωῆς, καὶ μὲ τὸ ἔργον του καὶ μὲ τὰς τύχας του νὰ ξῇ ὡς πνευματικὸν ἐγώ, τότε κάθε τι, ποὺ μᾶς συγκινεῖ, δὲν περνᾷ καὶ χάνεται ὡς σκιά, ἀλλὰ κατορθώνει νὰ διζώσῃ μέσα μας, ἀναπτύσσει καὶ προάγει τὰς σταθερὰς ἀξίας, καὶ λαμβάνει τὴν θέσιν του εἰς τὴν τάξιν τοῦ ὑπερχρονίου παρόντος. Πάντοτε παραμένει ὡς κύριος σκοπὸς τὸ νὰ ἔξασφαλίσωμεν διὰ τὴν ζωὴν ἐν πλούσιον παρόν, καὶ τοιουτορόπως νὰ τὴν ἐνισχύσωμεν ἐναντίον τοῦ στιγμαίου. Μέσα εἰς ἓν τοιοῦτον παρὸν ἔξακολουθεῖ νὰ ἐπιδρῇ δλη ἡ ἀγάπη καὶ δοποῖος, δλη ἡ εὐτυχία καὶ ἡ δυστυχία ποὺ ὑπῆρχε ποτὲ μέρος τῆς ζωῆς μας. Δι' αὐτὸν ἀνέκαθεν τὰ ἰσχυρὰ πνεύματα ποτὲ δὲν κατεδέχθησαν νὰ παραπονεθοῦν διὰ τὴν ἐφημερότητα τῆς ζωῆς, διότι ἀπὸ ἡμᾶς ἔξαρταται νὰ ἀποσπάσθωμεν ἀπὸ τὸ ἐφήμερον καὶ νὰ μεταθέσωμεν τὴν ζωὴν μας εἰς τὸ αἰώνιον. «Λυποῦμαι τοὺς ἀνθρώπους, λέγει ὁ Gōthe, ποὺ δίδουν τόσην

σημασίαν εἰς τὸ ἐφήμερον τῶν πραγμάτων καὶ
χάνονται στοχαζόμενοι τὴν μηδαμινότητα τῶν
ἐπιγείων. Ἀλλὰ δι’ αὐτὸ δικιβῶς ὑπάρχομεν,
διὰ νὰ κάμωμεν τὸ πρόσκαιρον αἰώνιον.» Διὰ
τοῦτο δὲν ἡμποροῦν νά εἶναι δι’ ἡμᾶς σωστά,
καὶ τὰ γνωστὰ λόγια τοῦ Δάντε διτὶ ἡ μεγίστη
δυστυχία πηγάζει ἀπὸ τὴν ἀνάμνησιν τῆς περα-
σμένης εὐτυχίας. Διότι ἐὰν ἡ εὐτυχία ἦτο ἀλη-
θινή, δὲν ἡμπορεῖ ποτὲ νὰ καθῇ, ἀλλὰ πρέπει
καὶ μέσα εἰς δλιν τὴν δυστυχίαν νὰ ἐπενεργῇ
ῶς ξωντανὸν παρόν.

Ακόμι γ δὲ καὶ αἱ φυσικαὶ φάσεις τῆς ζωῆς αἱ διάφοροι ήλικιαι, δὲν φανερώνονται πλέον ἐν τοιαύτῃ ἀλληλουχίᾳ ὡς ἀπλῇ διαδοχῇ καταστάσεων. Αὗται αἱ φάσεις οὔτε ἔξαντλοῦνται καθ' ἑαυτάς, οὔτε χάνονται μὲ τὸ νὰ προπαρασκευάσουν τὰς ἐπομένας, ἀλλ' ἐκάστη ἔξ αὐτῶν παραμένει ἐσωτερικῶς παροῦσα καὶ ἐπιδρᾷ εἰς τὴν δίλην κατάστασιν τῆς ζωῆς. Διὰ τοῦτο ἔχει τόσην σημασίον τὸ νὰ ζήσῃ κανεὶς δροσερῶν καὶ εὔθυμων καὶ ἀληθινὴν νεότητα. Εἶναι κάτι περισσότερον ἀπὸ ἀπλοῦν θέμα αἰσθηματικῶν ἀναμιγνύσεων, ἥμπορει νὰ είναι πάντοτε ἐν μέρος τοῦ πλατυτέρου παρόντος, ἀστείρευτος πηγὴ δροσερᾶς ζωῆς.

Κατὰ ταῦτα δὲν εἶναι ὁ ἄνθρωπος ἀπλῶς πρόσκαιρον ὅν. Περισσότερον δίκαιων εἴχον μεσαιωνικοὶ βαθύφρονες σοφοί, οἱ διποῖοι ἐδόξαζον ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἔσταται εἰς τὰ σύνορα, εἰς τὸν δρῦζοντα μεταξὺ χρόνου καὶ αἰώνιότητος καὶ μετέχει καὶ τῶν δύο.

Ο χρόνος είναι δι' ήμας μᾶλλον πρόβλημα παρά σκληρό τύχη. Ή υπερινησίς του άπο τὴν ζωὴν καὶ ἡ ἐπιτυχία τοῦ υπεροχρονίου παρόντος ἔξαρταί πρὸ παντὸς ἀπὸ τὴν πνευματικὴν δύναμιν, τὴν δποίαν ήμπορεῖ νὰ δεῖξῃ ἡ ζωὴ. Πάντως ὅμως ἡ ἐνέργεια μας αὕτη προϋποθέτει ἀπαραίτητως τὴν πραγματικότητα καὶ ἐσωτερικὴν παρουσίαν ἐνδὸς κόσμου νοητικοῦ, διότι καὶ ἡ πλέον παθητικὴ διέγερσις ἐνδὸς υποκειμένου ἀπλοῦ οὐδέποτε δύναται νὰ δημιουργήσῃ περιεχόμενον πνευματικὸν καὶ νὰ φέρῃ τὸ ἔξω τοῦ χρόνου. Διὰ τὸν ἄνθρωπον κάθε δημιουργία είναι ἔμπνευσις ἐξ ἀροάτων συναφειῶν.

Κατὰ ταῦτα ἡμεῖς ἀποκρύπτοντες τὴν ἀποσυνθετικὴν καὶ ἀποναρκωτικὴν ἴστοριοι λατείαν δὲν σημαίνει διτὶ, μεταπίπτομεν εἰς τὸν δρθιολογισμόν. Ὁμοιογοῦμεν ἀληθῶς εὐχαρίστως, διτὶ προκειμένου νὰ ἐκλέξωμεν μεταξὺ τῶν δύο, ἡμεῖς θὰ προετιμῶμεν τὸν δρθιολογισμόν. Διότι ὅσον στενὴ καὶ μονομερής καὶ ἀνά εἶναι ἡ ζωὴ, τὴν δύοις ἀναπτύσσει, εἴναι δύμως τέλος πάντων ζωὴ ἵδικῃ μας καὶ θέλησις ἵδικῃ μας, ἐν φῇ ἡ ἴστοριοι λατρεία τὸ πολὺ δύναται νὰ φέρῃ μίμησιν ἔννης ζωῆς. Ἐν τούτοις μένουν ἀρκετά, τὰ δύοις μας χωρίζουν καὶ ἀπὸ τὸν δρθιολογισμόν. Ἡ ύπερβολικὴ συναίσθησις τῶν δυνάμεών του

τὸν ἔκαμε νὰ ὑποτιμᾶ τὸ πρόβλημα. Ἡ παρὰ
γνώσισις τῆς μεγάλης ἀποστάσεως, ή δποία χω-
ρίζει τὴν κοινὴν ζωὴν ἀπὸ τὸ βάθος τοῦ ἀνθρω-
πίνου εἶναι, τὸν ἔκαμε νὰ προσδοκᾶ ἀπὸ κά-
ποιαν ἀμεσον διέγερσιν ὅτι θὰ ἐπιτύχῃ ἐκεῖνο,
τὸ δποίον ἀληθῶς ἀπαίτει οὐσιαστικὴν ἐμβά-
θυνσιν καὶ ἀνατροπὴν τῆς κοινῆς ζωῆς. Δὲν θὰ
ἡτο ποτὲ δυνατὸν νὰ ἀλπίζῃ πᾶσαν σωτηρίαν
ἀπὸ τὸν καλούμενον φωτισμόν, ἐὰν δὲν προϋπέ-
θετεν, ὅτι δ νοῦς ἐννπάρχει ἥδη ὅλος εἰς τὸν
κύκλον τῆς κοινῆς ζωῆς καὶ γονιέται μόνον γὰ

τὸν ἀφῆσωμεν ἐλεύθερον. Αὐτὴν ἡτοί η πλάνη
ὅχι μόνον τοῦ ὁροθολογισμοῦ ἀλλὰ καὶ ἐν γένει
τῶν νέων χρόνων. Ἐνόμιζον, ὅτι τὸ εἶναι τοῦ
νοητικοῦ βίου εἴναι ή ἀπλῆ ἀνύψωσις τῆς κοι-
νῆς ζωῆς εἰς τὸ πεδίον τῆς συνειδήτοτητος. Καὶ
εἰς τὸν περιβάλλοντα ἡμᾶς κόσμον ἐνόμιζον, ὅτι
δρᾶ, ἀλλὰ δεσμευμένον καὶ σκοτεινόν, ἔκεινο τὸ
ὅπιον ἐντὸς ἡμῶν φθάνει εἰς πλήρη ἐλεύθε-
ριαν καὶ διαύγειαν. Διότι τόσον ὀλίγον ἔξεπιμ-
θῆσαν αἱ μεγάλαι δυσκολίαι καὶ περιτλοκαὶ τῆς
περὶ κόσμου ἀντιλήψεώς μας, ὅσον ὀλίγον καὶ
αὐτὴ ἡ ἐνέργεια τῆς ζωῆς ἐνεβάθμυνε μέχρι τοῦ
νὰ τὰς ὑπερνικήσῃ. "Ολας διόλου διαφορετικὰ
παρουσιάζεται τὸ πρόβλημα, ἐὰν δὲ νοητικὸς
βίος δὲν θεωρηθῇ ὡς ἀπλῆ διαφώτισις τῆς φύ-
σεως, ἀλλὰ οὐσιωδῶς νέον εἰδος ζωῆς. Τοιουτο-
τρόπως ὅχι μόνον ἡ ἔντασίς του γίνεται μεγα-
λυτέρα, ἀλλὰ καὶ ἡ ἴστορία κερδίζει σημασίαν,
ἀκοῦ μόνον νὰ μή ἐπιζητήσωμεν νὰ τὴν μετα-
βάλλωμεν εἰς βασιλειον τοῦ καθαροῦ λόγου, ἀλλὰ
νὰ εἰμεθα εὐχαριστημένοι ἄν μόνον ἀνακαλύ-
ψωμεν ἐν αὐτῇ ἀποκάλυψιν τινα τοῦ νοῦ.

Ο δὲ αἱών τοῦ φωτισμοῦ καὶ κατὰ τοῦτο ἀκόμη ἦτο ἐλάχιστα εὐνοϊκὸς διὰ τὴν ἀναγνώρισιν τῆς Ἰστορίας, καθότι ἡ διανόησις, ἡ δοπία τότε ὠδήγηε τὴν ζωήν, εἶχε πολὺ στενὴν καὶ ἀποκλειστικὴν ἔννοιαν τοῦ ἀληθοῦς. Ἡ ἀπλῶς γνωστικὴ ἀλήθεια θέλει νὰ λογήνῃ ἀποκλειστικῶς καὶ ἀπολύτως, δὲν συμβιβάζεται μὲ καμίαν ἄλλην. Ἀναγνωρίζουσα δικαιώματα μόνον εἰς τὸ παρόν, ἀναιρεῖ δὲν τὸ παρελθόν. Πόσον δῦμας ἀλλάζει ἡ θέσις, ἐὰν ἀντὶ τῆς γνώσεως, ἢτις ἔχει μόνην πηγήν της τὴν σαφήνειαν τῶν παραστάσεων, θέσωμεν ὡς βάσιν τὸν νοῦν καὶ ἐὰν ἐν τῇ Ἰστορίᾳ δὲν συνταυτίζωνται μόνον γνῶμαι καὶ διδάγματα, ἀλλὰ ἀναπτύξεις καὶ συνδυασμοὶ ζωῆς, καὶ ἐὰν ἀγωνιζόμεθα ὅχι διὰ νὰ ἀντλήσωμεν ἐξ αὐτῆς εἰδώλα τῆς πραγματικότητος, ἀλλὰ αὐτὴν τὴν πραγματικότητα, τοῦτο τὸ ἔδειξαν ἴσως ἀρκετά, ὅσα ποὺν εἴπομεν.

Τὸ οὐσιῶδες εἶναι πάντοτε τὸ νὰ κερδίσωμεν τὸ ἔξω τοῦ χρόνου παρὸν μὲ τὴν ἀντιστροφὴν τῆς ζωῆς, διότι οὕτω μόνον ἡμπορεῖ ἡ Ἰστορία νὰ γίνη κάτι πλέον ἀπὸ ὑποκείμενον πολυμα-θοῦς ἐρεύνης, καὶ οὕτω μόνον ἡμπορεῖ νὰ ἐμποδισθῇ ἡ γέννησις τοῦ καταστρεπτικοῦ σχε-

τικισμοῦ, τὸν ὅποιον ἐμπνέει ἡ ἀπειρος ἔκτασις τῶν μεταβλητῶν φαινομένων καὶ ἐν τῇ ἴστορίᾳ.

‘Η νίκη τού ἰστορικῶς θεωρεῖν τὰ πράγματα εἶναι δὲ μέγιστος θριαμβος συμπάσης τῆς νεωτέρας ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης. ’Οχι μόνον τὴν δημιουργίαν τοῦ σύμπαντος καὶ τῶν δργανικῶν μιօρφῶν ἔδομηνένει ἡ θεωρία αὕτη διὰ τῆς γενεσεως, ἀλλ’ ἐπεκτείνεται καὶ εἰς τὰ στοιχειώδεστατα φαινόμενα τῆς ἀψύχου φύσεως, ἀφ’ οὗ καὶ ἐν τῷ πεδίῳ τῆς φυσικῆς τὸ γιγνόμενον ἔξελίσσεται καθ’ ὁρισμένην ἀκολουθίαν, καὶ δὲν ἥμπορει κανεὶς νὰ τὴν ἀντιστρέψῃ κατ’ ἀρέσκειαν. ’Η δὲ ἀνθρωπίνη ζωὴ φανερώνεται εἰς πολὺ καθαρωτέραν εἰκόνα, ἀφ’ ὅτου τὸ παρόν ἐκτιμᾶται ὡς τὸ τελευταῖον μέλος μακρᾶς ἀλύσεως, καὶ ὅχι μόνον πολλαὶ ἐκ τῶν κυριωτάτων τάσεων τοῦ ἀνθρώπου, αἱ ὅποιαι μέχρι τοῦδε ἔθεωροῦντο ὡς σταθερὰ παρακαταθήκη, ἀναγνωρίζονται ὡς μεταβλητά, ἀλλὰ συγχρόνως γίνεται φανερὸν πόσον δὲ ἀνθρωπος μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς ψυχικῆς του ὑποτάσεως εἶναι ἔξηρτημένος ἀπὸ τὴν ἴδιορρυθμίαν τῆς ἐποχῆς του, καὶ πᾶς διάφοροι καιροὶ εἶχον διαφόρους ἀν-

θρώπους. Διὰ τὴν ζωὴν διανοίγεται οὕτω νέος πλοῦτος ἀπειρος, ἢ κατανόησις γίνεται πολὺ ἀκριβεστέρα. Πρέπει νὰ χάιρετήσωμεν τοῦτο ὡς σημαντικὴν εὔρυνσιν τοῦ ὁρίζοντος ἡμῶν, ὡς ἀπελευθέρωσιν ἀπὸ τὰ ἴδιαίτερα δεσμὰ τῆς ἐποχῆς.

Ἄλλὰ τὸ κέρδος ὡς πρὸς τὴν γνῶσιν δύναται
νὰ γίνη ξημία διὰ τὴν ζωήν, ἐὰν δὲν κατορθώ-
σωμεν νὰ προσθέσωμεν εἰς τὴν εὑρουσιν ἔκει-
νην κάποιαν εὐστάθειαν, εἰς τὸ μεγάλωμα τοῦ
χρόνου νέαν ἐνδυνάμωσιν τοῦ αἰώνιου. Ἡ ἴστο-
ρία πρέπει νὰ θεωρῇται πάντοτε τὸ δεύτερον
καὶ ποτὲ τὸ πρῶτον.

Βεβαίως μὲ τοιαύτας πεποιθήσεις θά φανῇ ἡ τωρινή μας ὑπαρξίας πολὺ ἀτελεστέρα, πάρῳσσον ἐφάρη εἰς τοὺς δρυμολογιστὰς καὶ τοὺς συνθετικοὺς ἴστοριοφιλοσόφους, ἀλλὰ ποῖος τέλος πάντων μᾶς ἔβεβαίωσεν, διτὶ δὲ κύκλος τῆς ζωῆς κλείει μὲ ήμᾶς καὶ κατὰ τί βλάπτει ἡ μετριοφρονεστέρα αὐτὴ ἀντίληψις, ἐὰν σμικρύνοντες τὸν ἄνθρωπον μεγαλώνωμεν τὴν πραγματικότητα, καὶ ἡ ζωή, μὲ τὸ νὰ παριστάνεται ὀλιγώτερον ἀπλῆ, κερδίζῃ εἰς βάθμος;

[Μετάφρ. Δ. Γ.]

ΡΟΔΟΛΦΟΣ ΟΥΚΕΝ

ПРАКТИКΗ ΖΩΗ – ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ *

Σημαντικὸν γεγονός διὰ τὸν τόπον μας πανηγυρίζομεν ἡμεῖς δῆλοι σήμερον, ἐφοράται καὶ φιλεοργάται, συγκεντρωμένοι εἰς τὴν αἰδούσαν αὐτήν. Διότι πρώτην φορὰν δίδουν τὰ χέρια εἰς κοινὴν συνεργασίαν καὶ στεγάζονται ὑπὸ μίαν στέγην καὶ ὑψώνουν μίαν κοινὴν σημαίαν οἱ ἐργάται τῶν Ἀθηνῶν. Καὶ δικαίως ἔχαροποιήθημεν διὰ τὴν ἔνωσιν αὐτὴν καὶ γοητευόμεθο βλέποντες τὸν πόδον τῆς προόδου ζωγραφισμένον εἰς τὰ τίμια αὐτὰ πρόσωπα τῶν ἐργατῶν μας, τὰ ὅποια λάμπουν ἀπὸ κάποιαν ἀριστονομαντίσθησιν, διτὶ κάτι ὠραῖον καὶ μεγάλον θεμελιώνουν σήμερα μὲ τὰ ἴδια των τὰ χέρια τὰ σκληρὰ ὑπὸ τὴν ἐργασίαν.

Ἡ ἔλλειψις κέντρων μορφωτικῶν τοῦ λαοῦ καὶ ἡ ἔλλειψις συνασπισμοῦ τῶν ἐργατικῶν διάδων, ἡ ἄγνοια ἡ σχεδὸν παντελῆς τῆς κοινωνίης ἀλληλεγγύης καὶ τῆς ἐργατικῆς ἀλληλεγγύης ἡ δόπια ἐπικρατεῖ ἔως σήμερα εἰς τοὺς κύκλους των, εἴνε τόσαι ὀδφοριαὶ τῆς ἀπομονώσεως καὶ τῆς ἀμαθείας τῶν Ἑλλήνων ἐργατῶν.

Καὶ ὅμως εἰς τὸν τόπον μας, καὶ πρὸ πάντων εἰς τὴν πόλιν μας συμβαίνει νὰ ὑπάρχουν περισσότερα ἀσυγκρίτως καταστήματα καὶ ἀσύληνος οὐδούντων, καμνόντων, αἰχμαλώτων τῶν σω-

ματικῶν παθῶν ἐν γένει, παρὰ ἰδρύματα πρὸς διαιπαιδαγώγησιν τοῦ ὑγιοῦς λαοῦ, καὶ πρὸς ἀνύψωσίν του ἡθικήν, οἰκονομικήν, ὕγεινήν, αἰσθητικήν, ἐπαγγελματικήν, πολιτικήν, κοινωνικήν, παντός εἴδους βελτίωσιν καὶ ἀνύψωσιν.

Τοιούτην κατάστασιν κοινωνικήν είχεν ύπ̄οψιν πρὸ δεκάδων ἐτῶν δ Ὁρόπιος Μάν, εἰς ἐκ τῶν πολλῶν προμάχών τῆς προαγωγῆς τοῦ λαοῦ, κ' ἔγραψε τὰ λόγια αὐτά:

«Κτίζετε δικαστήρια καὶ νοσοκομεῖα· διατί;
διὰ νὰ τιμωρῆτε καὶ νὰ περιμάξευτε δύοντς ἡ
ἀμάθεια κάμνει ἐγκληματίας ἢ δυστυχεῖς. Τάχα
δὲν εἶσθε ἑσεῖς οἱ Ἰδιοὶ ἐργάται καὶ ἔνοχοι τῶν
κακῶν τὰ δποῖα πασχῆτε τοῦ κάκου νὰ ἔμπο-
ρετε. Κτίζετε σπλέγα διά-

δίσετε καὶ νὰ ιατρεύσετε; — Κτιστέ σχολεία οια
τὸν λαόν, καὶ θὰ πάνη ἡ ἀμάθεια καὶ τὸ ἔγ-
κλημα καὶ ἡ δυστυχία· θὰ δλιγοστεύσουν τὰ
πάθη — καὶ θὰ κάμετε εὐτυχισμένον καὶ μεγά-
λον τὸν τόπον».

"Ἐν τοιοῦτο παλάτι τῶν ὑγιῶν, ἀσύλου τῶν ψυχῶν καὶ τῶν στοχασμῶν ἴδρυσον σήμερα τὰ ἐργατικὰ σωματεῖα τῆς πόλεως μας διὰ τὰ μέλη των καὶ διὰ τοὺς ἐργάτας ὅλους.

Κ' ἔχουν κρυφὴν ἐλπίδα, ὅτι τὸ βῆμα τὸ δποῖον στήνουν μέσα εἰς ὀντὸν θὰ γίνη ἔστια συγκεντρωτοῦ φωτὸς γνῶσεως κ^ο ἐπιστήμης σιγά- σιγά, φωτός, τὸ δποῖον θὰ οιφθῆ βαθειὰ-βαθύ- τατα εἰς τὴν καρδιὰν τῶν ἔργατῶν καὶ εἰς τὸν

* Ἐξεφωνήθη τὴν 21 Μαρτίου, κατὰ τὰ ἐγκαίνια τοῦ «Ἐργατικοῦ Κέντρου Ἀθηνῶν».

λογισμόν των τὸν συννεφιασμένον ἀπὸ τὰ σύννεφα τῆς ἀμαθείας· καὶ θὰ τοῦ ἔξυπνήσῃ μέσα του τὴν αὐτεπίγνωσιν, τὴν αὐτοβούλιαν, τὴν αὐτενέργειαν, τὴν αὐτεξάρτησιν, τὴν αὐτοπεποίθησιν. — Κ' ἔχουν κρυφὴν ἐλπίδα, ὅτι μὲ τὸ σφυρὶ τὸ δόπιον ἔβαλαν ὡς ἔμβλημα τοῦ ἀγῶνος των θὰ σπάσουν μίαν ἡμέραν τὰ δεσμὰ τῆς Προλήψεως καὶ τὰς ἀλύσσους τῆς Συνηθείας, τῶν δύο δρακόντων, εἰς τοὺς δόπιους δ' ἐργάτης-λαδὸς δουλεύει ἔως τώρα.

Τὸ ποῖοι εἶνε οἱ σκοποὶ τοὺς δόπιους τὸ «Ἐργατικὸν Κέντρον» θὰ ἐπιδιώξῃ, τὸ λέγει τὸ α' ἀρδον τοῦ δργανισμοῦ του εἰς εἶδος δεκαλόγου:

α') Ὁ συνασπισμὸς τῶν ἐργατικῶν ὄμαδων καὶ ἡ ἀνάπτυξις τῆς ἀλληλεγγύης μεταξὺ αὐτῶν, πρὸς ἐπιδίωξιν τῶν ἐργατικῶν δικαίων κ' ἐνταίαν ἐκπροσώπησιν τῶν ἐργατικῶν τάξεων.

β') Ἡ ἐπιδίωξις τῆς ψηφίσεως νομοθεσίας πρὸς προστασίαν τῶν Ἑλλήνων ἐργατῶν.

γ') Ἡ ἐκπαίδευσις καὶ προαγωγὴ τῶν ἐργατῶν ἡθικῶς, ὑγεινῶς, οἰκονομικῶς, ἐπαγγελματικῶς.

δ') Ἡ ἐπικοινωνία καὶ ἀδελφοποίησις μὲ δημοια ἰδρύματα τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ ἔξω Ἑλληνισμοῦ καὶ τοῦ ἔξωτερικοῦ.

ε') Ἡ ἵδρυσις ἐργατικῶν σωματείων ἀλληλοβοηθείας καὶ ἡ βαθμηδὸν ἀφομοίωσις τῶν κανονισμῶν τῶν ὑπαρχόντων κ' ἐκείνων ὅσα θὰ ἴδρυθον ἔπειτα.

ζ') Ἡ δργάνωσις συνεργατικῶν ἑταιρειῶν καταναλώσεως, πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς οἰκιακῆς οἰκονομίας τῶν ἐργατῶν.

η') Ἡ ἵδρυσις ταμείων ἀλληλοβοηθείας, ἀλληλασφαλείας, συντάξεων κλπ. ὑπέρ τῶν σωματείων καὶ τῶν ἐργατῶν ἐν γένει.

θ') Ἡ ἔκδοσις δημοσιογραφικοῦ δργάνου πρὸς ἀνάπτυξιν καὶ ὑποστήριξιν τοῦ προγράμματός του καὶ

ι') πᾶσα ἀλλήλη ἐνέργεια τείνουσα πρὸς ἀδελφοποίησιν, πρόσδοτον καὶ ἀλληλεγγύην τῶν ἐργατῶν κ' ἐνίσχυσιν τῶν ἐργατικῶν ὄμαδων».

Αὐτὰ εἶνε τὰ δέκα ἀρδον πίστεως τοῦ «Ἐργατικὸν Κέντρον», τὰ δόπια μὲ τὸν καιρὸν καὶ μεθοδικὰ θὰ βάλῃ εἰς πρᾶξιν — καὶ θὰ ἐπιτύχῃ, μὲ τὴν δύναμιν τῆς συμπράξεως καὶ τῆς κοινωνικῆς ζωῆς.

Εἶνε γνωσταὶ αἱ πρόοδοι τὰς δόπιας κάμνουν αἱ ἐργατικαὶ δργανώσεις παντοῦ εἰς τὸν πολιτισμένον κόσμον, καὶ τὰποτελέσματα τὰ δόπια φέρουν, καὶ ἡ δύναμις τὴν δόπιαν συγχροτοῦν καὶ ἡ ἐπίδρασις τὴν δόπιαν ἔξασκον ἐπὶ τῆς κοινωνικῆς ζωῆς.

Εἰς τὴν Γερμανίαν, τὸ Βέλγιον, τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὴν Ἰταλίαν ιδίως ἔχουν φθάση εἰς ζηλεύτὸν σημεῖον ἀκμῆς.

Δι' ὅσους δὲν παρακολουθοῦν τὴν κίνησιν αὐτὴν θέλω νὰ τονίσω δλίγους ἀριθμοὺς ἀπὸ τὴν τελευταίαν ἐπίσημον στατιστικὴν τοῦ Γραφείου τῆς Ἐργασίας τοῦ Ἰταλικοῦ Υπουργείου τῆς Γεωργίας, τῆς Βιομηχανίας καὶ τοῦ Ἐμπορίου: Τὸ 1908 ἐλειτούργουν εἰς τὴν Ἰταλίαν 4.447 ἐργατικὰ ἐνώσεις ἐν συνόλῳ, περιλαμβάνουσαι 612,808 μέλη ἀπὸ τὰς ἐνώσεις αὐτὰς 2.814 ἀνῆκαν εἰς Ἐργατικὰ Ἐπιμελητήρια, 1.324 εἰς Ἐργατικὰ Κέντρα ἡ συνασπισμὸς 339 ἥσαν ἀνεξάρτητοι ὡς παραρτήματα δὲ τῶν 92 Ἐργατικῶν Ἐπιμελητηρίων ἐλειτούργουν 39 ἐντευκτήρια ἐργατῶν, ἔχοντα 65 νομικοὺς συμβούλους, 35 ίατρούς, 19 σοχολεῖα καὶ 44 βιβλιοθήκας, καὶ ἐκδίδοντα 79 δημοσιογραφικὰ δργανα. Ἐκ τῶν ἐργατικῶν αὐτῶν Ἐπιμελητηρίων καὶ Κέντρων 33 ἥσαν ἐγκατεστημένα εἰς δημοτικὰ καταστήματα, εἰς ἄλλα 27 αἱ δημοτικαὶ ἀρχαὶ παρεῖχαν τὰ χρηματικὰ μέσα, συμποσύμενα εἰς 61.350 φρ. καθ' δλογ τὸ ἔτος. Αἱ εἰσπράξεις των ἐν γένει ἥσαν φρ. 433.510, τὰ δὲ ἔξοδά των φρ. 403.221.

Οἱ ἀγῶν τὸν δόπιον ἀναλαμβάνουν σήμερα οἱ ἐργάται τῶν Ἀθηνῶν εἶνε βέβαια ἀγῶν μεγάλος· ἀλλὰ μὲ τὸν συνασπισμὸν καὶ τὴν ἐπιμονήν, χωρὶς ἀμφιβολίαν, θὰ ἔξελθουν νικηταὶ ἀπὸ αὐτὸν· νικηταὶ τοῦ παλαιοῦ ἐστοῦ των νικηταὶ τῶν παλαιῶν συνθηκῶν τῆς ζωῆς· νικηταὶ τῶν παλαιῶν ἴδεδον νικηταὶ καὶ αὐτῆς τῆς ζωῆς.

Καὶ η νίκη των θὰ εἶνε μεγάλη καὶ διαρκῆς· καὶ θὰ εἶνε πολυτιμοτέρα ἀπὸ χλίας νίκας πολέμων.

«Αἱ ἀληθιναὶ καὶ ἀσφαλεῖς νίκαι, γράφει ὁ μεγάλος Ἐμερσον, εἶνε τῆς εἰρήνης καὶ δχι τοῦ πολέμου αἱ νίκαι. Ὁ ἐργάτης, ὁ δόπιος ἐτελειοποιήθη εἰς τὴν τέχνην του εἶνε νικητής· ἐκεῖνος δόπιος εἰμπορεῖ νὰ δώσῃ δέκα πτυχήματα μὲ τὸ σφυρὶ του εἰς τὸν ἴδιον καιρόν, τὸν δόπιον ἄλλος χρειάζεται διὰ νὰ δώσῃ ἐν μόνον, ἔχει νικήσῃ τὸν ἄλλον».

Εἰς δλα τὰ ἔργα, εἰς δλας τὰς βιομηχανίας, εἰς τὰς τέχνας, εἰς τὴν γεωργίαν, παντοῦ, ὑπάρχουν δύο εἰδῶν προσπάθειαι: μία ἡ δόπια τείνει νὰ παρουσιάσῃ ἐργασίαν ἀπλῶς ὑποφερτὴν καὶ μέ μόνον τὸ ταπεινὸν ἴδιανικὸν νὰ τὴν ἀποτελεῖσθη δρπα - δρπας ἄλλη, ἡ δόπια τείνει εἰς τελειοπίστην τοῦ ἔργου, τὸ δόπιον τεχνουργεῖται μὲ ἀγάπην κ' ἐνθουσιασμὸν.

Ἐντυχισμένον τὸ Ἐθνος, τὸ δόπιον ἔχει ἐργάτας ὡσὰν αὐτοὺς τοὺς τελευταίους! Δι' αὐτοὺς εἰν ἔξασφαλισμένη ἡ νίκη καὶ διὰ τὰ ἔργα

τῶν χειρῶν των εἰν ἔξησφαλισμένη ἡ νίκη εἰς τὴν χειρῶν ἀπαγόρων.

Δὲν ἀρκεῖ δμως μόνη ἡ εἰδικὴ τελειοποίησις, ἡ Ἑηρὰ τεχνικὴ ικανότης. Ὁ ἐργάτης δὲν εἶνε προσφοράς δὲν δημόνον καὶ μόνον διὰ τὸν ἐργοστασιαρχην ἡ τὸν προστάτεμόν του καὶ διὰ τὸ ψωμό του εἶνε καὶ ἀνθρωπός καὶ ὡς ἀνθρωπός ἔχει ἀνάγκην, καὶ ὑποχρέωσιν ἀκόμη, νὰ τελειοποιῇ τὸν ἔαντόν του, νὰ καλλιερεύῃ τὴν ζωὴν του, τὴν ἐδικήν του καὶ τῆς οἰκογενείας του ἔχει ἀκόμη καὶ τὸ δικαίωμα ν' ἀπολαμβάνῃ τὰγαθὰ τῆς ζωῆς δλα: ἀλλὰ διὰ νὰ τὰπολαμβάνῃ ἔχει πρῶτα - πρῶτα ἀνάγκην νὰ τὰ μάθῃ αὐτὰ τὰγαθὰ καὶ αὐτὸ δὸ τὸ κατορθώμωη μόνον ἐὰν ἀναπτυχθῇ πνευματικῶς, ἐὰν κατορθώσῃ νὰ πλατύνῃ τὸν δρῖζοντα τῶν κατορθώμων του.

Εἰς αὐτὸ κυρίως πρέπει νὰ τείνῃ καὶ εἰς αὐτὰ τὰ προσπάθηση νὰ τείνῃ τὸ νεοσύστατον «Ἐργατικὸν Κέντρον»:

Εἰς τὸν ἀνοίξη διάπλατα τὴν ψυχὴν καὶ τὸν λογισμὸν τοῦ ἐργάτου εἰς δλα τὰ δραῖα καὶ τὸ ἀληθινὸν καὶ τὸν λογισμὸν τοῦ ἐργάτην εἰς δλα τὰ εὐγενικά: εἰς τὸν κάμη νὰ ἐπικοινωνήσῃ μὲ τὰς προσδόους τῆς ἐπιστήμης, μὲ δλας τὰς πρακτικὰς ἐφαρμογάς της διὰ τὴν ἀπλοποίησιν καὶ τὴν τελειοποίησιν τῆς ζωῆς· εἰς τὸν φανερώσῃ δλους τοὺς ἀπειρόνους κρυφοὺς ἐχθροὺς οἱ δόπιοι καὶ δροφυλακτοῦν διὰ νὰ τὸν ὑπονομεύσουν τὴν ὑγείαν του, τὴν περιουσίαν του, τὴν ἐλευθερίαν του.

Μ' αὐτὰ τὰ ἐφόδια καὶ μ' αὐτὰ τὰ δπλα οἱ ἐργάται μας θὰ νοήσουν πόσον μεγάλον εἶνε τὸ ἀγαθὸν τῆς ἐλευθερίας, τὸ δόπιον μας ἀφῆκαν κληρονομίαν οἱ πατέρες μας· καὶ οὐτωπῶς θὰ γίνουν ἀληθινὰ ἄξιοι τῆς ἐλευθερίας αὐτῆς.

Ἐπειτα οἱ Ἀθηναῖοι ἐργάται ἔνοχαν δτι δὲν πρέπει νὰ ζητοῦν τὴν καλλιερεύσιν τῆς τύχης των ἀπὸ τὸν ἄλλων τὴν προστασίαν, ἡ ἀπὸ τὴν τύχην, ἀλλὰ μόνον ἀπὸ τὴν ἐδικήν των ἐργασίαν καὶ ἀπὸ τῶν δυνάμεων των τὴν συγκέντρωσιν καὶ εἶνε ἀξιέπαινοι δι' αὐτό.

Οἱ Ιούλιος Σίμων, ἐγκαινιάζων κάποτε εἰς τὴν Χάροην τῆς Γαλλίας τὸ Ἐργατικὸν Κέντρον, ἔλεγε πρὸς τοὺς ἐργάτας:

«Ἡ ἐλευθερία τὴν δόπιαν δό νόμος σᾶς δίδει, δὲν εἶνε τίποτε, ἐὰν δ στοχασμός σας δὲν εἶν ἔλευθερος· τῆς ἰσότητος τὸ δικαίωμα δὲν εἶνε τίποτε δι' ἐκείνους, δσοι δὲν ἔχουν τὴν ἀξιότητα τὴν δόπιαν ἡ ἰσότητα προϋποθέτει καὶ τὴν δόπιαν ἔχει ὡς καρπὸν ἡ πνευματικὴ μόρφωσις· δὲν εἶνε τίποτε ἡ ἐλευθερία τῆς συνειδήσεως, δταν σᾶς χρησιμεύῃ μόνον διὰ νὰ εἰμπορῇτε νὰ σβύνετε ἀπὸ τὴν καρδίαν σας κάθε πίστιν καὶ διὰ νὰ κυριεύσετε τὴν συνείδησιν τῶν ἄλλων. Εἶνε μεγάλον πρᾶγμα ἡ ἐλευθερίας!

Τοιαῦτα διδάγματα ἐλπίζομεν δλοι δτι θὰ ἔνσταλλαξῃ εἰς τὰς ἀγνάς ψυχὰς τοῦ ἐργαζομένου κόσμου η διδασκαλία καὶ η δρᾶσις τῆς δποίας φυτώριον καὶ κέντρον εἶνε προωρισμένον τὰ γίνη τὸ «Ἐργατικὸν Κέντρον τῶν Ἀθηνῶν»· καὶ ὃ ἀναπτλάσῃ τὸ ποιὸν τῶν ἀποχειριστῶν τῶν μεριμνῶν διὰ τὸν ἀρτον τῆς αὔριον καὶ μόνον δι' αὐτὸν καὶ θὰ τοῦ ἔξανοίξῃ τὰ μάτια πρὸς τὸν ὄλλον κόσμον, δ ὅποιος ὑπάρχει πέραν τῆς μεριμνῆς αὐτῆς.

Εἰς ἔνσταλλαξῃ εἰς τὰς ἀγνὰς ψυχὰς τοῦ ἐργαζομένου κόσμου η διδασκαλία καὶ η δρᾶσις τῆς δποίας φυτώριον καὶ κέντρον εἶνε προωρισμένον τὸ γίνη τὸ «Ἐργατικὸν Κέντρον τῶν Ἀθηνῶν»· καὶ ὃ ἀναπτλάσῃ τὸ ποιὸν τῶν ἀποχειριστῶν τῶν μεριμνῶν διὰ τὸν ἀρτον τῆς αὔριον καὶ μόνον δι' αὐτὸν καὶ θὰ τοῦ ἔξανοίξῃ τὰ μάτια πρὸς τὸν ὄλλον κόσμον, δ ὅποιος ὑπάρχει πέραν τῆς μεριμνῆς αὐτῆς.

Εἰς ἔν ἀπὸ τὰ δράματα τοῦ μεγάλου Ἰμπερι, τὸ «Ρόσμερσολμ», δ κῆρυξ τῶν νέων λαϊκῶν ἀρχῶν τέως ἱερεὺς Ρόσμερ, συνομιλῶν μὲ τὸν συντηρητικὸν Κρόλ, τὸν προσκολλημένον εἰς τὰς παλαιὰς ὀλιγαρχικὰς ἰδέας, τοῦ ἀποκαλύπτει τὰ ἰδανικά του μὲ τὰ λόγια αὐτά:

— Θέλω νὰ καλέσω δλους, νὰ προσπάθησω νὰ συνδέσω δσον τὸ δυνατὸν περισσοτέρους ἀνθρώπους καὶ τὸν λαϊκὴν πρῶτην τὴν καρδιαγχίαν; ἔγὼ νομίζω πῶς δλοι μας θὰ βουτηχθῶμεν γρήγορα μέσα εἰς τὴν λάσπην, δπον μόνος δ λαὸς ἐκυλίετο ἔως τώρα...

Καὶ τοῦ ἀπαντῷ δ Κρόλ:

— Μὲ δὲν νομίζεις, δτι ἔχομεν περισσοτέρους ἀρφ' δση μᾶς χρειάζεται ἀπ' αὐτὴν τὴν κυριαρχίαν; ἔγὼ νομίζω πῶς δλοι μας θὰ βουτηχθῶμεν γρήγορα μέσα εἰς τὴν λάσπην, δπον μόνος δ λαὸς ἐκυλίετο ἔως τώρα...

Καὶ δ Ρόσμερ:

— Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς θέλω λαϊκὴν δργάνωσιν, δ ὅποια ν' ἀναπτοκρίνεται εἰς τὸν ἀληθινόν της προσδόους.

ΚΡΟΛ. — Ποῖον προορισμόν;

ΡΟΣΜΕΡ. — Νὰ ἔξευγενίζῃ τοὺς ἀνθρώπους δλους.

ΚΡΟΛ. — «Ολους;

ΡΟΣΜΕΡ. — «Οσον τὸ δυνατὸν περισσοτέρους.

ΚΡΟΛ. — Μὲ ποῖα μέσα;

ΡΟΣΜΕΡ. — «Ἐλευθερώνοντας τοὺς στοχασμοὺς κ' ἔξαγνίζοντας τὰς θελήσεις!»

Αὐτὸ εἶνε τῶνειρον καὶ δ πόθος κάθε ἀληθινοῦ φίλου τοῦ λαοῦ καὶ κάθε φιλοπάτριοδιος πολίτου, δ ὅποιος ἀπὸ τὴν ἀλλαγὴν τῆς λαϊκῆς φυσιογνωμίας περιμένει τὴν καλλιερεύσιν τοῦ τόπου.

Αὐτὸ ὀνειρεύθησαν κ' ἐπόθησαν οἱ ἰδρυταὶ τοῦ «Ἐργατικοῦ Κέντρου Ἀθηνῶν», τὸ δόπιον ἔγκαινιαζομεν σήμερα γεμάτοι ἐλπίδας δλοι ἔμετς, ἔργαται καὶ φιλεργάται, λαὸς καὶ ἀρχοντες.

Εἴθε τὸ ἰδρυμα αὐτὸ ν' ἀξιωθῇ νὰ χοησιμένη διὰ τὸν μεγάλον αὐτὸν ποτεινόν, ἀποτελούμενον πρᾶγμα τὸν ἔργατας τῶν Ἀθηνῶν:</p

BJÖRNSTJERNE BJÖRNSEN

ΟΙ ΑΓΓΕΛΟΙ ΤΟΥ ΥΠΝΟΥ

Κοιμάταν τὸ μικρὸ παιδάκι

—Στὸ μάγουλό του τὸ χεράκι—

Κ' ἔτρεχαν ἀμέσως τ' ἄγγελάκια

Μὲ χαρές, μὲ χίλια παιχνιδάκια.

Τὸ παιδάκι σὰν ἔντυοῦσε, τὴ μαμά του εἶχε στὸ πλάι:

«Μέσ' στὸν ὑπνὸ μου τὶ γλυκά ποῦ μοῦ γελάει!»

Πέρασαν χρόνοι ἀκόμα λίγοι

Καὶ κάθε δάκρυ του ἔχει φύγει.

Καὶ κοιμᾶται πιὰ χωρὶς ἐλπίδες,

“Ολοὶ σκέψεις, ἔννοιες καὶ φροντίδες,

Μὰ οἱ ὄγγελοι δὲν φεύγουν, τὶς φροντίδες του κοιμίζουν.

«Ἐχεις εἰρήνη, δταν κοιμᾶσαι!» μὲ ἀγάπη ψυθυρίζουν.

(Απὸ τὸ ήμερολόγιον «Νέα Ζωή»).

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΧΑΤΖΙΔΑΚΗΣ

BJÖRNSTJERNE BJÖRNSEN

[1832 Δεκεμβρίου 8 — 1910 Απριλίου 26 (ν. ἡμ.)]

I

Καὶ τὴν ἀλλήν γιγαντιαίαν δρῦν τῆς Νορβεγίας ἔροιψεν ὁ χρόνος.

Μετὰ τὸν Henrik Ibsen ὁ Björnstjerne Björnson!

Ἡ σοφαρὰ καὶ μεγαλοπρεπῆς νορβεγικὴ γῆ ἔχει, φαίνεται, τὴν ἴδιότητα νὰ γεννᾷ κατὰ διαλείμματα — par chocs —, ἀλλὰ νὰ γεννᾷ μεγαλοφυῖας· ἵσως — ἵσως συγκεντρώνει τὰς δυνάμεις τῆς κατὰ τὰ διαλείμματα αὐτά! — Τέσσαρες μεγαλοφυῖαι ἐντὸς ἑρός μόνον αἴδωνος — Abel, Sophus Lie, Ibsen καὶ Björnson — δὲν εἶναι μικρὸν πρᾶγμα βέβαια δι᾽ ἐν μικρὸν ἔθνος 2 1/2 ἑκατομμυρίων...

Ο Ibsen καὶ ὁ Björnson ὑπῆρξαν σύγχρονοι μορφαί, ἀλλὰ ὀλωδιόλου διαφορετικαί, ἐκ διαμέτρου ἀντίθετοι ἵσως! Ἡρεμος, βαθύτατος καὶ λεπτότατος ψυχολόγος τῆς νέες εὐρωπαϊκῆς ψυχῆς (τῆς γεωματικῆς προπάντων) ὁ Ibsen δὲν εἶναι κυρίως ποιητής, εἶναι περισσότερον φιλόσοφος — ein Denker — φιλόσοφος πεσσιμιστής μᾶλλον· ὅχι ὅπως ὁ Schopenhauer, πεσσιμιστής ἥρεμος ὅπως ἵσως κατά μοιραίαν ἀνάγκην καὶ κάθε βαθὺς νοῦς, διότι ἀν διὰ τὴν φύσιν δὲν ὑπάρχῃ οὔτε τὸν πεσσιμισμὸν οὔτε τὸν ὀπτιμισμὸν ἥ ἔννοια, εἰς τὸν ἀνθρώπινον ὅμως νοῦν πεσσιμισμὸν μόνον κατ᾽ ἀνάγκην

παράγει ἥ βαθυτέρα τὸν κόσμον ἀντίληψις...

Ἐνας χέλιμαρρος ἵσως ὁ Björnson! Εἶναι ἥ νέα ψυχὴ τῆς Νορβεγίας, ἐνὸς ἔθνους, ποῦ πρωτοισθάνεται τὸ ἔγώ του, ποῦ ὅρμη εἰς τὴν ἵσων μὲ τὸ σφρήγος τῆς νεότητος. Ὅσον καὶ ἀν ἔχῃ διεθνῆ ἀξίαν καὶ θέσιν ὁ Björnson, εἶναι ὅμως καὶ μένει προπάντων «en Normand», ἐνας Νορβεγός συγκεντρώνει μέσα τὸν δλιγὸν τὴν ἵσων τῆς φυλῆς του φύσις θερμή, δρμητική, θέλει προπάντων νὰ ἔνηση — ἵσως, κατὰ βάθος, μόνον αὐτό! — νὰ ἔνηση, καὶ ὅχι from second hand, ὅχι νὰ ψυχολογήσῃ τὴν ἵσων μέσῳ ἀπὸ τὸ γραφεῖον του — ἀλλὰ νὰ λάβῃ ἀπὸ ἐνθείας μέρος εἰς τὴν ἵσων, νὰ αἰσθανθῇ ὁ ἴδιος τὸν ἀγῶνας τῆς, τὰς ἡττας τῆς, τὰς νίκας τῆς, τὸν παλμούς τῆς! Ὁ Björnson αἰσθάνεται — δὲν ψυχολογεῖ, ὅπως ὁ Ibsen· καὶ αἰσθάνεται μὲ ὅρμην, μὲ παραφοράν καθε ξήτημα — καὶ τὸ μικρότερον — τὸν κάμνει νὰ παθαίνεται, νὰ ἔνθουσιάζεται, ν' ἀγαπᾶ ἥ νὰ μισῇ... Φυσικά ἥ τοιαύτη δρμητικότης τὸν ἀναγκάζει καὶ ν' ἀλλάζῃ συχνὰ ἰδέας, ἀκόμη καὶ ἀσχάζῃ ἵσως, καὶ πολλοὶ τὸν κατηγόρησαν δι᾽ αὐτό· ἀλλὰ δὲν εἶχαν δίκαιον δὲν ἥλλαζεν ἰδέας ἀπὸ κουφότητα. ἥ ἀπὸ ἀλλοπρόσαλλον χαρακτῆρα, μετεβάλλετο ἀπὸ πεποίθησιν ἐκά-

στοτε καὶ ὀδιολακεύετο μόνος του, ὅτι εἶχε σφάλει. Εἶχε τὴν ταχύτητα τῆς ἵσως καὶ ἔρρεε καθὼς ἔκεινη ἔσσετο ἥτο αὐτὸς ἥ ἵσω, τούλαχιστον ἥ ἵσω τῆς πατρίδος του, καὶ ὅχι μικρὸν μέρος τῆς ἵσως τοῦ Βορρᾶ, τῆς ὅλης εὐρωπαϊκῆς ἵσως ἶσως. Ὁ Björnson ἥτο impulsioniste, εἰς ὅλην τὴν σημασίαν τῆς λέξεως...

ΜΠΕΡΝΣΤΕΡΝΕ ΜΠΕΡΝΣΩΝ

Ἄν τὴν μορφὴν τοῦ Ibsen ἔξαντλῇ περίπου τὸ δραματικὸν του ἔργον, τῆς μορφῆς ὅμως τοῦ Björnson τὴν κατανόησιν δὲν τὴν δίδει διόλου πλήρη ἥ λογοτεχνική του παραγωγῆ, ἀν καὶ τόσον πλουσία: «Ἐξησα περισσότερον παρὰ ποῦ ἔκαμα ποιήματα», λέγει κάπου. Ὁ Björnson δὲν ὑπῆρξε μόνον λογοτέχνης, ὑπῆρξε καὶ πολιτικὸς — ἀνεπίσημος μέν, ἀλλὰ διαμέτρεος τῆς πατρίδος του. Αὐτὸς ἔξυπησε τὸ ἔθνικὸν φρόνημα τῆς φυλῆς του, μὲ κάθε τρόπον, ὅχι μόνον μὲ τὴν λογοτεχνίαν, μὲ διαλέξια, μὲ πολιτικὰς συζητήσεις, μὲ ταξιδία, μὲ τὴν προσωπικήν του ἀνάμειξιν εἰς δλα καὶ παντοῦ· καὶ οἱ στίχοι του, ποῦ ἀποτελοῦν τὸν ἔθνικὸν νορβεγικὸν ὑμνον:

Ja, vi els ker dette landet, ...
(Ναι, ἀγαποῦμε τὸν τόπον αὐτόν, ...)

ἔφαρμόζονται εἰς αὐτὸν καὶ ἔξοχίν: Ναι, ὁ Björnson ἀγαποῦσε τὸν τόπον αὐτόν. Τὸ 1905 — ἥ ἀπὸ τὴν σουηδικὴν ἐπικυριαρχίαν ἀπόσπασις καὶ ἔντελῶς ἐλευθέρα ἀποκατάστασις τῆς Νορβεγίας — εἶναι πολὺ περισσότερον ἰδιούτον τὸν ἔργον, ἀπὸ δὲ την φαίνεται. Ὁ Björnson ἥτο ἐκ φύσεως — καθὼς ὁραῖα λέγουν οἱ «Times» τοῦ Λονδίνου — ὁδηγὸς τοῦ πλήθους, δημαγωγὸς — μὲ τὴν καλὴν σημασίαν ὅμως τῆς λέξεως. Ἡγάπα τοὺς πολλούς, τὴν μᾶζαν, τὴν διλότητα

καὶ ἔκολακεύετο συγχρόνως ν' ἀγαπᾶται ἀπὸ αὐτήν, — ἀλλη ἀντίθεσις πρὸς τὸν ἐλεκτικόν, τὸν ἀριστοκρατικόν, τὸν ἀτομικιστὴν Ibsen, τὸν μὴ ἐνδιαφερόμενον διὰ τὸ πλῆθος, τὸν ἀγαπῶντα τὴν ἐσωτερικὴν ψυχικὴν ἵσων, τὸν κηρύσσοντα τὸν ἑπεράνθρωπον, ὅχι τὸν ὑλικὸν τοῦ Nietzsche, ἀλλὰ τὸν πνευματικόν, τὸν ψυχικόν... — Εἶναι δὲ φυσικόν, δσοι εύκολα ἐνθουσιάζονται οἱ ἴδιοι, νὰ ἐνθουσιάζουν καὶ τοὺς ἄλλους καὶ δσοι πιστεύουν εἰς τὸ καλόν, εἰς τὸ μέλλον τῆς ἀνθρωπότητος, δσοι εἶναι δπτιμισταί — καὶ ἔνας μεγάλος δπτιμιστής ἔως τὴν τελευταίαν τὸν πνοὴν ἥτον ὁ Björnson — νὰ κάμνουν εύκολα καὶ τοὺς ἄλλους νὰ πιστεύουν καὶ ποτὲ δπτιμούν πολλοὺς δπαδούς, διότι ἥ μᾶζα θέλει νὰ πιστεύῃ... Εἰς ἐπίμετρον εἶχε καὶ ἔξωτερωνς ἥ φύσις προοίσει τὸν Björnson μὲ ἀνάλογα χαρίσματα: ἀνάστημα ἐπιβάλλον καὶ ὑψηλόν, κινήσεις ζωηραί, δυνατή καὶ μελιφοικὴ φωνή... Ἀν ἔζη εἰς τὴν Ἄμερικήν, θὰ ἔξελεγετο διαρκῶς προεδρος τῆς δημοκρατίας· εἰς τὴν Νορβεγίαν ἥτον ὁ χωρὶς στέμμα βασιλεύεις, καθὼς γράφουν αἱ γερμανικοὶ ἔφημεροίς.

“Οχι διλιγότερον ταραχώδης, χειμαρρικὴ ἥτο καὶ ἥ ἔξωτερη του ζωή: πότε δημοσιογράφος, πότε διευθυντής θεάτρων, πότε ταξιδεύει εἰς τὴν Ρώμην, πότε κατοικεῖ εἰς τὴν Γαλλίαν, πότε κάμνει διαλέξεις εἰς τὴν Ἄμερικήν. Καὶ διὰ ν' ἀποδάνη ἀκόμη, ἔφυγε εἰς τὸ Παρίσι καὶ δύμως ἔγραψε τὸ ποίημα:

«Syng mig hjem,
Om I han,
Jeg vil dö.
I mit land...»

(«Φέρτε με μὲ τὸ τραγοῦδι σας πίσω, ἀν μποροῦτε θέλω νὰ πεδάνω στὴν πατρίδα μον...»). Δηλαδὴ ἔφυγε κυρίως διὰ νὰ μὴ ἀποδάνη, θέλει νὰ ζήσῃ, νὰ δράσῃ ἀκόμη, δ ἀκούραστος· ἀλλ' ὁ μεγαλύτερος τῆς πατρίδος του. Αὐτὸς ἔξυπησε τὸ ἔθνικὸν φρόνημα τῆς φυλῆς του, μὲ κάθε τρόπον, ὅχι μόνον μὲ τὴν λογοτεχνίαν, μὲ διαλέξια, μὲ πολιτικὰς συζητήσεις, μὲ ταξιδία, μὲ τὴν προσωπικήν του ἀνάμειξιν εἰς δλα καὶ παντοῦ· καὶ οἱ στίχοι του, ποῦ ἀποτελοῦν τὸν ἔθνικὸν νορβεγικὸν ὑμνον:

«Ἡ Νορβεγία γίνεται μὰ μικρότερη, μὰ φτωχὴ χώρα ἀπὸ τὴ στιγμή ποὺ μὲ τῆς φύσεως τοῦ τὸν ἀνεξάντλητο πλοῦτο μᾶς ἔφυγε... «γοράφει μία ἔφημερὶς τῆς Χριστιανίας. Ἀλλ' ἀν ἡ Δανία, κατὰ τὸν Andersen, εἶναι «αἰωνία φωλεὺ

» Aa den store befaler,
Väldig i alt han var!
I digte, i daad, i taler,
I alle de byrder for Norges skyld,
Som engaang hans skuldre bar ».

»Ω δ μεγάλος ἀρχηγός,
Ίσχυρός σε ὅλα ἥταν!
Σὲ ποιήματα, σε πράξεις, σε λόγους,
Σὲ ὅλα τὰ βάρη, ποὺ γιὰ χάρι τῆς Νορβεγίας
Ἐσήκωσε στοὺς ώμους του ». (Απὸ τὸ «Νεκρικὸ Τραγοῦδι» τοῦ Knut Hamsun).

κύρων», ή Νορβεγία είναι ίσως αιώνια φωλεά δετῶν...

(Εἰς τὸ ἐπόμενον τεῦχος: "Ἐν βλέμμα εἰς τὸ λογοτεχνικὸν ἔργον τοῦ Björnson).)

*Αθῆναι, 10 Μαΐου (27 Ἀπριλίου) 1910.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΧΑΤΖΙΔΑΚΗΣ

Η ΖΩΗ ΤΟΥ BJÖRNSON ΕΙΣ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑΣ (ΝΕΩΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ)

- 1832, 8 Δεκ. ἐγεννήθη ὁ Björnsterne Björnson εἰς τὸ πρεσβυτέριον (Prästegaard) Björgan εἰς τὸ Kbhvke τῆς ἐπαρχίας Österdalnen (Ἀνατολ. Νορβεγία).
- 1852, φοιτητής: 1853, ἥρχισε νὰ γράψῃ κριτικὰς διὰ βίβλια καὶ θέατρα εἰς τὰς ἑπτημερίδας.
- 1856, συντάκτης τῆς «Eikenograafmænens Aaiknæs 'Efghuegårdes» (Illustreret Folkeblad), ὅπου ἐδημοσίευσε—ἀνωνύμως—τὰ πρῶτά του διηγήματα.
- 1856, ἔγραψε τὸ «Metesk i den Mæknen» (Mellems Slagene).
- 1857, ἔξεδωκε τὴν «Synnøde Solbakken» (Synnøde Solbakken).
- 1857, διευθυντής τῆς «Evn. Skrifter» εἰς τὸ Mpéorckenev.
- 1858, ἔδοθη εἰς τὸ ίδιον θέατρον τὸ «Halte-Xoulnna» (Halte - Hulda).
- 1858, ἐνυφεύθη τὴν Καρολίναν Ράιμες.
- 1859, ἐγκαθίσταται εἰς τὴν Χριστιανίαν. Ἐδημοσίευσε τὸ περίφημον ποίημά του, «Nal, ågaloðue tón aðtón...» (Ja, vi elsker dette landet,...), ποῦ ἔγινε ὁ ἐθνικὸς ὕμνος τῆς Νορβεγίας.
- 1860-3, πρῶτον του ταξείδιον εἰς τὸ ἔξωτερον (Ρώμη, Παρίσι), με χορήγημα τοῦ Κράτους.
- 1863, λαμπάνει μικρὸν ἐτήσιον «ποιητικὸν χορήγημα» ἀπὸ τὸ κράτος.
- 1864, ἔξεδωκε τὴν «Maøian Stovnært ei tñr Skowtian».
- 1865, ἔγινε «διευθυντής τῆς σκηνοθεσίας» εἰς τὸ Θέατρον τῆς Χριστιανίας.
- 1867, παρηγήθη ἀπὸ τὴν θέσιν αὐτήν.
- 1868, ἔξεδωκε τὴν «Fiskerjenten» (Fiskerjenten).
- 1870, ἔξεδωκε τὰ «Pouymata καὶ Asmatra» (Digte og Sange), καὶ τὸ «Aorløst Gjelline» (Arnljot Gelline); διευθυντής τοῦ «Nordiske Teatret» τῆς Χριστιανίας.

N. X.

- 1871, ἥρχισε τὴν πρώτην τοῦ περιοδείαν διαλέξεων.
- 1872, ἔξεδωκε τὸ «Sjøkunod Gjøsalfar» (Sigurd Jorsalfar) καὶ τὸ τελευταῖόν του χωρικὸν διήγημα «Tø Traugodi tñr Nýfreg» (Brudeslaatten). Πρόστη λαϊκὴ ἐκδοσίς εἰς τὴν Κοπεγχάγην τὸν «Litteratur-tav» του.
- 1873, Δευτέρῳ του ταξείδιον εἰς τὴν Ιταλίαν.
- 1875, ἔξεδωκε τὸ «Synntakten» (Redaktören), 1875 ἐπέστρεψε εἰς τὴν Νορβεγίαν καὶ ἐγκατεστάθη εἰς τὴν Aulestad εἰς τὸ διαμέρισμα τοῦ Gausdal.
- 1877, ἔξεδωκε τὸν «Baulea» καὶ τὴν «Magnehilsm». 1879, ἔξεδωκε τὴν «Leorådarn», (Det ny System); «Tø Nesn Synstigma» καὶ τὸν «Pløiaasen Manoáran».
- 1880-1, περιοδεία διαλέξεων εἰς τὴν Ἀμερικήν.
- 1882, ἔξεδωκε τὸ διήγημα «Skónr» (Stórn) καὶ ἐώρασε τὴν ποιητικὴν 25ετηρίδα του εἰς τὸ Aulestad.
- 1882-7, διέμεινε εἰς τὸ Παρίσι.
- 1883, ἔξεδωκε τὸ «Eva gártu» (En Handske) καὶ τὸ πρῶτον μέρος τοῦ «Ypergáro tñr dñrámewor» (Over Evne).
- 1884, ἔξεδωκε τὸ «Sjømaiøfossen ñ polis καὶ ñ lumen» (Det flager i Byen og paa Havnen).
- 1885, ἔξεδωκε τὸ «Geograftia καὶ Egos» (Geografi og Kärlighed).
- 1887, ἥρχισε ἀπὸ τὴν Λανίαν τὴν μεγάλην του περιοδείαν διαλέξεων μὲ τὸ πολύκροτον θέμα «Moygåma ñ poligamia».
- 1889, ἔξεδωκε τὸ «Støn Thesøn tñr dñrómø» (Paa Guds Veje).
- 1892, » τὸ διήγημα «Tå gredia tñs mætæs» (Mors Händer).
- 1894, ἔξεδωκε τὰ «Næa diηgymata».
- 1895, ἔξεδωκε τὸ β' μέρος τοῦ «Ypergáro tñr dñrámewor» (Over Evne).
- 1898, ἔξεδωκε τὸ «Paiðos Láyke καὶ Tóra Páðumtegor».
- 1901, ἔξεδωκε τὸ «Laboremus».
- 1902, » τὸ «Sjø Storgrøbe» (Paa Storhove).
- 1903, ἔλαβε τὸ βραβεῖον Nômptel τῆς λογοτεχνίας.
- 1904, ἔξεδωκε τὸ «H chåda tñr phatðs» (Daglanet).
- 1906, » τὸ διήγημα «Mary».
- 1907, ἐώρτασε τὸ μεγάλον ἐκδοτικὸν κατάστημα τοῦ Γκílneratal εἰς τὴν Κοπεγχάγην τὴν 75ην ἐπέτειον τῆς γεννήσεως τοῦ Björnson μὲ ἐκδοσίν λαϊκήν τὸν Διηγημάτων τοῦ εἰς 65,000 ἀντίτυπα.
- 1909, ἔξεδωκε τὴν Κωμῳδίαν: «Naar den ny Vin blomstrer».
- 1909, 8 Νοεμβρ. ἀνεχώρησε διὰ τὸ Παρίσι, ὅπου καὶ ἀπέθανε τὴν 26 Ἀπριλίου 1910.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΦΡΑΓΙΔΟΠΟΙΙΑ

Σχεδίασμα Π. Ρούμπου

ΑΠΟ ΤΟ ΕΡΓΩΝ ΤΟΥ ΜΑΡΚ ΤΟΥΑΙΝ

Ο Μάρκ Τουαίν, ὁ περιώνυμος εὐθυμογράφος τῶν Ἀμερικανῶν, ποὺ ἀπέθανε τελευταῖς, ἐλέγετο μὲ τὸ ἀληθινόν του ὄνομα Σαμουὴλ Λάγχαρον - Κλέμενς. Εἶχε γεννηθῆ εἰς τὴν Αὐλεσταδ εἰς τὸ διαμέρισμα τοῦ Gausdal. Πρόστη λαϊκὴ ἐκδοσίς εἰς τὴν Κοπεγχάγην τὸν «Litteratur-tav» του.

1873, Δευτέρῳ του ταξείδιον εἰς τὴν Ιταλίαν.

1875, ἔξεδωκε τὸ «Synntakten» (Redaktören), 1875 ἐπέστρεψε εἰς τὴν Νορβεγίαν καὶ ἐγκατεστάθη εἰς τὴν Φλωρίδα κατὰ τὸ 1835. Ο βίος του ὑπῆρξε πολυτάραχος. Ἐκαμε τὸν τυπογράφον, τὸν χρυσοσθήραν, τὸν πιλότον, τὸν ἀρχισυντάκτην εἰς μίαν ἐφημερίδα τῆς Καλιφορνίας. Ἐκαμε πολλὰ ταξίδια, καὶ, κατὰ τὰ τελευταῖα 15 ἔτη, διαλέξεις εἰς πλεῖστα μέρη τῆς γῆς. Τὸ ἔργα του ἀποτελοῦν βιβλιοθήκην ὀλόκληρον. Μερικά του διηγήματα καὶ ἀποσπάσματα ἀπὸ τὴν αὐτοβιογραφίαν του ἔχουν δημοσιεύσει καὶ τὰ «Παναθήναια».

Τὸν χαρακτηρίζουν οἱ κριτικοὶ καὶ βιογράφοι του ὃς ἔνα ἀπὸ τους πρωτοτύπωντος Ἀμερικανούς, ὅχι μόνον συγγραφεῖς, ἀλλὰ καὶ ἀνθρώπους. Τὰ εὐθυμα δῆμος ἀστεῖα του, ποὺ κινοῦν εἰς διμηριούς γέλωτας τοὺς Ἀγγλοσέξωνας συμπατριώτας του, εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον τοπικά καὶ ἀκατάληπτα διὰ τοὺς Εὐρωπαίους ἀναγνώστας. Εἶναι ἀταίριαστα μὲ τὸ λατινικὸν πνεῦμα. Ἄλλον διερίσκονται μέσα εἰς αὐτὰ ἀπειροὶ ἔξαιρέσεις ποὺ ἔκαμαν ὅλον τὸν κόσμον νὰ σπασταρῷ ἀπὸ τὰ γέλοια. "Ἄσ αφήσωμεν τὸ γνωστότατον ἐκεῖνο διὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς Ἀμερικῆς, ὅπου ὁ Μάρκ Τουαίν διηγεῖται πῶς ὁ Χριστόφορος Κολόμβος ἐφθασεν εἰς τὴν ἀγνωστὸν ἥπειρον καὶ εἶδε παρατεταγμένους τοὺς ιθαγενεῖς εἰς τὸ ἀκρογιάλι.—Εἰσθε ὁ Κολόμβος; τὸν ἡρώτησεν δὲ ἀρχηγός των.—Ναι, καὶ σεῖς εἰσθε οἱ Ἀμερικανοί, δὲν εἰν' ἔτοι; ἀπήντησεν δὲ διαπλεύσας τὸν ὄκεανόν. Τότε δὲ ἀρχηγὸς τῶν Ἐρυθροδέμων ἐστράφη περίλιπος πρὸς τοὺς διμοφύλους του: — Περιττὸν νὰ κρυβώμαστε, κύριοι, μᾶς ἀνεκάλυψαν! . . .

Καὶ τὸ καταπληκτικὸν ἐκεῖνο, μὲ τὸ δόποιον, γράφων τὰς ἀναμνήσεις τῆς δημοσιογραφικῆς του ζωῆς, ἐσαύρισε τὴν κατάχρησιν τῶν συνεντεύξεων. "Ἐνας νεαρὸς ορεπόρτεο ἐφωτᾶ ἔνα ἐπίσημον, δὲ δόποιος ἀφοῦ τοῦ ἀρδομιάζει μὲ σοβαρώτατον ὑφος τὰ περιεργότερα τῶν πραγμάτων τοῦ λέγει εἰς τὸ τέλος ὅτι, τὸ κάτω - κάτω τῆς γραφῆς, δὲν δύναται νὰ βεβαιώσῃ τὸν φερότερο διὰ εἰναι αὐτὸς δὲ ἕιδος ποὺ τοῦ ἔδωκε τὴν συνέντευξιν:

— Ο ἀδελφός μου καὶ ἔγω, ἡμεθα δίδυμον μᾶς ἔκαναν λουτρὸν μέσα στὸ ἕιδο μπάνιο. Μιὰ μέρα, ἔνας ἀπὸ τους δύο μας πνίγηκε καὶ δὲν καταπλήξη μὲ τὸν θαυμάσιον βάτραχον. "Ἐνας δῆμος ἀστεῖος φίλος του ἵεροκορψίων ἐπόρθασε νὰ παραγεμίσῃ τὴν κοιλίαν τοῦ βάτραχου μὲ σκάψια, καὶ δὲ μάτης βάτραχος, ἀπὸ τὸ βάρος, δὲν εἰμι πορούσε οὔτε νὰ κινηθῇ. Οὕτω ἀπεδείκνυεν δὲ Τουαίν τὴν ἡπτανήσιαν εἰνεξάπτου φαντασίας

θύση νὰ ἔξαριθμωθῇ ποῖος ἀπὸ τους δύο ἦτο δινιγμένος!

Καὶ ἡ περίφημη ἐκείνη σάτυρά του μὲ τὸ ὀδοιόγιο ποὺ ἀρχισε νὰ χαλᾶ καὶ τοῦ τὸ ἀποχάλασαν οἱ ὀδοιογάδες, εἰς τρόπον ὥστε, ἐνῷ ἡ ἀρχικὴ τιμὴ του ἦτο διαισθία δολλάρια, νὰ φθάσῃ μὲ τὰς ἐπιδιορθώσεις νὰ στοιχίζῃ τρεῖς χιλιάδες! Τὸ ἐπῆγεν ἐπὶ τέλους εἰς ἔνα, δὲ δόποιος τὸ ἔξεβιδωσε καὶ τὸ τὸ ἔξηταζεν, ἐνῷ ὁ Μάρκ Τουαίν ἔξήταζε τὴν φυσιογνωμίαν τοῦ ὀδοιογᾶ.

«Ἄϊφνης, γράφει, τὸν ἀνεγνώρισα. Ἡτο παλαιὰ γνωριμία, ἔνας ἀπὸ τους ἀθλίους ποὺ τὸ εἶχα ξαναπάει, ξανώτερος νὰ ξανακαρφώσῃ μίαν ἔκαρφωμένην ἀτμομηχανήν, παρὰ νὰ διορθώσῃ ὀδοιολόγιο. Ὁ πακούργος ἐπειδεώρησε δόλον τὸν μηχανισμὸν μὲ μεγάλην προσοχήν, δπως οἱ ἄλλοι, καὶ ἔξεφερε τὴν ἐτυμηγορίαν του μὲ τὴν ἰδίαν αὐτοπεποίθησιν:

— Κάνει παραπολὺ ἀτμό, ἐπρεπε νὰ φέρετε ἀνοικτήν τὴν ἀσφαλιστικήν βαλβίδα.

«Ἄντι λι απαντήσεως τοῦ κατάφερα μιὰ τρομερὴ γροθιά στὸ κεφάλι. Ἀπέθανε ἀπὸ τὸ λατινικὸν πνεῦμα. Ἄλλον διερίσκονται μέσα εἰς αὐτὰ ἀπειροὶ ἔξαιρέσεις ποὺ ἔκαμαν ὅλον τὸν κόσμον νὰ σπασταρῷ ἀπὸ τὰ γέλοια. "Ο μακαρίτης δὲν είσις μου Γουλιέλμος (Θεόδος σχωρέστον) συνειθίζει νὰ λέγῃ πῶς τὸ καλὸ δίλογο εἶναι καὶ διὰ τὸ δίλογο ἔως τὴν ἡμέραν ποὺ θάφηνιάσῃ διὰ πρώτην φοράν, καὶ εἶχε διαφέρει τὸν διαφόρον τὸν κόσμον ποὺ δέξαται δικά μου...»

«Ο μακαρίτης δὲν είσις μου Γουλιέλμος (Θεόδος σχωρέστον) συνειθίζει νὰ λέγῃ πῶς τὸ καλὸ δίλογο εἶναι καὶ διὰ τὸ δίλογο ἔως τὴν ἡμέραν ποὺ θάφηνιάσῃ διὰ πρώτην φοράν, καὶ εἶχε διαφέρει τὸν διαφόρον τὸν κόσμον ποὺ δέξαται δικά μου. . .

Δὲν ἐφείδετο κανένα καὶ τίποτε ἡ καυστική του εἰρωνεία: δὲν ἐσυγκινεῖτο δὲ Τουαίν, δὲν εἴχε ενιαστηθείαν, οὐδὲ ἔπλαττεν δηνειρα ιδανιστικὰ ἡ φαντασία του. Ἐσαύρισε μάλιστα χωρὶς οἰκτιρμὸν τὰ γοητευτικὰ δινειροφαντάσματα τῶν ἀνθρώπων εἰς ἔνα ἀπὸ τὰ διασημότερα διηγήματα του, τὸν Πηδῶντα Βάτραχον. "Ο βάτραχος αὐτὸς εἶναι ἔξημερωμένος τὸν ἐγύμιασεν δὲ μύριος του νὰ κάμην ἐκτάπτουν ὑψούς καὶ μήκους ἀλμάτα, καὶ θέλει νὰ δεῖξῃ τὰ θαυμάσια προτερήματα τοῦ ζώου εἰς ἔνα ένον, — νὰ τὸν καταπλήξῃ μὲ τὸν θαυμάσιον βάτραχον. "Ἐνας δῆμος ἀστεῖος φίλος του ἵεροκορψίων ἐπόρθασε νὰ παραγεμίσῃ τὴν κοιλίαν τοῦ βάτραχου μὲ σκάψια, καὶ δὲ μάτης βάτραχος, ἀπὸ τὸ βάρος, δὲν εἰμι πορούσε οὔτε νὰ κινηθῇ. Οὕτω ἀπεδείκνυεν δὲ Τουαίν τὴν ἡπτανήσιαν εἰνεξάπτου φαντασίας

MARK TOUAIN

ἀπέναντι τῶν ἐμποδίων τῆς πραγματικότητος.
* Ήτο δὲ ἀσπονδος ἔχθρος πάσης χιμάιρας.

Ἐγελούσεν δῆμος ἐνίστηε ἀπέλων καὶ μόνον διὰ νὰ γελᾶ. Παραδέιγμα ἡ ἀφήγησις τῆς ἐπισκέψεως του εἰς τὸ γερμανικὸν πανεπιστήμιον τῆς Ἀϊδελβέρογης, δποι περιγράφει τὸν φοιτητὴν ποὺ δὲν ἔκατόρθωσε ποτὲ νὰ φοιτήσῃ! Ἐγλέντησε τόσο πολὺ τὴν βραδυά τῆς ἔγγραφῆς του, ὥστε, μετὰ βραχεῖαν ἀλλ ἀντηράν συνέντευξίν του μὲ τὸν πρύτανιν, δστις τοῦ ἀπέδειξεν ἀκαδημαϊκῶς δτι ἡ δημοσία τάξις «ἔσχε τὴν τιμὴν» νὰ διαταραχῇ ἀπὸ αὐτόν, ἔκάλησε τρεῖς μῆνας εἰς τὴν φυλακήν. Τὴν ἀποφυλάκισίν του ἔώρτασε μὲ συμπόσιον: ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἀπέληξε εἰς νέαν παραβάσιν τῶν ἀστυνομικῶν διατάξεων, ἐπομένως εἰς ἄλλους τρεῖς μῆνας φυλακήν. «Οταν, ἔξηλθε ἐλεύθερος, ἔκαμε τέτοια πηδήματα διὰ νὰ ξεμούδιασῃ, ὥστε ἔπεσε κ' ἔσπασε τὸ πόδι του. Ἐχρειάσθη ἄλλους τρεῖς μῆνας νὰ καθήσῃ εἰς τὸ νοσοκομεῖον διὰ νὰ θεραπευθῇ. Ἡλθαν ἐν τῷ μεταξὺ αἱ διακοπαί, ἀλλὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος, καὶ τὰ παρακάτω, τοὺς συνέβησαν ἀνάλογα δυστυχήματα, καὶ ἔφθασεν ἔτσι δ φοιτητὴς εἰς βαθὺ γῆρας, δίχως νὰ κατορθώσῃ νάκονύῃ οὔτε ἔνα μάθημα.

* * *

Αλλὰ καὶ ἡ νεωτέρα Ελλάς δὲν ἔγλυτωσεν
ἀπὸ τὰ σατυρικά του βέλη. Εἰς ἐν ἀπὸ τὰ πα-
λαιότερα βιβλία του, τὸ «Οδοιπορικὸν τῶν
Γιαγγίηδων Χατζῆδων», διηγέται πᾶς ἐπεσκέ-
ψθη κατὰ τὰ 1867, διὰ μίαν καὶ μόνην νύκτα
τὴν Ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν, ἀφοῦ παρεβίάσε-
λαθρα τὴν κάθαρσιν εἰς τὸν Πειραιᾶ, μὲ τρεῖς
ἄλλους συντρόφους του· πᾶς ἐπῆραν πεζοὶ τὸν
δρόμον, καταδιωκόμενοι, ὅχι ἀπὸ τὴν ἀστυνο-
μίαν, ἀλλ᾽ ἀπὸ μυριάδας σκυλιά τοῦ Πειραιῶς,
πᾶς ἔκλεβαν καθ᾽ ὅδὸν σταφύλια, πᾶς παρε-
βίασαν, διαφθείραντες μὲ χοήματα τοὺς φρον-
ούς, τὴν εἰσοδον τῶν Προτυλαίων, πᾶς ἔθαυ-
μασαν τοὺς ἔρειπωμένους ἀρχαίους ναοὺς καὶ
τὴν κοιμωμένην πόλιν, ἀπὸ ψηλά. «Υπὲρ τὰς
κεωαλάς μας οἱ μεναλοποετεῖς κίονες μῆτεροι

καταπινάς μας οι μακρινούσεις πόλεις, οι οποίες
μ' ὅδηγουν την εργασίαν — ὑπό τούς πόδας
μας ἢ ὅπειρον μέντη πόλις — εἰς τὴν μακρυνήν
ἀπόστασιν ἢ ἀσύνορο ὥαλασσα—δὲν ὑπάρχει εἰς

ὅλην τὴν οἰκουμένην ἄλλη εἰκὼν ἔστω καὶ κατὰ τὸ ἥμισυ τόσον ὠραία!»

Κ' ἔξακολουθεῖ : — « Καθὼς ἐστράφημεν κ' ἐπροχωρήσαμεν διὰ μέσου τοῦ ναοῦ, ἐπόθησα, ἐκεῖνοι οἱ ἔνδοξοι ἄνδρες ποὺ εἶχαν καθῆσει ἐκεῖ εἰς περασμένους καιρούς, νὰ ἥρχοντο πάλιν καὶ νὰ ἐμφανισθοῦν εἰς τὰ περίεργα βλέμματά μας — δ. Πλάτων, δ. Ἀριστοτέλης, δ. Δημιούργης, δ. Σωκράτης, δ. Φωκίων, δ. Πινθαγόρας, δ. Εὐ-
κλείδης, δ. Πίνδαρος, δ. Ξενοφῶν, δ. Ἡρόδοτος,
δ. Πραξιτέλης, δ. Φειδίας, δ. Ζεῦξις δ. ζωγράφος.
Τί ἀστερισμὸς ἐνδόξων ὀνομάτων! » Άλλα περισ-
στερον ἀπ' ὅλους ἐπόθησα τοῦτο : δ. γέρο-
Διογένης, δ. ψάχνων τόσον ὑπομονῆτικά μὲ τὸ
φανάρι του, δ. ἐρευνῶν μὲ τόσον ζῆλον διὰ νὰ
εὑρῇ ἔνα καὶ μόνον τίμιον ἀνθρωπον εἰς ὅλον
τὸν κόσμον, νὰ ἡμποροῦσε νὰ πάρῃ τὴ βόλτα
του ἐκεῖ ποντὰ καὶ νὰ σκουντουφλήσῃ στὴ συν-
τροφιά μας. Δὲν εἶναι, ίσως, δρόθὸν νὰ τὸ εἴπω,
ὑπονήθετο δικαίως δτι θὰ ἔσβυνε τὸ φανάρι του. »

Καὶ ἀργότερα, κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν τῆς συντροφιᾶς, διὰ νυκτὸς πάλιν καὶ μὲ πεζόποροισαν, εἰς τὸν Πειραιᾶ, μὲ νέας ἀποτείρας νὰ κλέψουν σταφύλια ἀπὸ τάμπελια, τὸν ἐκτλήσσει τὸ πλῆθος τῶν ὄγροφυλάκων καὶ τὸν κάμνει νὰ κάμη δηκτικὰς παρατηρήσεις.

«Κάθε χωράφι, εἰς δλον τὸν μακόδν δօδμον,
ἔφρουσετο καὶ ἀπὸ ἔνα ἔνοπλον σκοπόν μερι-
κοὶ ἀπὸ τοὺς φρουροὺς ἔκοιμῶντο, ἥσαν διμως
ἔτοιμοι νὰ στραθοῦν. Αὐτὸ δεικνύει τί εἶδονς
τόπος εἶναι ἡ σύγχρονος Ἀττικὴ — κοινωνία
ὑπόπτων χαρακτήρων. Ἐκεῖνοι οἱ ὀνθρωποι
δὲν ἔμεναν ἐκεῖ διὰ νὰ φυλάττουν τὰς Ἰδιοκτη-
σίας των ἀπὸ τοὺς ἔνοντας, ἀλλὰ δ ἔνας ἀπὸ τὸν
ἄλλον· διότι ἔνοι σπανίως ἐπισκέπτονται τὰς
Ἀθήνας καὶ τὸν Πειραιᾶ, καὶ δταν πηγαίνουν
ἐκεῖ, πηγαίνουν μὲ τὸ φῶς τῆς ήμέρας, καὶ
ἥμπιοροῦν νάγοράσσουν δσα θέλοντι σταφύλια
μὲ τὸ τίπτοτε. Οἱ σημερινοὶ κάτοικοι εἶναι διά-
σημοι καταπατηταὶ καὶ παραποτηταὶ, ἀν ἡ κακο-
γλωσσιὰ λέγει τὴν ἀλήθεια γι' αὐτούς, καὶ ἔγω
ποιηθύμως πιστεύω πάσι λένει.»

Αὐτοὶ ήτοι ἡ παλαιὰ γνωστικά τοῦ Μάρκου Τουαίν μὲ τοὺς Ἀθηναίους τοῦ 67, — μαζῷ γνωστικά, ἀφοῦ ἔγεινε μάλιστα γύντα.

ΤΕΟΛΟΓΙΚΑ

ΣΤΑΥΡΟΣ ΠΡΑΞΙΑΣ

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΓΟ

Θάνατος ἀνεμώνης

Οἱ ἀνθρωποι ἔχουν δίκαιαν νάφοιοῦνται τὸν θάνατον τοῦ κόσμου πρὶν κλείσῃ τὰ μάτια του, τὸ νάντικυρντεῖς μίαν στιγμὴν ἀγνώσιας την ἀβεβαιότητα καὶ τὸ χάος ἀποχωρίζομένος μίαν βεβαιάν καὶ ὅπωδεσποτε θελητικήν αὐτοτήτα, χάριν μιᾶς προβληματικῆς αἰωνιότητος, εἶναι ἡδη ἀρκετά δυσάρεστα πράγματα. Ἀλλά δὲν είναι μόνον αὐτά. Τὸ κρανίον τῆς παραδόσεως, τὸ δοποῖον ἔφερε τὴν ἐπιγραφήν : «Τί ἐπέρασα τὸ ξέρω; Τί μοῦ μελλεται νά περάσω ἀσώμα, δὲν τὸ ξέρω» ἔκαμε δύσος τὸ ἔβλεπαν νά ξεκαρδίζωνται ἀπὸ τὸ γέλια. Τί εἰμποροῦσε τάχα νά περάσῃ ἀκόμη μία γυμνή καὶ ἔλευσην νεκροκεφαλή; «Ηλθεν δύμας ἡ γοργά, τὴν ἔφριψεν εἰς τὰ κάρδοινα, καὶ ἡ ἀνησυχία τῆς νεκροκεφαλῆς ἐδικαιώθη. Μὲ τὸν θάνατον δὲν τελειόνου πάντοτε τὰ βάσανα τοῦ ἀνθρώπου. Οἱ ἀπλοῖοι ἀνθρώποι τὸ γνωρίζουν καὶ τὸν φοβοῦνται. Εκεῖνοι ποὺ τὸ περιφρονῶν καὶ τινάζουν τὰ μυνάλα των εἰς τὸν ἀέρον ἡ παραδόσιον τὴν ψυχήν των εἰς τὰ κύματα, πληρόνου ἀκριβὰ τὴν ἀπρονοησίαν καὶ τὴν μεγαλαυχίαν των. Καὶ ἔχομεν πρόσφατον καὶ θλιβερὸν παραδειγμα τὸ δυστυχισμένον αὐτὸν Γιαννόπολιον, δ ὅποιος ἔχαθη στεφανωμένος μὲ ἀνθη, ὅπως λέγει ἡ παραδοσίς, εἰ τὰ ίεσά νεοι τῆς Σαλαμίνος.

Ἐθρήνησα τὴν μοῖραν του πρὸ δὲ λίγων ἡμερῶν ἐλεεινολόγησα τὰ τέκνα τῶν γυναικῶν, ποὺ δὲν εἰμποροῦν νάποθάνουν τὸν εἰρηνικὸν θάνατον τῆς ἀνεμώνης ἀκόμη καὶ ὅταν τὸν ἔξαγοράζουν μὲν κάθε θυσίαν, καὶ ἐσιωπήσαντα μὰ τὴν ἐλπίδα ὅτι ἡ αὐθάδης ζωὴ δὲν θέλει δοκίμαζε νὰ ἐκδικηθῇ περισσότερον τὸν ἀνθρώπου ποὺ τόσον ὑπερήφανα τὴν ἐπειρωτρόνησε. Ἡ περιφρονηθεῖσα ὄμως ζωὴ ἐφάνη ἀμείλικτος. Καὶ ὃ ἀνθρώπος δὲν διατηρεῖται στοιχεῖος τούτης τῆς φύσης, διὰ τὸν κόσμον, διὰ νάποθύγησης τὴν εἰδωνειαν ἐνὸς τάφου καὶ τὴν ματαιότητα ἐνὸς ἐπιγράμματος εἰς τὸ μάρμαρόν του, ἔπανθεν ὅσα δεν ἔπιαθαν δόλοι μαζῆ οἱ φεύγοντες ἀπὸ τὸν κόσμον ἐπομπῇ καὶ παραστάξει. Καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι ἀν εἰμποροῦν νὰ μετανοήσῃ ἀκόμη ἔκει ὅπου εὐδίσκεται, θὰ μετανοῇ πικρὰ διότι δὲν ἔμεινε νὰ στραγγίσῃ ὅλον τὸ ποτήριον τῆς ζωῆς εἰς τὸν μάταιον αὐτὸν κόσμου, ἀντὶ νὰ τὸ ἀδειάσῃ μὲ τὰ ἴδια τον χέρια μέσα εἰς τηνούδη τῆς Σαλαμίνης.

Χιλιάκις είναι προτιμότερον νά λάβης κακήν ἐπί γοσφήν εἰς τὸν τάφον σου, ἔλεγεν δὲ Σαιξειο, παρόντας ἡμέπεισης εἰς τὰς γλώσσας τῶν ήθωποιῶν. Ἡ κακολογία δύμως τῶν τελευταίων, τὴν διοίσαν κατέστησε παροιμιώδη τὸ σαιξειοικὸν ἀπόφθεγμα, εἶναι ἀλθωτέρον ἀπὸ μολόχων, ἐμπόρος εἰς τὴν εὐφημίαν τῶν ἐπικηδείων μνητῆν. Καὶ ἀλλοίουν εἰς ἔκεντον ποτὺν προκαλέσῃ, ἀποθνήσκων δόλιγον διαφροτεικά ἀπὸ τὸν τρόπον, μὲν τὸν διοίσον ἀποθνήσκουν οἱ κουνοῦντις φρωτοί! Θά δέ τοι προτιμότερον δι' αὐτῶν ν' ἀποθάνεις ἀπὸ εὐλογίαν, χολέραν, βισυβινούκον λοιμὸν δὲ γεροντικὴν ἔξαντλησιν, παρὰ νά ἔξαγοράσῃ ἔνα ποιητικὸ θάνατον, μὲ τὸν διαπόμπευσιν, τόσην ἀντιλογίαν καὶ τόσους ἀλληλοσταραγμούς γύρω ἀπὸ τὸν νεκρόν του

τόσον θρόνυβον. Καὶ ἀν πρόκειται νὰ σώσῃ κάνεις εἰς τὸ μέλλον καὶ ἔνα μόνον θνητόν, μελετῶντα παρόμοιον τέλος, ἀπὸ τὴν τύχην τοῦ ταλαιπώρου νεκροῦ τῆς Σαλαμίνος, πᾶσα ἀνευλάβεια είναι συγχωρημένη.

Αλλ' άς ἀφίσω νὰ διμιλήσῃ ἡ πρόσφατος ἰστορία, μὲ τὴν ξηράν της συντομίαν. Ο ἄνθρωπος ποὺ ἀπέφασε νάποθανά, ὅπως ἀποθνήσκουν αἱ ἀνέμωναι, ἔξαφανίζεται μίαν ήμέραν. Κάμνει ὅμως τὸ λάθος, ὅπως ἡ τελευταία προδοθεῖται μοδιστρούλα, νάριση ἐπιστολάς, λάθος ποὺ δὲν θὰ διεποστέ ποτὲ μία ἀνέμωνη. Καὶ ἐνῷ θέλει νάποχαιρετίσῃ τὴν νεότητα καὶ τὴν δρόσον τῆς ζωῆς, δὲν ἀπενθύνει τὸ ίντατον χαίρει πρὸς μίαν παρθένον ἡ ἔνα ξηρήβον, ἀλλὰ πρὸς τὸν σεβαστούς μου φίλους κ. κ. Δημ. Καμπούθογλουν, Μπάκιτην. Ἄννινον καὶ δὲν εἰξένω ποιὸν ἄλλον σεβαστὸν κύριον. Δεύτερον ἀμάρτημα, ἀσυγχώρητον δ' ἔνα ψωμαποτήθη. Καὶ παρακαλεῖ νὰ μῇ γινη̄ καμία ἀνθρωποειδῆς ἑκδήλωσις γύρω δὲ τὸν ἔξαφάνιστον του. Τὴν ἐπαύριον προσήνη ἐφημερίς δημοσιεύει μακρῶν συνέντευξιν καὶ τὴν ίδιαν ἐπιστολήν, τὴν ἀπαγορεύουσαν τάς ἀνθρωποειδεῖς ἑκδηλώσεις. Ολαὶ αἱ ἀνέμωναι τῶν ἀγρῶν κοκκινίζουν διπλασίας ἀπὸ ἀγανάκτησιν. Αλλ' αἱ ἀνθρωποειδεῖς ἑκδηλώσεις πάσιν πλέον τὸν κατήφορον. Ο κ. Μελέας ὅμιλει εἰς τοιες πυκνοτυπωμένας στήλας διὰ τὸν ἀνθρώπον καὶ τὸ ξύγονον του καὶ τὰ εὐήσκει ἀδμονικάτατα. Ή ἀστοάφτερη καὶ δυνατὴ σάλπιγξ τῆς «Ἀκροπόλεως» ἀκούεται ἀμέσως, ώς σάλπιγξ Δευτέρων Παρουσίας, σαλπίζουσα τὸν συναγερμὸν ὅλων, τῶν μεγάλων νεκρῶν γύρω ἀπὸ τὸν Αθηναϊόν ἀδελφόν των, τὸν ὑπατον τῶν Ἑλλήνων, ἀμέσως μετὰ τους κλασικοὺς καὶ ἀμέσως πρὸ τῶν Ἀλεξανδρινῶν, τὸν δυνατῶτερον ἀπὸ τὸν Κάρλαυλ, τὸν αἰσθητικῶτερον ἀπὸ τὸν Ράσκιν, τὸν δηκτικώτερον ὅπλο τὸν Γιουβενάλην, τὸν... Ονταὶ εἰς τὸν χαμάληδες λογίους, οἱ ὅποιοι δὲν τὸν ἀνεγνώρισαν! Αλλὰ ποῖοι είναι αὐτοὶ οἱ λόγιοι οι ποτόν, τοὺς ὅποιονς ὑπαίνισσεται ἡ τρομερὰ σάλπιγξ; Ο κ. Σενόπουλος στεψέδει ἀμέσως νὰ διαμαρτυρηθῇ. Ἐπιμαρτύρεται θεόνες καὶ δαμίονας, ὅτι ὑπῆρξεν ἀπὸ τὸν πρώτους ποὺ ἀνεγνώσαν τὸ δαιμόνιον τοῦ μεταστάτους καὶ ἀνακηρύττει αὐτὸν δριστικῶς πλέον, ώς τὸν μέγιστον τῶν Ἑλλήνων πεζογόραφων. Κάνεις ὅμως δὲν κειροκροτεῖ. Αἱ «Αθῆναι» ὑπενθυμίζουν τὸν ταραμάν τῶν ἀγύνων πήμετον καὶ τὴν θεωρίαν τοῦ Σαφαρέν. Η «Ἀκροπόλεις» πρέπει συναντήσαντα πλέον τὸν ιερούν κοινωνίαν.

«Ἀλυδολοῦς» ζητεῖ οὐγγανῶμιντοι τοὺς μὲν κριτικούς,
μέγαν δραματικὸν καὶ μέγαν διηγματογόφαρον.» Αἱ
«Αθῆναι» δευτερολογοῦν εἰς τὸν ἴδιον τὸν καὶ ἡ
«Ἐστία» σημειώνει μὲν ἐλαφρὸν εἰδωνείαν τὴν νέαν
μεγαλοποίησιν. «Η» «Ἀκρόπολις», βιαζομένη νὰ τελειώσῃ
μὲ τὴν ἐνόχλησιν αὐτήν, κάμνει τὴν δήλωσιν ὅτι δὲν
ἐδιάβασε τὸν κ. Εενόπουλον καὶ ὅτι τὸ μεγαλεῖτον του
τῆς τὸ ἐφρεδεν ἡ φήμη. Εν τῷ μεταξύ δὲ κ. Βλάχος
νίος, μὲ δόκετὸν *hors sens* διαμαρτύρεται διὰ τὰ ἀστεῖα
τῆς ἀποθεώσεως. Αἱ ἐφημερίδες ἐν τούτοις εἰς τὴν
γραμμήν κάμινουν ἀκόμη μερικάς δειλίας ἀποτείρας
ἀναγνωσματοποίησεως καὶ πρὸς στιγμὴν φαίνεται ὅτι
δόρυθυς κοπάει. Ίδον τὸν ὄχημα μία νέα βόμβα ἐκρή-
γνυνται ἐπάνω ἀπὸ τὰς ἀνθρωποειδεῖς ἐκδηλώσεις. «Ο.
κ. Ἀναστασόπουλος δὲ Ἀθηνάνιος φθάνει εἰς τὸ πε-
δίον τῆς μιάχης, κραδαίνων τὸ δόρυ του : «Ἐντροπή,
κύροις Γαβριηλίδη! Τί συνέβη; Ο. κ. Γαβριηλίδης
ἔτολμης σε νὰ τὸν παραβάλῃ μὲν τὸν Γιαννόπουλον καὶ
δὲν ἔννοει νὰ τοῦ τὸ συγχωνῆσῃ. Είμπορει νὰ παρα-
βάλῃ δόσον μέλει μὲ τὸν Κάρολαν, τὸν Ράσκιν, τὸν

έμβαλωσιν εἰς οὐδενὸς τὸν νοῦν τὴν σκέψιν ὅτι αὐτὰ εἶναι τῆς περισικῆς ἐποχῆς. Αἱ γλωσσικαὶ ἐπιδράσεις, παρατητεῖ, δὲν εἶναι παροδικαίαι, ἀλλ᾽ ὅταν ἔνεσι στοιχεῖα ἄποτα παρεισφρόγνωσιν εἰς ἐν ἰδίωμα παραμένουσι καὶ ἀρά ὡς ἐξέλιπον αἱ περιστάσεις αἵτινες παρεστένασαν ἡ εὐνόησαν τὴν εἰσιθολήν. Εἰς τὸ ἐλεύθερον βασιλειον τῆς Ἑλλάδος ἐγράψησαν πολλαὶ τουρκικαὶ λέξεις μετά τοῦ 1821, θά προκύπτει δὲ σαδρώνιον γέλωτα ὁ φιλόλογος τοῦ μελλόντος δότις ἀναλύων κείμενον τῶν ἡμερῶν μας περιέχον τοιάντας λέξεις ἥθελες συμπεφάνητε αὐτοῦ καὶ μόνου ὅτι αἱ Ἀθῆναι κατά τὸν εἰκοστὸν αἰῶνα ἐστέναζον ὑπὸ τὸν ὁθωμανικὸν ξυγόν.

”Ολα τὰ ἀραμαῖικα κείμενα τὰ ὑπὸ τοῦ Βελέλη καταγελλόμενα ὡς πλαστογραφίαι διατελοῦσιν εἰς στενωτάτην σχέσιν με τοὺς βλακασιανοὺς πατύρους, ὅμοιογειδὲ ἀντὸς οὗτος δὲ Κερκυραῖος φιλόλογος ὅτι, ἐὰν τὰ ἔγγραφα τῆς Ἀσουνάν δὲν ἔχοντολογοῦντο διὰ τῶν ὀνομάτων τῶν Περσῶν βασιλέων, ἐκ πρώτης ὅψεως ἥθελεν οἵσι ὅλλοι τὰ θεωρήσῃ γνήσια κατατάσσων αὐτὰ εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν βλακασιανῶν πατύρων, τὸν πέμπτον δῆλο, μετά Χριστὸν αἰώνια. Τόσον μεγάλη εἶναι ἡ ὁμοιότης τῶν μὲν πρὸς τοὺς δέ.

Οσαι πλαστογραφίαι αυτού του είδους ἔγένοντο ἀπό τοῦ 1898 — δι Renan είχεν ἀποθύην πρὸ πολλοῦ — ἔχουσι βάσιν τὴν ἔωλον ἐμμηνείαν ήτις τὸ 1878 ἐδόθη εἰς τοὺς βλακαστανούς, καὶ ὡς Βεέλλους ἀπέδειξεν ὅτι οἱ κερδοσκόποι οὔτινες είχον πάθη σκληράς τινας ἀπογοητεύσεις — μία τούτων ὄθησεν εἰς αὐτοκτονίαν τὸν ἀρχιγόνον τῶν — ἐνεκα τοῦ Clermont-Ganneau, ἐσκέφθησαν εἰς πᾶσαν περαιτέρω αὐτῶν ἐργασίαν γὰ παράγωσιν ἀντικείμενα δυνάμεινα νὰ καλαπεύσωσι τὴν φιλοτιμίαν του, καὶ πρόγυματι διοικις αὐτὸς ἔξερφερεν εἰκασίαν τινὰ ἀμφισθήτουμενήν ὑπὸ τῶν φιλολόγων ἐκεῖνοι ἔφερον εἰς φῶς ἔνα πάτυρον ἢ μίαν ἐνεπίγραφον πλάκα παρουσιάζουσαν τὴν λέξιν ἢ τὴν φράσιν κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Clermont-Ganneau ἀποδοθεῖσαν εἰς αὐτὰς ἔννοιαν, μέχρις οὗ ἡ οὕτω παιχθεῖσα Ἰλαροτραγῳδία περιεποίησεν εἰς αὐτὸν ὑπόληψιν ἀλανθάστου καὶ πάσα τον γνώμην ἔθεωρήθη δόγμα πίστεως καὶ ἀνωτέρα συζητήσεως.

Ο Βελέλης αἱρεῖ τὴν φωνήν του ἐναντίον τῆς τεραστίως ὑπερβολικῆς βαρύτητος ἡ ὥποια ἀπονέμεται εἰς τὰς εἰκασίας, καὶ ἐφιστᾶ τὴν προσοχὴν τῶν ἐπιστημόνων ἐπὶ τοῦ κινδύνου δὸν διατρέχουσι στρεφεδεῖνοι ἐντὸς τοιούτου φαινούν κάκλου. Ἐν μέσοπον παραδίδεινα δὲν δικαιολογεῖ ἄλλο παρόμοιον, καὶ δταν μία εἰκασία ἐκφέρεται, ἀνάγκη νὰ περιμένων μέχρις ὅτι ἄλλο τι παρέχον ἀσφαλή ἔχεγγυα γεγονότος διαντιτροφοῦ τοῦ ἐλθυντὰ τὴν ὑπόστητησθαι καὶ τὴν ἀνάβασιθ σε εἰς τὸ ἐπίπεδον τῶν βεβίων καὶ ἀξιοπίστων γνώσεων. Ἀντὶ τούτου «οἱ μεγάλαι καὶ μικραὶ κεφαλαὶ» τοῦ κ. Krauss εἰργάσθησαν περὶ τοὺς παπύρους κτίζουσαι ἀδιαλείπτως καὶ ὀλληλοδιαδόχως ἐπὶ εἰκασίων λαμβάνουσαι — τρόπον τινὰ παραγγέλλουσαι — δόσιμις παριστατο ἀνάγκη, νέα νήσικα ἀπὸ τὰ ἐργοστάσια τῶν πλαισιογράφων.

Ο πάτιρος του Στρασβούργου, δοσίς «έξηλθε πολὺ οικτρῶς» ἐκ τοῦ ἐλέγχου τοῦ Βελέλη, ἔθεσεν εἰς ἐνέργειαν ὅλα τὰ λεξικά τῶν σημιτικῶν καὶ ἄλλων γλωσσῶν, τὸ δὲ ἀποτέλεσμα τούσαν κόπων εἶγαν χάρος. Ο Euting ἀφ' οὗ ἐκράτησε τέσσαρα ὅλα ἔτη εἰς τὸ απονδαστήριόν του τὸ ἔξεδωκεν ἄκων καὶ ἐκφράζων τὴν ἐλπίδα

διτὶ «έκοσιν δρφαλαιοὶ ἵσως θὰ ἴδωσι κάλλιον τῶν
ἰδικῶν του δύο» καὶ διτὶ πολλὰ τὰ ὄποια εἰς αὐτὸν
ἔμειναν σκοτεινά. Ἱσως θὰ διαφωτισθῶσιν ὑπὸ ἀλλων.
Ἐν τῇ ἐρεύνῃ του δ Euting χρησιμοποιεῖ τὸν Θουκυ-
δίην, ἀλλ᾽ ἀναφέρει τὸ πρώτον αὐτοῦ βιβλίον προκει-
μένου περὶ συμβάντος του 410 π. Χ. καὶ συγχέει τὰς
σιταγωγοὺς δηλάδας μὲ τὰς πολεμικὰς ναῦς. Ο Cler-
mont-Ganneau γανωριᾷ διὰ τὸ ἀνέλπιστον εὐδόκιμα,
ψάλλει παιάνας εἰς τὴν Ἀκαδημίαν διότι ἡ δοξασία
του περὶ ὀραματικῶν μήμησίων τώρα πλέον ἀποδεικνύε-

ται ὁρθή. ἐφημνεύει εἰς τὸ Collège de France κενώνων ὀλόκληρον σάκκον εἰκοτολογιῶν, φωνάζει διότι ἡ γαλλικὴ κυβέρνησις δεῖν στέλλει καὶ αὐτὴ ἐρευνητὰς εἰς τὴν χώραν τοῦ Φαραω πόδες ἔκχωστον ὀδηγῶν τηνθανομένων, οἱ δὲ παραφύλαττοντες πλαστογράφοι μακριώς μεταποιοῦσι τὰς εἰκασίας εἰς ἀμμοσυμπατλήματα ἐκ τῶν ὅπιών τοις σοφοῖς τῆς Εὐρώπης καὶ Ἀμερικῆς ἀνεγείρουσι παμμεγέθη πυραμίδα, μέχρις οὐδὲν πνοή τοῦ Ἰονίου προσκολλήτην πτώσιν τις, αὐτοὶ δὲ οὐδὲν μηχανῶνται διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ οἰκουδοκῆματος, ἀλλ' ἐκπλήκτοι καταφεύγουσιν ἔκαστος εἰς τὴν ίδιαιτέραν τοις κρύπτην καὶ σιγῶσι.

Τὸ σύγγραμμα τοῦ Βελέλη ἐπιλαμβάνεται τοῦ φιλόλογικοῦ Ἑταῖματος διξικῶς καὶ συλλήβδην, βλέπει τὸ σφάλμα καὶ ἀνατρέχει μέχρι τῆς πηγῆς του, δεικνύει ποὺ ἔγενην θη, πώς διεδόθη, ποιὰ κακά συνεπήγανε.
Ανατέλλει διαμεριδῶς καὶ πολλάς λεπτομερεῖς, ἀλλ' ἀμφίπει εἰς τὸν ἀναγωσθέν νὰ συμπεράγῃ ὅτι ἔλαβε μὲν ὑπὸ σοβαρῶν ἔποψιν καὶ τὰς ἄλλας, δὲν ἔκρινεν ὅμως ἀντάξιον τοῦ θέματος νὰ ἔκπονη οὐρανοῖς τετρακοσίων σελίδων ἀντὶ διακοσίων. Τι ἀξίαν ἔχουσι τὰ φιλολογῆματα τινῶν ἀποδεικνύειν διὰ τῆς παραφράζησεως ὅτι εἰς τῶν ἐρμηνευτῶν προσπαθῶν νὰ δικαιολογήσῃ ἔνα τύπον γράμματικὸν — τὸ πρῶτον ὃ διποίος διηγείρει τὰς ὑπονοίας τοῦ Βελέλη ὡς πρὸς τὴν γνησιότητα τῶν παπύρων — ἐκλαμβάνει ὡς ἀπαρέμαφτον ἔγιματος μίαν λέξιν ἥτις ἀπαντᾶ δις ὡς ὑποσαστικὸν εἰς ἀπαντά τὰ χωρὶς τῆς Τερᾶς Γραφῆς συμπειριλαμβανομένουν καὶ ἐκείνουν ὃ προτίθονται δὲ ἐρμηνευτῆς παραδέστει εἰς ὑποστήριξιν τῆς γνώμης του. ‘Ο Βελέλης δὲν ἀγνοεῖ ὅτι ἔκποτε ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος προήχθη ἔξι ὑφηγητοῦ εἰς ἔκτακτον καθηγητὴν γεομανικοῦ πανεπιστημίουν ὅτι, διως τὸν λυπεῖ εἶναν οὕτι βλέπει τοὺς ἄλλους τοὺς ἐρμηνευτὰς παραπλεύοντας εἰς αὐτὸν, ὡς εἰς ἀναμφισβήτητον κύρους αὐθεντίαν, διὰ τὴν λόσιν τῆς βαρυσημάντου ταύτης ἀπορίας.

Ἐπικαλούμενος τὴν εὐθυκροίσιαν τοῦ ἀναγνώστου παρατηρεῖ ὁ Βελέλης ὅτι εἶναι ἀδύνατον ὁ Πέρος σις απάρατης νὰ προέβῃ μέν, ὡς πληρφορεῖ ἡμᾶς ὁ πάπυρος τοῦ Sachau, εἰς ἄφθονον αἴματοχυσίαν τιμωρῶν τοὺς ἔγχωρούς διότι εἰλόν κατεδαφίση τὸν φαντασιώδη ναόν τῶν δῆθεν ἐν Ἐλεφαντίνῃ Ἐβραίων, νὰ ἥρηνθη δὲ εἰς τούτους τὴν ἀδειαν τῆς ἀνοικοδομῆσεώς του, οἱ ὅποιοι ἐπὶ μαρκαν σειράν ἑταῖροι δυδόμενοι καὶ δολούλουντες ἔτωγον Ἑρῷὸν ἀρτον καὶ μόλις ἡτενίζον πρὸς τὰς λιτοσάρκους παρεῖσας τῶν ἀκτενίστων γυναικῶν των. Ὁ Βελέλης ἀφίνει εἰς ἄλλας κεφαλὰς νὸς κατατριβωνται συζητοῦσαι τὰ καθ' Ἑκαστα τοῦ μυθιματος, ἀπὸ δὲ τὸ ὑψος τῆς σκηνῆς του βλέπεται μεθ' ὅλους τοὺς εἰς τὰ δύο ὑμέραιοις γενομένους ἀγῶνας οὐδὲν ἔξιον προσοχῆς ἔρεθη περὶ τῆς θέσεος καὶ τῆς δράσεως τῶν διαφόρων προσώπων τὰ ὅποια μνημονεύονται εἰς τὸ καὶ ὑπὸ γλωσσικὴν ἔποιψιν ἀλαμπουργονέξικο αὐτὸ δηγγαροφον, καὶ ὅτι ἡ ἐπικρατοῦσα σύγχυσις εἶναι τοσιώτην ὅστε δ καθηγητὴς τῆς ἐβραιολογίας εἰς τὴν École des Hautes Études, ὃῦμα καὶ αὐτὸς ἐκ τῶν πρώτων τῆς γενικῆς παραφορᾶς, περαιώνει τὰς δημοσίους αὐτοῦ μελέτας ἐπὶ τῶν παπύρων ἀποφανούμενος ὅτι τὰ ἀπὸ τούτων ἀναφυόμενα προβλήματα εἶναι πολυαριθμότερα ἐκείνων τὰ ὅποια ὑπο-

τιθεται οτι εινανσαν.
Εις τα ἀνωτέρου φιλολογικαὶ καὶ ἴστορικὰ χρήσιμον εἶναι νὰ προστεθῇ ὅτι καὶ ὑπὸ παλαιογραφικῆν ἔποιψιν τὸ ζῆτημα ἔξητασθη. Διὰ τῆς συγκρίσεως τῶν ἐνετιγμάτων πλαισῶν 8 (Βερολίνου) καὶ 9 (Καΐθου) ἐσημειώθη ὅτι εἶναι ἀπολύτως ἀδύνατον εἰς τὰ 24 ἔτη τὰ διαφορεύσαντα μεταξὺ αὐτῶν (482 π. Χ. καὶ 458 π. Χ.) εἰς μανικαὶ τὴν αὐτὴν λωρίδα γῆς τῆς Αἴγυπτου ὁ φωνικικὸς ἀλφάβητος τῆς πρώτης νά ύπολιτην ἀλλοιώσιν ὕστε νὰ λάβῃ τὴν ὄψιν τοῦ μεσαιωνικοῦ τῆς δευτέρας· ή δὲ ἀγάλμασις μιᾶς μόνον γραμμῆς τοῦ

πατύρου Α (471 π. Χ.) δεικνύει ὅτι ἔκ 41 ψηφίων μόνον 4 ἀρχάζουσιν ὅπως ὅπως, ἐνῷ δλα τὰ λοιπά οὐδεμίαν ἡ ἐλαχίστην παρουσιάζουσι διαφορὰν πρὸς τὰ σήμερον ἐν κρήσει ἐθρακίᾳ στοιχεῖα. Ἡ αὐτὴ παρατήρησις ἰσχύει περὶ τοῦ δλου πατύρου καὶ περὶ δλων τῶν πατύρων, ὃ δὲ Βελέλης ἐθεώρησε περιττὸν νὰ πολλαπλασιάσῃ τὰ παραδείγματα.

Ο Krauss ἀποφει πῶς δὲ Βελέλης δὲν προτείνει ἰδικούς του τρόπους ἀναγνώσεως τῶν χρονολογιῶν, ἡ δὲ ἀπάντησις εἶναι ὅτι διαφορά μιᾶς ἡμέρας καὶ δύο ἡ ἐνὸς καὶ δύο ἑταῖροι δὲν δύναται νὰ γέμισθαι τὸ ἀπότελεσμα τοῦ ὑπολογισμοῦ. Συνέπεια τῆς ἔτερογνωμίας θὰ ἦτο μόνον ὁ μετατοπισμὸς μιᾶς ἀνώμαλίας, οὐδέποτε δὲ ἡ ἔξαφάνισις αὐτῆς. Ἐκεῖ ὅπου δὲ Sayce καὶ ὁ Cowley ἀμφιταλαντεύονται μεταξὺ δύο ἡμερομηνῶν δὲ Βελέλης ἔδοκαντος καὶ τὰς δύο συμπεραίνων πάντοτε ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἐπικειστέρας. Ἀλλ' ἐκτὸς τούτου δέοντας νὰ σημειωθῇ ὅτι τὰ χρονολογικά πειράματα διεξήχθησαν σχεδόν πάντα τε ἐπὶ ἐκείνων τῶν παπύρων ἐνθα αἱ ἡμερομηνίαι δὲν παρέχουσιν ἀσάφειαν ἡ δυσκολίας ἀναγνώσεως.

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Π. Σ. Δέλτα: «Παιδικὲς σελίδες: Γιὰ τὴν πατρίδα. — Ἡ καρδιὰ τῆς βασιλοπούλας». Τυπογραφεῖο Γ. Σ. Βελώνη. Λονδίνο.

Ο καλοτυπωμένος τόμος περιέχει ἕνα ἰστορικὸν διήγημα κ' ἔνα παραμύθι, γραμμένα ἀπὸ τὴν κυρίαν Π. Σ. Δέλτα, ποὺ ἡ φιλολογικὴ τῆς λίκις δὲν ἔξασθενταις ἀπὸ τὰς ἀσχολίας καὶ τὰς διασκεδάσεις λαμπρᾶς κοινωνικῆς θέσεως. Καὶ ἔξ αἰτίας αὐτοῦ, ἀλλὰ μάλιστα ἔξ αἰτίας τοῦ ἀπλοῦ καὶ χριτωμένου ὑφους ἐνθυμίζει πολὺ ἡ κυρία Δέλτα μερικὰς ἔξαιρετικὰς γυναικας τοῦ Φαγαριοῦ, αἱ ποτῖαι — εἰς καὶ φόνο πραγματικῆς ὀδιστοκρατίας — δύσχολοντο με τὰ Ἐλλήνικά γράμματα κ' ἐμελετούσαν τὴν ἔνην φιλολογίαν καὶ ἔγραφαν δχι ἄκομψα οὕτε καὶ περιττά διὰ τὴν ἐποχὴν ἔκεινην.

Τὸ δὴ γῆγμα «Γὰ τὴν πατρίδα», βασιζόμενον εἰς μίαν ἔνδοξον σελίδα τῆς Βυζαντινῆς ἴστοριας, ἐκείνην που ἐσύνθεσον οἱ θριάμβοι τοῦ Βασιλείου Βουλγαροτόνου, εἶναι γραμμένον μὲ ἀργηγματικήν δύναμιν ἀξιοσημειώτον. Καὶ χωρὶς κακούμενον ἔνοχλητικήν ἐπιδειξιν γνώσεων φανερώνει καλὴν ἀντίληψιν τῆς ἴστορικῆς ἐποχῆς. Αἱ περιγραφαὶ του εἶναι ὡραῖαι, μολονότι θὰ ἔχητον τοις κανεῖς ἀπ' αὐτάς κάποιαν λυρικὴν ἔξασιν, που θὰ ἔδιδε ζωὴν καὶ τόνον εἰς τὸ σύνολον. Ή ψυχολογία του εἶναι μετρημένη καὶ φυσική, χωρὶς ὅμως νὰ ἐμβαθύνῃ εἰς τὴν ἀνάλυσιν ἐκείνην, η δύοια δύναται καὶ μὲ ὀλίγας ἀπομόνως λέξεις νὰ εἶναι ἀποκαλυπτική τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Ή πλοκὴ τέλος εἶναι τεχνική καὶ μόνον ἡ τελευταῖα παράγραφος, ὀλος διόλου ἴστορική καὶ ἀσχετική μὲ τὴν διηγήσιν, ἡ ματοροῦσε καὶ ἴσως ἔπειταν (ἀπὸ τεχνικῆς ἀπόψεως) νὰ λείψει.

ον μηνας πριν προσελυθη εις φως το αρθρον του Krauss ή έφημερις της Κοπεγχάγης Politiken της 16 Σεπτεμβρίου έδημοσιευε σιβιλούρισιαν ἀποδεχομένην ἀνευ της ἐλαχιστης ἔξαιρεσεως ή ἐπιφυλάξεως πάντα τα εις τὸ σύγγραμμα τοῦ Βελέλη λεγόμενα περὶ τῶν παταύων καὶ τῶν ἄλλων ἡτημάτων, ἐπάγουσσον δὲ διτὶ πᾶς ἀμερόληπτος ἀναγνώστης θὰ καταλήξῃ εἰς τὸ συμπέρασμα τοῦ "Ἐλληνος" (Graeser) φιλολόγου. "Εφερε τὴν ὑπογραφὴν τοῦ Edvard Brandes ἀνατολιστοῦ ἀρχαίας φήμης, ποιητοῦ καὶ λογογράφου, νῦν ὑπουργοῦ τῶν οἰκουμενικῶν, ὁδελφοῦ τοῦ περιωνύμου κριτικοῦ Georg Brandes. Εἰς τὸν Brandes καὶ Krauss δύνανται νὰ προστεθῶσι καὶ ἄλλοι οἱ ὅποιοι συνετάχθησαν μὲ τὴν γνώμην τοῦ Βελέλη" ή δὲ ὅπο δύο ἐτῶν ἀπόλυτος σιγῆ τῶν κωφαίων τῆς ἐπιστήμης κατὰ τῆς πλάνης τῶν ὅπιων ἀντεπεξῆλθεν ὁ Βελέλης οὐδὲν ἄλλο φαινεται νὰ σημαίνῃ πρό "ὅτι ἀναγνωρίζουσι καὶ αὐτοὶ τὴν ὁδότητα τῶν παρατηρήσεών του.

Ο Clermont-Ganneau διστις τὸν χειμῶνα τοῦ 1908-09 ἀνέσκαψε τὰ περίχωρα τῆς Ἀσουάν ἐλπίζων δι τὴν ἥψελεν εὗρη ἀντίγραφον ἔβραιο - αρμαϊκὸν τῆς Πεντατεύχου τοῦ πέμπτου π. Χ. αὐτὸν δὲ ἐξέχωσεν ἀντ' αὐτοῦ αἰγυπτιακὸς τέλχης ἔσγα κατὰ δεκαπέντε αἰώνας ἀρχαιότερα. Ο Sachau διστις πρὶν ὁ Βελέλης προβάλῃ τὰς ἐνστάσεις του εἶχεν ἑτοιμα πρὸς δημοσίευσιν — ἵσως δὲ καὶ ἐκτυπώσῃ — ἡδη κείμενα ἰου-

δαιο - αραμαϊκή τῆς αὐτῆς ὑπόπτου προελεύσεως τὰ κρύντει καὶ οὐδεὶς πλέον γίνεται περὶ αὐτῶν λόγος. 'Αλλ' ὁ Βελέλης δοτὶς βλέπει 'τὰς μικράς κεφαλὰς' ἐντυφωφάσας ἀκόμη εἰς τὴν πλάνην ἐπιμένει διτὶ χάρας τῆς ἐπιστήμης εἶναι ἀνάγκη νὰ τεθῇ τέρμα εἰς τὴν ἀνώμαλον ταύτην κατάστασιν καὶ ἀπροκαλύπτως πλέον νὰ κηρυχθῇ ἡ ἀλήθεια. Ἡ ἐφημηνευτική τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ αὐτὴν ἡ ἴστορία τοῦ χριστιανισμοῦ πολλά ἔχουσι πάθη ἀπὸ τὰς φαντασιώδεις εἰκασίας αἱ ὅποιαν ἐστορίχθησαν ἐπὶ τῶν σαθρῶν τούτων προιόντων τῆς βιομηχανίας ἀσυντόλων κερδοσκόπων, καὶ τὸ σκάνδαλον πρέπει νὰ παύσῃ ἄνευ περαιτέρω ἀναβολῆς.

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Π. Σ. Δέλτα: «Παιδικές σελίδες: Γιὰ τὴν πατρίδα. — Ἡ καρδιὰ τῆς βασιλοπούλας». Τυπογραφεῖο Γ. Σ. Βελώνη. Λονδίνο.

Ο καλοτυπωμένος τόμος περιέχει ἕνα ἰστορικὸν διήγημα κ' ἔνα παραμύθι, γραμμένα ἀπὸ τὴν κυρίαν Π. Σ. Δέλτα, ποὺ ἡ φιλολογικὴ τῆς λίκις δὲν ἔξασθενταις ἀπὸ τὰς ἀσχολίας καὶ τὰς διασκεδάσεις λαμπρᾶς κοινωνικῆς θέσεως. Καὶ ἔξ αἰτίας αὐτοῦ, ἀλλὰ μάλιστα ἔξ αἰτίας τοῦ ἀπλοῦ καὶ χριτωμένου ὑφους ἐνθυμίζει πολὺ ἡ κυρία Δέλτα μερικὰς ἔξαιρετικὰς γυναικας τοῦ Φαγαριοῦ, αἱ ποτῖαι — εἰς καὶ φόνο πραγματικῆς ὀδιστοκρατίας — δύσχολοντο με τὰ Ἐλλήνικά γράμματα κ' ἐμελετούσαν τὴν ἔνην φιλολογίαν καὶ ἔγραφαν δχι ἄκομψα οὕτε καὶ περιττά διὰ τὴν ἐποχὴν ἔκεινην.

Τὸ δὴ γῆγμα «Γὰ τὴν πατρίδα», βασιζόμενον εἰς μίαν ἔνδοξον σελίδα τῆς Βυζαντινῆς ἴστοριας, ἐκείνην που ἐσύνθεσον οἱ θριάμβοι τοῦ Βασιλείου Βουλγαροτόνου, εἶναι γραμμένον μὲ ἀργηγματικήν δύναμιν ἀξιοσημειώτον. Καὶ χωρὶς κακούμενον ἔνοχλητικήν ἐπιδειξιν γνώσεων φανερώνει καλὴν ἀντίληψιν τῆς ἴστορικῆς ἐποχῆς. Αἱ περιγραφαὶ του εἶναι ὡραῖαι, μολονότι θὰ ἔχητον τοις κανεῖς ἀπ' αὐτάς κάποιαν λυρικὴν ἔξασιν, που θὰ ἔδιδε ζωὴν καὶ τόνον εἰς τὸ σύνολον. Ή ψυχολογία του εἶναι μετρημένη καὶ φυσική, χωρὶς ὅμως νὰ ἐμβαθύνῃ εἰς τὴν ἀνάλυσιν ἐκείνην, η δύοια δύναται καὶ μὲ ὀλίγας ἀπομόνως λέξεις νὰ εἶναι ἀποκαλυπτική τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Ή πλοκὴ τέλος εἶναι τεχνική καὶ μόνον ἡ τελευταῖα παράγραφος, ὀλος διόλου ἴστορική καὶ ἀσχετική μὲ τὴν διηγήσιν, ἡ ματοροῦσε καὶ ἴσως ἔπειταν (ἀπὸ τεχνικῆς ἀπόψεως) νὰ λείψει.

Τὸ παραμύθι «ἢ καρδιά τῆς βασιλοπούλας» ἔχει δομοια συγγραφικά προτερήματα και δχι διαφορετικάς ἐλλείψεις. Μόνον δι μῆδος δὲν εἶναι ζωντανὸς και δὲν ἐνθυμίζει τὴν δροσερότητα και τὴν χάρον τῶν μύθων, πον κάμουν τόσον βαθειά φυσιολατρικά και δομάς τόσον γενικά συμβολικά τά ἐλληνικά παραμύθια. Αλλὰ ή εὑρεσις ἐνδο μύθου ἀρτίου και πρωτοτύπου διά παραμύθι εἶναι πάντοτε κάτι ἔξαιρετικᾶς δύσκολον.

Και μία παρατήρησις διὰ τὴν γλώσσαν: Εἶναι ἀλτῆ, εὐκολονόσητη, εἶναι ὅμως συχνὰ ἔσεινή και ἔχει λεξικὰ ἀνωμαλίας, τάς δποιας μόνον η συγγραφική χάροις τοῦ συνόλου κατορθώνουν νὰ κάμουν ἀνεκτάς. Ή κρίσις αὐτῆ ἀπολύτως. Διότι σχετικῶς πρός τόσα ἀλλα γρα- φόμενα δῆθεν εἰς τὴν λεγομένη δημοτική τὸ βιβλιον εῖσαι. Αλλὰ τέλος καὶ οὐσιωτέρως ἀνεκτάς.

Γκαϊτε : «Ιφιγένεια ἐν Τανόροις». Δρᾶμα σὲ πράξεις πέντε. Μεταφραστική δούλιμη Κωνσταντίνου Χατζόπουλου. Τυπλήγγ., τυπογραφεῖο Έρρίκου Λαούπη, τοῦ νεοτέρου. 1910.

Ο μεταφραστής τῆς Ἱφιγενείας τοῦ Γκαΐτε κ. Κ. Χατζόπουλος είναι γνωστός καὶ ἀναγνωρισμένος λογοτέχνης. Εύσυνειδήτος εἰς κάθε ἔργασίαν του, αφής εἰς τὰς ἀντιλήψεις του περὶ τέχνης, ἀκριβολογημένος εἰς την διατύπωσιν κάθε ἰδέας καὶ καθε σκεψεως.

Τὰ προτερήματά του αὐτὰ χαρακτηρίζουν καὶ τὴν μεταφραστικήν δοκιμήν, ὡς τὴν ὄνομαζει, τῆς Τριγενείας τοῦ Γκαΐτε. Ἀλλὰ δι' ἔργον τοιούτου, τοῦ δοπούντος ἡ ἀρχαιοπέπεια εἶναι εἰς τὸ ὑφός τηνερόχου λυρικῆς ἐμπνεύσεως καὶ τοῦ δοπούντος ἡ φιλοσοφική γνωμολογία ἔξωραίζεται καὶ πλαισίοντεται θαυμασία μέσος εἰς ψυχολογημένην δραματικότητα, δι' ἔργον στηριγμένον εἰς τὴν ἀρμονίαν τοῦ στίχου καὶ τὴν πλαστικότητα τοῦ ὑφους ἐνὸς Γκαΐτε, πάνεται διτο τὰ πρόσωπα προσόντα τοῦ μεταφραστοῦ δὲν ἔφθαναν. Καὶ δι' αὐτὸν ἔνθη ἡ δοκιμή τοῦ κ. Χατζόπουλου εἶναι μία ἐπανετή καὶ πιστή μετάφρασις δὲν ἀποδίδει δημος τὸ πρωτότυπον. "Εχει κάποιαν μονοτονίαν ρυθμούν, χαλαρότητα ὑφους καὶ κάποια μοιαδισμούς ἐκφράσεων, ποὺ ἐλαττώνουν δλ' αὐτὰ πολὺ τὴν ἐντύπωσιν ἀπὸ τὸ δῶραν τοῦ ἔργου. Ο κ. Χατζόπουλος, δι τόσον δόκιμος μεταφραστής, δὲν ἔφθασε νὰ μᾶς ἀποδώσῃ τὸν Γκαΐτε. Ἀλλὰ τάχα θὰ ἡμπορούσε καὶ κανεὶς ἀλλος ἀπὸ τοὺς τωρινοὺς μεταφραστὰς λογοτέχνας μας νὰ τὸν ἀποδώσῃ καλήτερον αὐτοῦ;

Κώστας Παρορίτης. «Στὸ ἄλματονδο». Αθήνα 1910.

Τὸ μυθιστόρημά του, ποὺ περιγράφει κυρίως τὰ βάσανα καὶ τὰ μαρτύρια τῶν σπογγαλιέων, δι κ. Κ. Παρορίτης τὸ ἔξεδωκεν εἰς βιβλίον. Καὶ ἡ ἔκδοσίς του εἶναι πολὺ δικαιολογημένη. Τὸ ἔργον του ἀξίζει ἡ ἀποκτήση πολλοὺς ἀναγνώστας, διότι δὲν εἶναι στερημένον κάποιας φιλολογικῆς ἀξίας. Μυθιστόρημα (τοπαν) βέβαια δὲν εἶναι κατὰ τὰς σημερινὰς συνθήκας καὶ ἀξιώσεις τῆς τέχνης. Τὸν λείπει συχνά ἡ τεχνικὴ συνέχεια τῆς ἀρτηγήσεως ἥτοι διάβιαστος συνδυασμός καὶ φυσική διαδοχὴ τῶν γεγονότων. Τὸν λείπει επίσης ἡ παραστατική, ἔκεκαθαρισμένη καὶ ἔχειαριστη ἡ θηρογραφία καθὼς καὶ ψυχολογικὴ ἀνάλυσις βαθυτέρα. "Εχει δημος περιγραφικότητα καὶ δίδει κάποτε ἀληθινὰς δραματικὰς δημητρίας, ποὺ συγχρατοῦν τὸ ἔνδιαφρον. Ἐξαιτεῖται ἐν ἀπὸ τὰ κύρια πρόσωπα τοῦ μύθου, δὲ ἐκμεταλλευτῆς τῶν ἔργων τελεταρίους, εἶναι τόσον καλογραμμένος, διτο ἔνθυμος — δηλαὶ μὲ δυσδέστον σύγκρισιν διὰ τὸν κ. Παρορίτην — κάποιους ἀναλόγους δηματούς τύπους, ζωτανευμένους μέσα εἰς τὰ μυθιστόρημά του Γκόρκι.

Τὸ ἔργον ἔγινε μὲ προθέσεις ρεαλισμοῦ. Τόσον δημος εἶναι σπρωγμένα τὸ ἔτεισόδια καὶ τόσον σωρευμέναι εἰς αὐτὸν αἱ λυτηροὶ περιπέτειαι, ὥστε καταντὴ ωμαντικόν. Κάπι τε περισσότερον μάλιστα. Τὸ ἀλλεπάλληλον τῶν ἐπεισοδίων, ποὺ ἡ εὑρεσίς των ἀποδεικνύει γονιμότητα ἀλλὰ καταντῷ καὶ ἀδυναμία τοῦ συγγραφέως, ἡ βιαστικὴ περιγραφή καὶ ἡ συχνὴ μετάπτωσις σκηνῶν κάμνουν τὸ ἔργον νὰ ἔχῃ μεγάλας ἀναλογίας μὲ ταινίαν κυνηγατογράφου. Καὶ τοῦτο βεβαίως δὲν εἶναι ἀλήθεια καὶ δὲν εἶναι τέχνη. — "Ἄν εἰς τὰῦτα προστεθῇ κάποια ἀδυναμία προσωπικοῦ συγγραφικοῦ ὑφους (style) ἔχομεν δλας σχεδὸν τὰς ἐλλειψεις τοῦ ἔργου, τὸ διποτον μ' δλας αὐτὰ ἀπομενεῖ ἀδυναμίας ἀνώτερον ἀπὸ τὰ λεγόμενα ἀναγνώσματα τοῦ καθημερινοῦ καὶ τοῦ περιοδικοῦ τύπου.

Διὰ τὸ κακὸν τυπικὸν πολλῶν λέξεων (ἀγωνιώδικα, πίμενε κτλ.) καὶ τὴν σφαλεράν δλας γραφήν (καπιτάνδια ἀντὶ καμινάδια, μουσάλιο ἀντὶ μουράνιο κτλ.) δὲν ἀξίζει νὰ γίνῃ μεγάλος λόγος. Ἀποτελοῦν ἰδιαίτερον γνώρισμα καὶ χαρακτηριστικὸν τῆς παραδόξου γλωσσικῆς σχολῆς.

ΑΡΕΤΑΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

ΚΑΤ' ἀνακοίνωσιν πρὸς τὸν καθηγητὴν κ. Ν. Γ. Πολίτην τοῦ διευθυντοῦ τῶν κεντρικῶν Ἑλληνικῶν σχολῶν Ρόδου κ. Δ. Ἀναστασιάδον, εὐρέθη ὑπὸ ἔργον τῶν σκαπτόντων εἰς τὸ μέσον τῆς παρὰ τὴν ΝΑ πλευρὰν τῆς πόλεως Ρόδου παραθαλασσίας πεδιάδος, κατὰ τὴν εἰς τὴν κάμην Κοσκινοῦ ἀγουσαν δόδον, μαρμα-

ρίνη βάσις ἀγάλματος μήκους 0,60 μ. περίπου καὶ υψους 0,50 μ. φέρουσα τὸ ἔξης ἐπιτύμβιον ἐπίγραμμα: Οὐ τί σε νώνυμον κρύπτει τόδε δωρίδος αἴτη σῆμα περὶ τροφερήν θηκάμενον σπιλάδα, Εὔμοιός Ἀριδείνες· ἀποθημένον δὲ σειο μείλια καὶ πελάνους ἐμ πνοὶ βαλλούσεθα ἀδύμενοι Μαύραις, τὸν ἀσύδμον αἱ σε τιθηνοῖς κεστοὶ πλατωνείους θρεψαν ὑπὸ ἀπαστούς.

Τὸ ἐπίγραμμα τοῦτο, ὡς ἐμφανίεται ἐκ τοῦ τελευταίου μάλιστα στίχου, ἀναφέρεται εἰς τὸν Ῥόδιον φιλόσοφον τῆς μέσης Ἀκαδημίας Ἀριδείνην, μαθητὴν τοῦ Ἀρεοπαλίου, ἀποδανόντος πιδανῶς τῷ 241/240. Ως εκ τοῦ σχηματοῦ τῶν γραμμάτων συνάγεται, μάλιστα τοῦ ζ (Ι), ἡ ἐπιγραφὴ εἶναι τοῦ τέλους τοῦ Γ' αἰώνος. "Οὖν συμπίπτουσιν οἱ χρόνοι. Φαίνεται δ' ἐπὶ τοῦ καθορισμοῦ τούτου τῆς χρονολογίας τῆς ἀκμῆς τοῦ φιλόσοφου, διτο οὗτος καὶ ὁ ὑπὸ τοῦ Πολυμήνου Δ' 52,2 μηνημονεύμενος πρεσβευτῆς τῶν Ῥοδίων εἰς τοὺς Βυζαντίους Ἀριδείνης εἶναι τὸ αὐτὸν πρόσωπον. Γίνεται δὲ γνωστὸν καὶ τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἀλλον Εὔμοιόν ἔγνωρθεν μέχρι τοῦδε Πάριον τινα: Πυθαγόρειον φιλόσοφον.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Σημείωμα στὴ μετάφραση τῆς «Ἐριφύλης»

Η μετάφραση τῆς «Ἐριφύλης» δόθηκε στὰ «Παναθήναια» βιαστικά, γιὰ νὰ κρατηθῇ ἡ ὑπόσχεση μου πρὸς τὴν κυρίαν Αὔρα Θεοδωροπούλου, τὴν εὐγενική μας συντρόφισσα στὴν ἀγάπη τῆς Τέχνης. Καὶ γιὰ αὐτὸν δὲν πρόφτασα νὰ κοιτάξω καὶ νὰ ξανακοιτάξω τὴν δοκιμή μου, μήτε νὰ τὴν συνοδέψω, καθὼς θέλεια, μὲ κάποια σχόλια καὶ σημειώματα, ποὺ εἶναι σὰν ἀπαριθμητα τὰς ἔργα καθὼς ἡ «Ἐριφύλη», ἔργα ποὺ μέσα τους σφιγκταμώντων ἐμπνευστή καὶ μάθηση, μελέτη της συγκίνησης, ποιητική καὶ κριτική τέχνη, καὶ ποὺ εἶναι δημητρίου τόσο σὰν λάλημα, διόσα σὰν ἀντιλάλημα φωνῶν ἀλλων καὶ συμπλήρωμα, ἀπάνου σὲ κλασικὰ παραδείγματα. "Επειτα ἡ «Ἐριφύλη» εἶναι καὶ μένα ταριστούγημα τοῦ Μωρέας, γιατὶ νομίζω πώς τὸ ποίημα τοῦτο ζωηρότερα, ξεχωρίζει τὸν ποιητή. Τὴν «Ἐριφύλη» θὰ μπορούσαμε νὰ τὴν ποῦμε ποίημα πιργίλιακο, καθὼς, κι ἀπὸ μάλα ἀλλη τὸν δῆψη, ποίημα ἀντιμηρικό. Γιατὶ φαίνεται πώς γράφητε σὰν ἀπόκριση στὸ στίχο τοῦ Α τῆς Όδύσσειας:

Μαίραν τε Κλυμένην τε ἵδον, στηγεοήν τ' Ἐριφύλην, η χρύσον φίλου ἀνδρός ἐδέξατο τιμήντα...

... καθὼς μεταφράζει δι τοῦ ποιητοῦ στὴν εὐγενική μας σημητή:

Παίρνεται τε τὸ ποίημα τοῦ Α τῆς Όδύσσειας:

Μαίραν τε Κλυμένην τε ἵδον, στηγεοήν τ' Ἐριφύλην, η χρύσον φίλου ἀνδρός ἐδέξατο τιμήντα...

... παίρνεται τε τὸ ποίημα τοῦ ποιητοῦ στὴν εὐγενική μας σημητή:

Παίρνεται τε τὸ ποίημα τοῦ ποιητοῦ στὴν εὐγενική μας σημητή:

Παίρνεται τε τὸ ποίημα τοῦ ποιητοῦ στὴν εὐγενική μας σημητή:

Παίρνεται τε τὸ ποίημα τοῦ ποιητοῦ στὴν εὐγενική μας σημητή:

Παίρνεται τε τὸ ποίημα τοῦ ποιητοῦ στὴν εὐγενική μας σημητή:

Παίρνεται τε τὸ ποίημα τοῦ ποιητοῦ στὴν εὐγενική μας σημητή:

Παίρνεται τε τὸ ποίημα τοῦ ποιητοῦ στὴν εὐγενική μας σημητή:

Παίρνεται τε τὸ ποίημα τοῦ ποιητοῦ στὴν εὐγενική μας σημητή:

Παίρνεται τε τὸ ποίημα τοῦ ποιητοῦ στὴν εὐγενική μας σημητή:

Παίρνεται τε τὸ ποίημα τοῦ ποιητοῦ στὴν εὐγενική μας σημητή:

Παίρνεται τε τὸ ποίημα τοῦ ποιητοῦ στὴν εὐγενική μας σημητή:

Παίρνεται τε τὸ ποίημα τοῦ ποιητοῦ στὴν εὐγενική μας σημητή:

Παίρνεται τε τὸ ποίημα τοῦ ποιητοῦ στὴν εὐγενική μας σημητή:

Παίρνεται τε τὸ ποίημα τοῦ ποιητοῦ στὴν εὐγενική μας σημητή:

Παίρνεται τε τὸ ποίημα τοῦ ποιητοῦ στὴν εὐγενική μας σημητή:

Παίρνεται τε τὸ ποίημα τοῦ ποιητοῦ στὴν εὐγενική μας σημητή:

Παίρνεται τε τὸ ποίημα τοῦ ποιητοῦ στὴν εὐγενική μας σημητή:

Παίρνεται τε τὸ ποίημα τοῦ ποιητοῦ στὴν εὐγενική μας σημητή:

Παίρνεται τε τὸ ποίημα τοῦ ποιητοῦ στὴν εὐγενική μας σημητή:

Παίρνεται τε τὸ ποίημα τοῦ ποιητοῦ στὴν εὐγενική μας σημητή:

Παίρνεται τε τὸ ποίημα τοῦ ποιητοῦ στὴν εὐγενική μας σημητή:

Παίρνεται τε τὸ ποίημα τοῦ ποιητοῦ στὴν εὐγενική μας σημητή:

Παίρνεται τε τὸ ποίημα τοῦ ποιητοῦ στὴν εὐγενική μας σημητή:

Παίρνεται τε τὸ ποίημα τοῦ ποιητοῦ στὴν εὐγενική μας σημητή:

Παίρνεται τε τὸ ποίημα τοῦ ποιητοῦ στὴν εὐγενική μας σημητή:

Παίρνεται τε τὸ ποίημα τοῦ ποιητοῦ στὴν εὐγενική μας σημητή:

Παίρνεται τε τὸ ποίημα τοῦ ποιητοῦ στὴν εὐγενική μας σημητή:

Παίρνεται τε τὸ ποίημα τοῦ ποιητοῦ στὴν εὐγενική μας σημητή:

Παίρνεται τε τὸ ποίημα τοῦ ποιητοῦ στὴν εὐγενική μας σημητή:

Παίρνεται τε τὸ ποίημα τοῦ ποιητοῦ στὴν εὐγενική μας σημητή:

Παίρνεται τε τὸ ποίημα τοῦ ποιητοῦ στὴν εὐγενική μας σημητή:

Παίρνεται τε τὸ ποίημα τοῦ ποιητοῦ στὴν εὐγενική μας σημητή:

Παίρνεται τε τὸ ποίημα τοῦ ποιητοῦ στὴν εὐγενική μας σημητή:

Παίρνεται τε τὸ ποίημα τοῦ ποιητοῦ στὴν εὐγενική μας σημητή:

Παίρνεται τε τὸ ποίημα τοῦ ποιητοῦ στὴν εὐγενική μας σημητή:

Παίρνεται τε τὸ ποίημα τοῦ ποιητοῦ στὴν εὐγενική μας σημητή:

Παίρνεται τε τὸ ποίημα τοῦ ποιητοῦ στὴν εὐγενική μας σημητή:

Παίρνεται τε τὸ ποίημα τοῦ ποιητοῦ στὴν εὐγενική μας σημητή:

Παίρνεται τε τὸ ποίημα τοῦ ποιητοῦ στὴν εὐγενική μας σημητή:

Παίρνεται τε τὸ ποίημα τοῦ ποιητοῦ στὴν εὐγενική μας σημητή:

Παίρνεται τε τὸ ποίημα τοῦ ποιητοῦ στὴν εὐγενική μας σημητή:

Παίρνεται τε τὸ ποίημα τοῦ ποιητοῦ στὴν εὐγενική μας σημητή:

Παίρνεται τε τὸ ποίημα τοῦ ποιητοῦ στὴν εὐγενική μας σημητή:

Παίρνεται τε τὸ ποίημα τοῦ ποιητοῦ στὴν εὐγενική μας σημητή:

Παίρνεται τε τὸ π

δόπον τὰ κόκκινα, τὰ πράσινα καὶ τὰ γαλάζια, ἀφηνια-
σμένα καὶ χειράφεται ἀπὸ κάθε κανόνα καὶ γραμμήν
ἐπραγματούσιν τὸ ἔξωφρενικὸν κήρυγμα τοῦ Μπο-
ρονάλι. Ή εἰκόνα ἔφερε τὴν ὑπογραφήν του νέου
προφήτου τῆς Τέχνης, καὶ τὴν ποιητικὴν ἐπιγραφήν:
«Καὶ ὁ ἥλιος ἐκοιμήθη ἐπὶ τῆς Ἀδριατικῆς . . .»

Ἐκεῖνοι διώρες ποὺ ἔθαμψαν τὸ ἀριστούργημα,
δὲν εἶχαν προσεξεῖ ὅτι τὸ δύναμι Μπορονάλι ἦτο δια-
φανέστατος ἀναγραμματισμὸς τοῦ . . . Ἀλιμπορὸν,
ὅπως ἐπονομάζουν οἱ Γάλλοι τὸν γάιδαρόν, — κάτι
σάν τὸ δικό μας Κύρο-Μέντιος.

Πραγματικῶς τὴν περιφήμον ἔκεινην εἰκόνα τὴν
εἶχε ζωγραφίσει ἔνα γαϊδουράκι μὲ τὴν οὐράν του. Δύο
ἢ τρεῖς συνεργάται τῆς σατυρικῆς ἐφημερίδος «Φαν-
τάτιο» καὶ ἄλλοι καλλιτέχναι ἐπῆραν τὸ γαϊδουράκι
ἐνὸς ταβερνάρη τῆς Μοντμάρτρης, τοῦ ἔδεσαν εἰς τὴν
οὐράν ἔνα μεγάλο πινέλο, καὶ τὸ ἔστησαν ἐμπρός εἰς
μίαν καρέκλαν ποὺ ἔχρησμενεν ἀντὶ ὀκρύβαντος διὰ νά
στηρίζῃ μίαν λευκήν ὅδόνην τῆς ζωγραφικῆς. Τὸ γαϊ-
δουράκι κουνάντας τὴν οὐράν του περιέφερε τὸ πινέλο
που ἐφόντιζαν οἱ συνωμόται νὰ τὸ βουτοῦν κάθε τόσον
εἰς διάφορα ἀλιαρχώματα, κ' ἔξωγράφισε νεωτεριστι-
κῶτατα, σύμφωνα μὲ τὰς ίδεας τοῦ Μπορονάλι, τὸ πῶς
ὁ ἥλιος ἐκοιμήθη εἰς τὴν Ἀδριατικήν.

Τὸ γεγονός ἐπιτοποιήθη διὰ πρωτοκόλλου συντα-
χθέντος ἐπὶ χροτοσήμου ὑπὸ δικαστικοῦ κλητῆρος,
καὶ, ὅταν ἀργότερα ἀπεκαλύφθη ἡ πατρότης τοῦ ἀρι-
στουργήματος, ὅλος ὁ καλλιτεχνικὸς κόσμος εἰς τὸ
Παρίσι ὀλάλαξεν ἀπὸ τὰ γέλαια.

ΑΡΓΑ μᾶς ἔρχονται ἀπὸ τὸ Παρίσι οἱ στίχοι αὐτοὶ
τοῦ κ. Μ. Μαλακάση.

ΜΝΗΜΟΣΥΝΟ ΣΤΟΝ ΠΕΡΙΚΛΗ ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟ

Τόρα σ' εὐλάβεια μνήμης, δ' Ἀπολλώνιες ξῆσε,
Νέος μαζὶ κι' ἀρχαῖος — μιὰ λύπη, μιὰ χραδά —
Σάν ἀπ' τὸν Προφειτέλη μαρμαρωμένος νά είσαι
Καὶ σάν ζωγραφισμένος ἀπ' τὸ Λα-Γκανταρᾶ.
Παρίσι, 19/2 Μαΐου 1910. **Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ**

Ο Λα-Γκανταρᾶ είναι, ὡς γνωστόν, πάρισινδες ζω-
γράφος, διάσημος διὰ τὰς φυσιογνωμίας τῶν συγχρό-
νων λογίων καὶ καλλιτεχνῶν ποὺ ζωγραφίζει μὲ ἀπλᾶς
γραμμᾶς.

ΕΝΑ ἐπίγραμμα τοῦ κ. Πολ. Δημητρακοπούλου ποὺ
ἔδημοσιεύθη εἰς τὰς «Ἀθήνας» ζωγραφίζει μὲ δύο
πινελιές τὴν πολιτικὴν κατάστασιν:

Δύο ἔχουν κυβερνήτας οἱ Κορφοί ἐκ τῶν μεγάλων,
Κάπο ντ' Ἰστρια τὸν ἔναν, Κάπο ντ' Ὁπερα τὸν ἄλλον.

ΜΕ δυὸς λόγια, τὰ μεγάλα γεγονότα τοῦ δεκαπενθη-
ρουν: Ἀπέθανεν ὁ βασιλεὺς Ἐδουάρδος Ζ' τῆς
Ἀγγλίας καὶ τὸν διεδέχθη ὁ μίος του Γεώργιος Ε'. Ο
βασιλεὺς μας θὰ παραστῇ εἰς τὴν κηδείαν τοῦ Ἐδουάρ-
δου. "Ηρχισεν ἡ Κρητική Ἐδνοσυνέλευσις οἱ Μουσουλ-
μάνοι πληρεζούσιοι διεμαρτυρήθησαν ἀσκόπως διὰ τὸν
ὅρον ποὺ ἔδωσαν οἱ Χριστιανοί εἰς τὸν βασιλέα
Γεώργιον. "Εγιναν οἱ φετεινοί Πανελλήνιοι Ἀγῶνες.
"Εξεκαθαρίσθησαν «βό» τόσοι ἀξιωματικοί τοῦ στρατοῦ
τῆς Ἑηρᾶς. Εφάνη δὲ κομήτης τοῦ Χάλλευ.

Ο ΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Ο συνεργάτης μας κ. Θ. Χ. Φλωρόδης, τοῦ ὁποίου
νόραιας μεταφράσεις ἀπὸ τὰ Δοκίμια τοῦ Ἐμερσῶν
ἔδημοσιεύσαν καὶ θά δημοσιεύσουν ἀκόμη τὰ «Πανα-
θήναια», ἀγγέλλει ὅτι ἐκδίδει εἰς τόμον, μὲ προλεγό-
μενά του, τὰ «Λόγια τῆς ψυχῆς καὶ τῆς Ἀγάπης τοῦ
ἴδιου μεγάλου συγγραφέως. Τιμὴ ἐκάστου ἀντιτύπου
γρόσια 12, εἰς τὸ βιβλιοπωλεῖον Δεπάστα-Σφύρα-Γερά-
δου (Γαλατάν Κων) πόλεως, δόδον Μαχμούδιε, 5).

Ἴδρυθη εἰς τὰ, Ἀθήνας «Σύλλογος τῶν Φίλων τῆς
Ιστορίας μὲ σκοπὸν νὰ ἐνθαρρύνῃ πᾶσαν ἐγγασίαν
Ιστοριογραφικήν, Ιστοριοδιδικήν, ἢ λογοτεχνικήν, Ιστο-
ρικὴν ἔχουσαν βάσιν. Διαρκῆ μέλη τοῦ διοικητικοῦ
συμβουλίου του ἔχειλέγησαν οἱ κ. κ. Μ. Εὐαγγελίδης,
Ι. Ζερόπης, Άρ. Κουρτίδης, Γρ. Ξενόπουλος, Κ. Παπα-
μιχαλόπουλος, Κ. Ράδος καὶ Δημ. Γρ. Καμπούρογλους,
δύσις εἶναι καὶ Διευθύνων Σύμβουλος.

Νέα μουσικὰ ἔργα τοῦ Μ. Καλομοίρη ἐκδίδονται
ἐντὸς δλίγου. "Ενας τόμος «Κομμάτια πιάνου» καὶ δύο
τόμοι τραγούδια για μιὰ φωνὴ μὲ πιάνο μὲ τὸν γενι-
κὸν τίτλον «Ἀπὸ χῶρες καὶ χωριά». Οἱ τρεῖς τόμοι
μαζὶ θὰ πωλούνται πρὸς φ. 12.

Εἰς τὸ τεῦχος τοῦ Μαρτίου τοῦ ἀγγλοφώνου «Ελ-
ληνικοῦ Κήρυκος» τοῦ Λονδίνου δημοσιεύεται μετά-
φρασις τοῦ «Πλατάνου» ἀπὸ τὸν τόμον «Σάν Ζωή καὶ
σάν Παραμύθι» τοῦ διευθυντοῦ μας κ. Κ. Μιχαηλίδη.

ΠΡΟΤΟΜΗ ΤΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Τῇ πρωτοβουνίᾳ τῶν «Παναθηναίων
— ἀδείᾳ τοῦ Ὑπουργείου —»

Ἐκ προηγουμένων εἰσιφρῶν. . . Δρ. 2,551.25
Φ. Π. Φλωρίδης, ἐκ Κων/πόλεως . . . 5.—
Σύλλογος «Πόντος», Μερζιφούντος. . . 16.40
Δρ. 2,572.65

Τὸ ἀπαιτούμενον δίλικὸν ποσὸν εἶναι. 3,500 περίπου.
Υπολείπονται περὶ τὰς 900. Καὶ τὸ ὑπενθυμίζομεν εἰς
ὅλους. "Ολοὶ ἔζησαν καὶ ζοῦν μὲ τοὺς στίχους τοῦ
ὑμνητοῦ τῆς ἐλευθερίας.

Αἱ εἰσφοραὶ στελλούνται εἰς τὰ γραφεῖα τῶν «Πανα-
θηναίων», ὀδὸς Ἀριστοτέλους 35.

ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΥ

ΠΑΣΧΑΛΙΝΟ ΑΥΓΟ, ὑπὸ Ἡλία Κουμετάκη.